ADALET
DERGİSİ

ADALET BAKANLIĞI TARAFINDAN AYDA BİR YAYINLANIR

Yıl : 57 | Şubat 1966 | Sayı : 2

İÇİNDEKİLER

1966
2

Sayfa

İncelemeler

Ali Himmet BERKİ : Kanun Yapma Sanatı 125

Bülent AKMANLAR : Siyasî Partiler Kanununun Özellikleri 132

Dr. Necdet YALKUT : Mukayeseli Hukuk Açısından Taksirle Ölüme Sebebiyet Suçu 142

Ahmet İNAN : 6831 Sayılı Orman Yasasının En Çok Uygulanan 91 - 93 üncü Maddeleri Üzerinde Bir İnceleme 155

İçtihatlar

I — Yargıtay Hukuk Kararları 161

II — Yargıtay Ceza Kararları 180

III — Uyuşmazlık Mahkemesi Kararları 192

+4

Kronik :

Rıdvan Bülent ERCİYEŞ : Yeni Hukuk Yayınları 203

KÜTÜPHANE

131

ADALET DERGİSİNE GÖNDERİLECEK YAZILAR

Adalet Dergisinde yayınlanan telif veya tercüme yazıların bir sayfasına 15 lira ödenir.

Sayın yazar ve mütercimlerin Adalet Dergisinde yayınlanmasını istedikleri yazılarını bir mektupla Bakanlığımız Yayın Müdürlüğüne göndermeleri gerekir.

Gönderilecek yazıların kâğıdın bir yüzüne makine ile seyrek satırlarla, yeni terimlerle yazılması ve yazının baş tarafında bir plân ile umumî bibliyografya notlarının bulunması lâzımdır.

Dergiye gönderilen yazıların yayınlanıp yayınlanmıyacağı sahiplerine bildirilmez ve yazılar geri verilmez.

Yazılarda belirtilen düşünceler yazı sahiplerine aittir.

ABONE VE SATINALMA

Adalet Dergisinin bir sayısı 2,50 lira, yıllık abonesi 30 liradır.

Dergiye abone olmak ve Bakanlığımızın diğer yayınlarından satın almak isteyenler, yayın bedellerini bulundukları yer maliyesine yatırabilecekleri gibi, doğrudan doğruya Bakanlık Yayın Müdürlüğüne yatırmak veya posta ile göndermek suretiyle de temin edebilirler. Para posta ile gönderildiği takdirde, makbuz pulu için ayrıca 6 kuruş ilâvesi gerekir. İstenilen dergi ve kitaplar, posta ücreti aranmaksızın bildirilen adrese postalanır.

Satışta bulunan yayınlarımız derginin arka kapak içyüzünde fiyatlariyle gösterilmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı Yayınevlerinde de Bakanlığımız yayınları satışa arzedilmiştir.

9 Mart 1966

Devlet Nüshası

ADALET DERGİSİ

ADALET BAKANLIĞI TARAFINDAN AYDA BIR YAYINLANIR

Yıl : 57 Şubat 1966 Sayı : 2

İÇİNDEKİLER

Sayfa

İncelemeler

Ali Himmet BERKİ : Kanun Yapma Sanatı 125

Bülent AKMANLAR : Siyasi Partiler Kanununun Özellikleri 132

Dr. Necdet YALKUT : Mukayeseli Hukuk Açısından Taksirle Ölüme Sebebiyet Suçu 142

Ahmet İNAN : 6831 Sayılı Orman Yasasının En Çok Uygulanan 91 - 93 üncü Maddeleri Üzerinde Bir İnceleme 155

İçtihatlar

I — Yargıtay Hukuk Kararları 161

II — Yargıtay Ceza Kararları 180

III — Uyuşmazlık Mahkemesi Kararları 192

Kronik :

Rıdvan Bülent ERCİYEŞ : Yeni Hukuk Yayınları 203

133

6026 sayılı kanuna göre idare etmekle vazifeli olan :

Rıdvan Bülent Erciyeş

İNCELEMELER

KANUN YAPMA SANATI

Yazan : Ali Himmet BERKİ

Bundan evvelki Adalet dergisinde (*) intişar eden yazıda, gelecek yazıda miras sistemleri ve mirascıların hududsuz mes'uliyyetleri, mirasda intifa' gibi mevzulara dair mülâhazalarımı yazacağımı arz etmiştim. İşte bu yazıyı bu mes'elelere tahsis etmiş bulunuyorum.

Bir tarafdan aile nizamı ve bir tarafdan içtimaî ve iktisadî çok mühim meseleler ve bunların yanında, muhtelif temayüller karşısında bulunan veraset meselesi, hukuk ilminin en mûdil ve müşkil meselelerindendir. Bu güçlükten dolayıdır ki, bir kavmin miras sistemi, diğerine benzememekte ve kadim veraset sistemleri ile hali hazır veraset tarzları arasında pek bariz farklar bulunmaktadır.

Hukuk tarihlerinin beyanlarına nazaran şarktaki kadim kavimlerden kanun koymakla ma'ruf Babil'de, babanın terekesi mütesaviyen oğulları arasında taksim olunur ve kızlara bir şey verilmezdi. Yalnız kızlara evlenirken bir cihaz verilirdi. Müteveffa, cariyeden doğan çocukların kendi çocukları olduğunu itiraf etmiş ise, bunlar menkul mallardan hisselerini alırlar; gayrimenkul mallar nikâhlı kadından doğan evlâda kalırdı. Evlâd olmadığı taktirde terekenin kime kalacağı hakkında tafsilât yoktur.

Çin hukukunda, miras evvel emirde erkek evlâda aitti. Kızlara hisse verilmezdi. Evlâd edinilenler, evlâd edinmezden evvel doğmuş meşru' çocuk varsa, bir şey alamazlar; lâkin evlâd edindikten sonra doğan meşru' oğullar ile terekeye iştirak ederlerdi.

(*) Adalet Dergisi 1965, Sayı : 7-8 ve 11-12.

Erkek evlâd yoksa, miras kızlara kalırdı. Civar hısımlarda, miras hususunda karabetin derecesine bakılırdı.

Füru'da halefiyyet câri idi. Tereke bütün hak ve vazifeleriyle cebri olarak varislere intikal ederdi. Füru' borçtan mes'uldü. Civar hısımlar mirası terk etmek salâhiyyetini haizdi.

Japon hukukunda veraset, Çin kanununun ahkâmı asliyyesini muhafaza etmekle beraber, Çin teamülüne daha az tevafuk etmekte idi. Ezcümle, vasiyyet etmemiş olan zevcin veraseti, evvel emirde zevceye, kain valideye ve çocuklara intikal eder, zevce ile kain valide ve büyük oğul ikişer hisse, diğer oğullar birer hisse ve teyzeler yarımşar hisse alırlardı.

Evlâd edinilen oğlan hakkında, kız gibi muamele olunurdu. Kadınların terekesi başka hükümlere tâbi olup, bütün evlâd arasında mütesaviyen taksim olunurdu.

Zadeğân sınıfında, büyük oğul diğer evlâdın hepsini ıskat ederdi. Yani bunlar varken diğer evlâd terekeden bir şey alamazdı.

Türk ve Moğol hukukunda baba, hayatında terekenin taksimi hakkında arzusunu beyan etmemiş ise, veraset oğullara ait olup, kızlar mahrum olurlardı. İlk zevceden doğan varken, ikinci zevceden doğan mahrum olduğu gibi, cariyeden doğanlar da mahrum olurlardı.

Arazi ile baba ocağı, oğulların en küçüğüne intikal eder, diğerleri menkul malları paylaşırlardı. İçlerinden kuvvetli olan atları, zaif olan koyunları alırdı.

Kadim Berehmen hukukunda, babanın vefatında terekesi oğulları arasında müsavat üzerine taksim olunur ve yalnız, en büyükleri hissesinden fazla bir şey alırdı. Baba hayatında malını çocukları arasında taksim edebilirdi. Aile efradını iaşe etmek şartile, bütün terekeyi büyük oğluna terk edebilirdi. Kız varis olmazdı, lâkin, kızın oğlu, oğul gibi varis olurdu. Şu şartla ki, baba kızını evlendirirken ondan doğacak oğlun, kendisine varis olacağını kabul etmiş olmalıdır.

Bundan sonra miras, ikinci dereceye kadar akrabaya ve cedden tevellüd edenlere ve son derecede zevceye intikal ederdi. Varis bulunmadığı takdirde, tereke hükümdara kalırdı.

Kadim İran hukukunda, vasiyyetsiz verasette, tereke mütevaffının erkek ve bekâr kız evlâdile zevceleri beyninde müsavat üzere taksim olunur; evli kızlada, babalarının malından akdıkları cihaz, verasette alâbilecekleri hisseye karşılık sayılırdı.

136

Şeriati Israiliyyede, eski kanun, kızları verasetten külliyyen mahrum kılmıştı. Şeriati Mûseviyye erkek evlâd bulunmadığı takdirde kızların verasetini kabul etmişti. Kızda bulunmadığı taktirde, müteveffanın terekesi kardeşlerine, bunlar da bulunmazsa amcalarına, bunlar da yoksa, kabile içinde en yakın akribaya intikal ederdi. Erkek evlâdın büyüğü, diğer kardeşlerinin hisselerine nisbetle iki kat hisse alırdı.

Islâm şeriatında; Kur'anı Kerim, veraseti veciz bir surette beyan buyurmuştur. Kur.anda sarih olmıyan vâris ve sehim miktarı içtihatla tâyin kılınmıştır. Bunun içindir ki, feraiz ilminde bazı meselelerde müçtehitler arasında ihtilaflar vardır. Islâm verasetinin mansus ve içtihadî hükümleri, en ufak teferruatına kadar mazbut ve müdevvendir.

Eski kavimlerin veraset nizamının teferruatı, bize kadar intikal etmiş değildir. Yukarıda naklettiğimiz hükümler, elimizde bulunan eserlerden muttali olabildiğimiz hükümlerdir.

Bu günkü Garp hukukunda da, eski kavimlerde olduğu gibi, bir veraset nizamı, diğerine benzememektedir. Hatta İsviçre Federal Kanunu neşredilmezden evvel Kantonların veraset nizamı yekdiğerinin aynı dedildi. Beş milyon nüfusu bulunan Işviçre'de de bu hükümler bir vahdet arzetmiyordu. İsviçreli müelliflerden Rosel'in, Medenî Kanun Şerhinin mukaddemesinde beyan ettiğine göre, Kantonların bazısında nesebi sahih olmıyan çocuklara anasının mirasından hiç - bir hisse verilmez; yalnız çocuk, anasının kanuni mirasçılarından nafaka isteyebilirdi. Kantonların çoğunda, erkek ve kız çocukların hisseleri müsavi değildi. Kantonların bazılarında, geyrimenkullerde erkek çocuklar için rüçhan hakkı kabul edilmişti. Usul ve civar hısımların ve karı ve kocanın miras hakları mütefavitti. Yalnız farklar bunlardan ibret de değildi; tam bilgi edinmek için, adı geçen müellifin Medeni Kanun Şerhinin Türkçe tercümesinin 44 üncü ve müteakip sahifelerine bakınız.

Eski ve yeni kavimlerin miras tarzını yazmaktan maksadımız, miras meselesinin âilî, içtimaî, iktisadî nekadar mühim olduğunu ve beşer idrakinin za'fını ve bunlardan başka muhtelif milletlerin, miras meselelerinde, hangi miras hükmünden mülhem olduklarını belirtmek içindir.

Eski kavimlerde, umumiyyetle kanunlar, iptidaî ve hatta zâlimane idi. Bunun sebebi ne idi; cemiyyetlerin ve idare edenlerin, cehaletimi, yoksa içtimaî durumun icabımı? Bu suale isabetli olarak cevap vermek güçdür. Şu muhakkakdır ki, bu iptidailik, dikkate şayan medenî eserler vücude getiren cümhur ve cümhurları idare edenlerin irfan seviyyelerinin düşüklüğünden ve melekâti akliyyeleri adaleti idrak ve tâbii

haklara nüfuz edecek kadar inkişaf etmemiş bulunmasından ve bu sebeble kötü âdetleri tefrik edememelerinden ileri gelmiştir. Maahaza, akıl ile her iyi ve kötüyü idrake imkân yoktur. Bilmünasebe, bunları arz ettikten sonra, bizim Medenî Kanunun miras hükümlerine bakalım.

Iptidai hükümlerden katı nazar, müterakki milletlerde, verasette ekseriyyetle iki sistem kabul olunmuştur.

1 — Zümre sitemi.

2 — Derece yakınlığı ve karabet kuvveti.

Zümre sistemi ki, buna nesil sistemi de diyebiliriz. Bu tarz, asılların ferilerile birlikte teşkil ettikleri hey'eti mecmuadır. Ölenin ferileri, birinci zümreyi, asılların her biri ferilerile birlikte ikinci zümreyi, büyük babalarla, analar, ferilerile birlikte üçüncü zümreyi teşkil eder.

Derece yakınlığı, ölüye derecede yakın olmak, karabet kuvveti, karabette kuvvetli bulunmaktır.

Meselâ : Oğul, ölüye derecede en yakın olandır. Oğlun oğlu bu bakımdan ikinci derecede gelir. Ana baba bir kardeşin karabeti, baba veya ana bir kardeşin karabetinden kuvvetlidir. Çünkü, ana baba bir kardeş, iki cihetten, baba veya ana bir kardeş, bir cihetten yakınlığı haizdir.

Bizim Medeni Kanunda, zümre usulü tercih olunmuş, derece yakınlığı nazara alınmamıştır.

Zümre usulü ile birlikte bir de, mülkiyyet yerine intifa' hakkı kabul edilmiştir. Biz, zümre tarzı üzerinde mülâhazalarımızı beyandan sonra, bilhassa ehemmiyetle intifa' hakkı üzerinde durmak istiyoruz.

Kanunun kabul ettiği sisteme göre, ilk yazımızda izah ettiğimiz veçhile, füru; usule birinci derecede varis olduğu halde, baba ve anayı ikinci derecede ve mütevaffayı ağuşu şefkatlerinde büyüten büyük baba ve büyük anayı üçüncü derecede varis addeden zümre usulü müşterek vicdanın tasvip etmediği bir tarz olduğu gibi, yakınlık ve uzaklığa itibar etmiyen ve illeti tevarüsleri aynı olan fer'in feri'lerinde adedi rüusa yani, şahıslar adedine itibar etmeyip, halefiyyet üzere hisse ayırması dolayısile de tatminkâr değildir. Nitekim, İsviçrede, Kanunumuzun me'hazı olan Federal Kanun hazırlanırken, bu noktalara şiddetle itiraz olunmuş, fakat cevap teşkil etmiyecek mülâhazalarla iltifat olunmamıştır.

Bu hükümlere göre, aslın en yakın fer'i varken, ikinci ve üçüncü ve daha aşağı derecede bulunan feri'lere hisse verilecek ve feri'lerin fe-

ri'lerinde adedi rüusa itibar edilmeyip, halefiyyet usulü tatbik olunacaktır.

Meselâ : Müteveffanın kendisinden evvel ölen oğlunun veya kızının oğlu veya kızı varken, oğlunun veya kızının oğlu veya kızının oğlu ve kızına halefiyyet tarikile hisse verilecek ve müteveffanın kendisinden evvel ölen oğlu veya kızının bir oğlu veya kızı ve yine kendinden evvel ölen oğul veya kızının iki veya daha ziyade oğlu ve kızı bulunsa, terekenin yarısı halefiyyet suretile ölen oğul veya kızın oğul ve kızına ve yarısı iki veya ziyade oğul ve kıza verilecektir. Halbuki, illette müsavat, hükümde müsavatı iktiza eder. Bu misalde ise, sebebi tevarüs, müteveffanın derecede müsavi fer'inin fer'i olmaktır. Hakikat bu merkezde olduğu halde, ölümle, zimmeti hak ve vecibelere ehliyeti kalmayan ölüye, sağ imiş gibi terekeden hisse ayrılarak bu hissenin ölü gibi itibarile ferilerine paylaştırılması, hukuk ilminin mutlak surette kabul eylediği hak ve vecibelere, ehliyet esaslarına muhalifdir. Gerçi, hukuki, içtimai her meselede nazarî kaidelerin mutlaka tatbiki zaruri değilsede, istisna yapmak için ferd ve cemiyyet için faide ve menfaat mülâhazası gibi makul bir sebeb bulunmak lâzımdır. Uzerinde durduğumuz miras meselesinde ise, böyle bir sebeb mevcud değildir. Bu intikadlarımız, üzerinde durulacak çok mühim meseledir.

Biraz evvel Medeni Kanunumuzun miras sisteminin zümre ve mülkiyyet yerine intifa hakkı esası üzerine tanzim olunduğunu yazmıştık.

Intifa' hakkı, karı veya koca, müteveffanın füruu ile bulundukta ihtiyari ve mütevaffanın baba veya anası veya bunların füruu ile veya büyük babaları veya büyük anaları veya bunların füruu ile bulundukta kanun muktezası olarak, birinci halde yarı intifa' ve ikinci halde dörtte bir intifa' haklarından ibarettir.

Filhakika, Medeni Kanunun 444 üncü maddesine göre, müteveffanın karı veya kocası füru ile içtima' ettikte, muhayyerdir, dilerse terekeden yarısının intifa' hakkını, dilerse terekenin dörtte bir mülkiyetini alır. Müteveffanın babası veya anası veya bunların füru ile içtima eden karı veya koca mirasdan terekenin dörtte bir mülkiyyetile beraber yarısının intifa hakkına, büyük babaları veya büyük anaları veya bunların fürularile içtima' eden karı veya koca terekeden yarısının mülkiyyetile beraber dörtte birinin intifa' hakkına sahib olur.

Mirasda intifa' hakkı ve intifa'sız mülkiyyet kabulü, miras sisteminin sadeliğini ve hukuki ve mantıki makuliyyetini temamen ihlâl etmiştir. İntifa' hakkı, aynin istihlâki lâzım gelen hallerde de cereyan edeceğine göre, varisler arasında ihtilaf ve münazaa unsuru olmaktan hali

kalmayacak ve bir içtihatları birleştirme kararı icabınca üzerinde intifa' hakkı bulunan gayrimenkullerin şüyuunu izale tarikile de tasfiyesi mümkün olmayacak ve hayat müddetince, iştirak devam edip gidecektir.

Uzerinde intifa' hakkı bulunan bir mülke kimse talip olmaz. Çünkü, talip olup alsa, intifa'lı kısımdan bir faide elde edemeyecek, intifa' sahibi karı veya kocanın ölümünü bekleyecektir. İntifa' sahibinin ne zaman terki hayat edeceği, tahmini mümkün olamayan bir haldir. Nitekim bu içtihatları birleştirme kararından sonra bu kabil gayrimenkuller satılamaz olmuştur.

Içtihatları birleştirme heyetinin, zikri geçen kararı hangi mülâhaza ile verdiğini anlamak güçtür.

Bu zorluklardan dolayıdır ki, terekede intifa' hakkının mahiyyet ve akibetini bilen karı ve koca, ihtiyari intifa meselesinde mülkiyyeti tercih etmekte ve kanun muktazası intifa meselelerinde, alâkalılar bir miktar fazla mülkiyyet üzere sulh olarak intifa hakkını bertaraf eylemektedirler. Varisler arasında vesayet altında küçük ve mahcurlar bulunduğu takdirde, sulh da kolay olmamaktadır. Sulh hâkiminden izin alınacak, vasi vereseden ise, ayrıca küçük ve mahcur için kayyim tâyin edilerek sulh kayyim marifetile yapılacaktır.

Varislerin, müteveffanın borcundan şahsan ve bütün mallarile mesul olmaları da, hak ve adalet mantığına uymayan meselelerdendir.

Medeni Kanununun 582 inci maddesinin sarahatı veçhile mirasçılar, müteveffanın borcundan müteselsilen mesuldur.

616 ncı maddesi mucibince, alacaklı alacağının inkisamına veya nakline sarahaten veya zımnen razı olmadıkça, mirasçılar taksimden sonra dahi terekenin borçlarından müteselsilen ve bütün malları ile mesuldürler. Şu kadar ki, beş sene geçince teselsül kalmaz. Bu müddet, taksimin hitamından ve taksimden sonra ödenmesi lâzım matluplar için lüzum tarihinden başlar.

Taksimden evvel ve sonra, her varisin müteveffanın borcundan bütün mallarile mesul olmaları, hukuk ilminin müteârifelerine aykırıdır. «Külfet nimete göredir» vecizesi muasır hukuk sisteminde benimsenmiş bir kaidedir. Buna göre, her varis, hissesi nisbetinde mesul olmak iktiza eder.

Şahsan mesuliyyet, hukuk sahasına alınmış ahlaki bir hüküm olarak mutalâa olunmaktadır. Mecburiyyet taşımayan ahlâki bir vazifeyi, alâkalılara cebren tahmil, neticeleri ve sebeb olacağı zorluk ve külfetler ba-

kımından doğru telakki olunamaz. Gerçi bu kabil borçlardan kurtulmak için mirası red çaresi varsa da, bu red müessesesi dolayısiyle kanuna defter tutma, resmî tasfiye, adî tasviye gibi unvanlarla fasıllar ve bir hayli hükümler koymak lüzumu hasıl olmuş ve bu yüzden miras meselesi çok defa tasfiyesi masraf ve külfetli müessese haline gelmiştir.

Kanunun 545 inci maddesinin son fıkrasında, müteveffanın vefatı zamanında terekenin borca müstağrak olduğu şâyi' veya sabit olursa, miras reddedilmiş olur, hükmü var ise de, vârisin mahkeme veya icraya baş vurarak terekenin borca müstağrak olduğunu isbat etmesi icabeder. Bu kolay bir iş midir?

Kanun tâdil olunurken, hukuk mantığı ve adalet esaslarına uymayan bu hükümlerin, mâkul ve mantıkı bir tarzda tâdili temenniye değer.

SİYASÎ PARTİLER KANUNUNUN ÖZELLİKLERİ

Yazan : Bülent AKMANLAR

Çok partili bir düzene girdiğimiz 1946 yılından bu yana, siyasi ortamda meydana gelen çeşitli gelişmeler ve özellikle 27 Mayıs 1960 Devriminin tabii sonucu bulunan, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 56 ncı maddesinin son fıkrası hükmünde, siyasi partilerin, ister iktidarda ister muhalefette olsunlar, Demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsuru oldukları gerçeği tam anlamı ile belirtilmiştir.

Ozel hukuk ve kamu hukuku alanlarında tüzel kişiliği olan bir dernekten ayrıcalı düşünülmeyen siyasi partilerin, bundan böyle yepyeni bir anlayışla ve özel kanuna göre kazanılmış bir kimliğe sahip olarak ortaya çıkmaları da yine Anayasanın 57 nci maddesinde dayanağını bulmaktadır.

Yukarıda da işaret ettiğimiz gibi Siyasi Partileri, bu kanun yürürlüğe girinceye kadar herhangi bir dernekten ayırmak mümkün olmuyordu. Devlet idaresine, kanunlara aykırı düşmeyen kanaat ve programları ile, fiilen katılma durumunda bulunan siyasi partilerin, herhangi bir dernekten ayırdedilmemesinin sakıncaları bir yana, çağdaş hukuk devleti oluşumu içinde halâ 1938 tarihli Cemiyetler Kanunu ve 1926 tarihli Türk Kanunu Medenisi hükümlerine bağlı kalması düşünülemezdi.

Anayasanın geçici 7 nci maddesindeki süre geçirilmiş bulunmakla beraber, Siyasi Partiler Kanununun da nihayet diğer temel Kanunlar arasına girmiş bulunmasını yeni düzenin mutlu bir belirtisi olarak kabul ediyoruz.

Bütün bunlara rağmen, Siyasi Partilerin bir (Kamu Kuruluşu) olmadıklarını da ilave etmeyi lüzumlu ve fayadlı görmekteyiz.

Bir kısım hükümleri 16/7/1965 tarihinde yayınlanmakla yürürlüğe giren ve bir kısım maddeleri de 16/3/1966 tarihinde yürürlüğe girecek olan Siyasi Partiler Kanunu; Genel Esaslar, Siyasi Partilerin Teşkilatlanması, Malî Hükümler, Parti Yasaklamaları Siyasi Partilerin kapatılması, Siyasi Partilerin Kapanması, Ceza Hükümleri, Değiştirilen, uygulanmayan ve kaldırılan hükümler, Geçici Hükümler ve Son Hükümler olmak üzere On kısımdan ve her bir kısım içinde ayrı ayrı çeşitli bölümlerden ibarettir.

Bu yazımızda her bir kısmı kendi yönünden ayrı ayrı inceleyecek ve getirmiş olduğu yenilikler bakımından bazı kısımlar üzerinde özel bir önemle duracağız.

Birinci Kısım : Anayasanın 56 ve 57 nci maddelerine dayanan Kanunun meydana getirilişi açısından genel esasları kapsayan bu kısımda siyasi parti tanımlaması, siyasi parti niteliğinde dernek kurma yasağı, kuruluşta izin alma şartının bulunmadığı, üye olma ve üyelikten ayrılmanın serbestliği, kimsenin aynı zamanda birden ziyade siyasi partide üye olamıyacağı, Siyasi Partilerin teşkilâtının Merkez, il ve ilçe teşkilâtı ile yardımcı kuruluşlardan ve varsa TBMM, İl Genel Meclisi ve Belediye Meclislerindeki guruplardan ibaret bulunduğu hükümleri yer almıştır. Bu kısmın en belirli özelliği 2 nci maddedeki Siyasi Parti niteliğinde dernek kurma yasağıdır. Gerçekten, derneklerin belli bir siyasi partiyi desteklemek veya desteklememek yahut siyasi partiler arasında işbirliği sağlamak veyahut TBMM üyeliği veya mahalli idareler veya muhtarlık yahut ihtiyar heyeti seçimlerinde belli adayları desteklemek veya desteklememek yahut bunlar arasında işbirliği sağlamak amacıyla kurulması yasaklanmıştır. Bu suretle derneklerin tüzüklerinde anlamsız olarak yer alan (siyasetle uğraşmaz) kaydı da bir anlam kazanmış olmaktadır.

İkinci Kısım : Siyasi Partilerin teşkilâtlanması başlığını taşıyan bu kısımda Partinin Kurulması, üyelik ve organlarda görev alma, Merkez, il ve ilçe teşkilâtları, muhtarlık bölgelerindeki parti görevlileri, Meclis Grupları ve gurup organları, mahalli idareler meclislerindeki guruplar, önseçim, disiplin işleri ve partilerde tutulacak defterler konuları hükümlere bağlanmıştır. Bir siyasi partinin kurulabilmesi için aynı maksatla onbeş T. C. Vatandaşının birleşmiş olmaları lâzımdır. Siyasi Partilerin kurulması izin alma şartına bağlı olmamakla beraber, bir kısım yasaklamaların denetimini sağlayabilmek için, bazı belgelerin İçişleri Bakanlığına verilmesi zorululuğu vardır. Diğer yönden Anayasa Mahkemesi de ayrı bir Siyasi Partiler sicili tutacaktır. Bu kısmın özelliğini Onseçimler bölümü teşkil etmektedir. Bugüne kadar Milletvekili ve Cumhuriyet Senatosu seçimlerinde partilerin kendi içlerinden aday seçmeleri kesin bir kurala bağlanmış değildi ve tüzüklerine göre işlem yapılıyordu. Partiler içi huzursuzluk ve aday olabilme çabası içinde bulunanların giriştikleri hoşgörülmeyecek eylemleri karşılayan bu düzende Hâkim denetiminin ve her partiliye kendi adayını seçme imkânının sağlanmış olması, kanunun getirdiği olumlu bir yeniliktir. Bu kısım içinde ve yukarıda saydığımız bölümlerdeki konuların kanunda yer alması da, her bir partinin ayrı uygulama ve işlemde bulunmasını önle-

mek ve böylece, sırası gelince devlet yönetimini etkileyecek bir düzenin başlangıçtan itibaren ciddiyete sahip olması amacını sağlamış bulunmaktadır.

Üçüncü Kısım : Mali Hükümleri kapsayan bu kısım, yukarıda işaret etmiş olduğumuz gibi Kanunun getirdiği önemli yeniliklerden birisidir.

Gelirler, Gelir kaynakları, Parti Harcamaları, Malî hükümlerin müeyyideleri, Parti içi malî denetim ve Anayasa Mahkemesinin denetimi bölümlerinden meydana gelmiş bulunmaktadır.

Kanun yapımı bakımından bu kısım içindeki bölümlerin yerleştirilmesinde bir aksaklık mevcut ise de sonuca etkili bulunmaması bakımından bir sakınca teşkil etmemektedir. İzlenecek yol ve uygulanacak işlemler göz önüne alındıkta, Partilerin Harcamaları bölümünden sonra Parti içi malî denetim, Anayasa Mahkemesinin Denetimi ve Malî hükümlerin müeyyideleri sırası, kanun yapımına daha uygun düşecekti. Buna bukadarla işaret ettikten sonra kısmın özelliklerine geçiyoruz.

65 inci madde siyasi partilerin sağlıyabilecekleri gelirlerin çeşitlerini göstermiş ve bunların bir kısmından vergi, resim ve harç alınamıyacağına işaret etmiştir. 66 - 74 üncü maddeler bu kaynakları ayrı ayrı açıklamaktadır. Cemiyetler Kanununda yıllık aidatın yukarı sınırı yüzyirmi lira eken bu kanunda bin ikiyüz liraya kadar kabul edilmiş olması özelliklerden birisidir. Diğer bir özellik de devlet ile doğrudan doğruya mali ilişkisi bulunan gerçek ve tüzel kişilerin siyasi partilere hiçbir şekilde bağışta bulunamıyacaklarının ve bu çeşit kuruluşlardan, siyasi partilerin, kredi alamıyacaklarının kesinlikle hüküm altına alınmış olmasıdır. Ancak bunlar dışında kalan gerçek ve tüzel kişilerden herbiri, bir siyasi partiye, aynı yıl içinde beşbin lirayı aşmamak üzere bağışta bulunabileceklerdir. Bu konuyu kapsayan 71 inci maddenin, iktidar partilerinin manevi tazyik ile kitle halinde büyük bağış sağlamasını önlemek amacıyla düşünüldüğü, Anayasa müzakereleri sırasında ifade edilmiştir.

Pek haklı bir sebeble kısılmış olan bu bağış ve kredi gelirlerinden mahrumiyet, devletçe yapılacak yardımla giderilmeye çalışılmış ve bir önceki milletvekili genel seçimlerinde aldıkları geçerli oy oranına göre siyasi partilere her yıl 500.000 lira ile 3.500.000 lira arasında ödeme yapılması 74 üncü madde ile hüküm altına alınmıştır. Makbuz karşılığında elde olunacak gelirin yine müsbit evrakla harcanması ve her harcamanın yetkili organ kararına dayanması zorunluluğu vardır.

144

Siyasi partilerin bütçesi ve kesin hesabı merkez karar organının teklifi üzerine genel kongrede karara bağlanacaktır.

Bu kısmın en önemli özelliği malî denetim konusudur. Siyasi Partiler her yıl Nisan ayı içinde bir önceki yıla ait kesin hesap ve bilânçolarını Cumhuriyet Başsavcılığına ve Anayasa Mahkemesi Başkanlığına vermek zorundadırlar. C. Başsavcılığı 81 inci madde hükümlerine göre yapacağı inceleme sonunda, gelirlerin bir kısmının Hazineye gelir kaydedilmesi gerektiği kanısına varırsa, bunu Anayasa Mahkemesinden isteyecek ve Anayasa Mahkemesi de 82 nci maddeye göre yapacağı inceleme sonunda gerekli kararı verecektir. 82 nci madde, Anayasa Mahkemesinin bu incelemeyi ne şekil ve suretle yapacağını gösterdiği halde, 81 inci madde C. Başsavcısının inceleme şekil ve sureti hakkında bir bilgi taşımamaktadır. Bununla beraber aynı usulü uygulayan kuruluşlar olmaları yönünden C. Başsavcısının da Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme usulünü izlemesinin tabii olduğu kanısındayız.

Mali hükümlerin müeyyidesi, usulsüz ve sözü edilen kanuna aykırı olarak sağlanan gelirin Hazineye gelir kaydedilmesidir. Bu hükmü verecek merci de Anayasa Mahkemesidir. Hangi gelirlerin hazineye gelir kaydedileceği 78 inci maddede gösterilmiştir.

Dördüncü Kısım : Kanunun en ilginç ve özellik gösteren kısmı Parti Yasaklamaları başlığını taşıyan dördüncü kısımdır. Gerçekten, Anayasa, Türk Ceza Kanunu, Cemiyetler Kanunu, Türk Kanunu Medenisi ve Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun bir takım hükümlerine, aynı amaçla fakat başka bir yön ve açıdan ele alınmış değişik biçimlerle, Siyasi Partiler Kanununda da yer verildiğini görmekteyiz.

Burada başka kanunlarda bulunan hükümlerin ne sebeble değişik biçimlere sokulduğunun incelemesini yapmak faydalı olacaktır.

Türk Ceza Kanunu, Anayasa nizamını milli güvenlik ve huzuru bozan bazı fiiller hakkında kanun (Tedbirler Kanunu), Vicdan ve Toplanma hürriyetinin korunması hakkında Kanun, Şapka iktisası hakkında kanun, Tekke ve zaviyelerle türbelerin seddine ve türbedarlıklar ile birtakım unvanların men ve ilgasına dair kanun, Türk Harflerinin kabul ve tatbiki hakkında ki kanun, Beynelminel erkamın kabulü hakkındaki kanun, bazı kisvelerin giyilemiyeceğine dair Kanun, Hilafetin ilgasına dair Kanun hükümlerine gerçek ve tüzel kişilerin aykırı eylemlerde bulunmaları suç teşkil etmektedir. Dikkat edilecek olursa bu kanunlardan bir kısmı temel kanunlardan olup diğer bir kısmı da Devrimleri korumak amacı ile meydana getirilmiş kanunlardandır. Sadece birkaç

örneğini verdiğimiz bu kanunlardan daha bir çoğunu saymak mümkündür. Bunlara veya benzerlerine yahut başka kanunlara aykırı eylemde bulunan gerçek veya tüzel kişi için hükmolunacak ceza aynı olmakla beraber suçun birden ziyade kişiler tarafından işlenilmesi halini, kanun yapıcı çoğu zaman cezayı şiddetlendirici sebeb olarak kabul etmiştir. Böyle bir kabulün dayanağını herhangi bir suçun birden ziyade kişiler tarafından işlenilmesi halinde toplum ve kamu düzeni için daha endişe verici, daha tehlikeli olabilmesinde aramak lâzımdır.

Gerçek, tüzel veya birden ziyade kişiler tarafından işlenen suçun, suç yeri ve yöneldiği düzen bakımından belirli bir sınırını çizmek mümkün olabilmektedir. Örneğin, Ankara'da bir veya birden ziyade kişinin, belirli bir semtte, işlediği suçun sonuçlarının kamu bakımından düşünüleceği nekadar gerçek ise, belirli bir sınır içinde kaldığı da o kadar gerçektir. Aynı suçun kişilerin adedi artmak veya yöneldiği düzen ve sınır genişlemek suretiyle işlenilmesindeki tehlike ise sırasında bütün memleketi kaplıyacaktır. Bir suçun işlenmesi ile o suçun işlenmesini amaç haline getirmekteki farklılığı siyasi partiler açısından ele alacak olursak, tehlikenin sınırını bile çizmek mümkün olamıyacaktır. Kanun yapıcının gerekçesinde belirli bir açıklık bulunmamakla beraber dördüncü kısımdaki hükümleri, asıllarından değişik biçimde ve suç işlemenin amaç edinilmesini cezalandıracak şekilde getirmiş olmasının genel hukuk prensipleri yönünden nedeni budur kanısındayız.

Anahatlarını ve prensiplerini açıklamaya çabaladığımız dördüncü kısım; Cumhuriyetin Korunması, Milli Devlet Niteliğinin Korunması, laik devlet niteliğinin ve Atatürk Devrimciliğinin korunması, Demokratik düzenin ve meşruluk temelinin korunması, Genel yasaklamalar bölümlerinden meydana gelmiştir.

Bu kısmın temel dayanağı, Anayasamızın başlangıç bölümü ile 1-13 üncü maddeleridir. Siyasi Partiler Kanununun 83 - 107 nci maddeleri hükümlerinde daima Anayasının havasını bulmak mümkün olduğu gibi T. C. K. 141, 146 ve 163 üncü maddeleri ile yukarıda adlarını saydığımız Kanun hükümlerindeki genel prensiplere de rastlamak mümkün olmaktadır. Ozellikle Devlet şeklinin, milli egemenliğin, bağımsızlığın, ülke bütünlüğünün, devlet, eşitlik ve lâiklik ilkelerinin ve Atatürk Devrimlerinin korunması, sultanlık unvan ve nişanlarının yasaklanması, azınlık yaratılmasının önlenmesi, bölgecilik, ırkçılık, sınıf ve din farklılığına dayanmanın yasaklanması, Atatürke saygı, demokratik düzen, temel hak ve ödevlerin, Anayasanın meşruluk temelinin ve 27 Mayıs 1960 devriminin anlamının, ahlâk ve adabın korunması, komünist, faşist v. s.

şeklinde parti adlarının kullanılmaması, askeri nitelikte parti kurulmaması gibi hükümlerin hepsinde Anayasamız ile temel kanunlardaki ruh ve anlam yaşatılmak istenilmiştir.

Beşinci Kısım : İncelemenin başında da belirttiğimiz gibi, bugünkü ortam ve düzende gerekli yerini bulmuş olan bir siyasi partinin bir dernek veya bir spor kulübü gibi kapatılması hiç şüphesiz düşünülemez. İşte bunun içindirki (Siyasi partilerin kapatılması) sözü edilen kanun hükümleri içinde beşinci kısım olarak bazı şart ve usullere bağlanmıştır.

108 inci maddeye göre siyasi partiler aleyhine kapatma dâvaları Anayasa Mahkemesinde görülür ve bu konuda soruşturma görevi Cumhuriyet Başsavcısına aittir. Bu kanun uygulamasında Anayasa Mahkemesi ve C. Başsavcısından başka, bir kuruluşa daha rastlamaktayız ki bu da 109 uncu maddede varlığını bulan ve Yargıtay Ceza Daireleri Başkanlarından kurulan (Parti Yasaklamaları İnceleme Kurulu) dur.

Cumhuriyet Başsavcısının, Anayasanın 137 nci maddesine atfen sağlanmış bulunan teminatı, yürütme organının denetim ve müdahalesinden masun bulunmasına rağmen kanun yapıcı, bazı hallerde Anayasa Mahkemesinden önce ikinci bir teminat kuruluşunu uygulamaya koymak lüzumunu hissetmiştir. Parti Yasaklamaları İnceleme Kurulunun kuruluş amacı budur.

Cumhuriyet Başsavcısı, dördüncü kısım hükümlerine aykırı amaçlar güdülmesi ve faaliyette bulunulması halinde :

a — Re'sen,

b — Bakanlar Kurulunda görüşüldükten sonra, Adalet Bakanının istemi üzerine,

c — Sözü edilen maddenin 3 numaralı bendindeki şartları haiz bir Siyasî Parti yetkili organının isteğinde yeterli deliller bulunursa,

110 uncu maddeye göre Anayasa Mahkemesine dâva açabilecektir. Yukarıda (c) bendinde işaret ettiğimiz Siyasî Parti Yetkili organının dâva açılması isteği, Cumhuriyet Başsavcısınca yerinde görülmeyerek dâva açılmaması halinde sözü edilen Siyasî Parti organının Parti yasaklamaları İnceleme Kuruluna itiraz hakkı olup bu Kurulun leh ve aleyhde vereceği karar kesindir. Gerek Cumhuriyet Başsavcısını ve gerekse istekde bulunan Siyasî Partiyi bağlar.

110 uncu maddenin bir özelliği de, belirli siyasî kuruluşlardan bulunması tabii olan Bakanlar Kurulu ve bunun kararı ile Adalet Bakanı-

nın ve Siyasî Partiler yetkili organlarının her hangi bir siyasi partinin kapatılması için, Anayasanın 69 ve 108 inci maddelerindeki seçimlerin yenilenmesi kararlarının Resmî Gazetede yayınlanmasından oy verme gününün ertesi gününe kadar, Cumhuriyet Başsavcılığından istekte bulunamayacağı hususudur. Bu hükmün Kanuna konulmasındaki maksat açıktır. Her hangi bir Siyasî Partinin, diğer partiler ve öncelikle iktidar organlarınca, seçim ortamı içinde, belirli maksatlarla hırpalanmasını ve yıpratılmasını Kanun yapıcı uygun görmemiştir.

110 uncu maddenin 4 üncü bendindeki süre dışında, Cumhuriyet Başsavcısı, Adalet Bakanının istemi üzerine dâva açmak zorundadır. Bununla beraber (kalem tâbi; fakat, söz serbesttir.) kuralına uyacağı da Kanunun gerekçesinde ifade edilmiş bulunmaktadır. Söz sırası gelmişken gerekçenin 110 uncu madde ile ilgili bir bölümünü buraya aynen almakta fayda buluyoruz. Gerekçede (bu maddede, partinin kapatılmasına sebep teşkil edecek fiilin behemahal ceza hukuku gereğince cezayı müstelzim bir fiil olması gerekmez, Ceza Kanunları ancak fertleri cezalandırır. Ceza Kanunları muvacehesinde Anayasa düzeninin temellerine aykırı bir fiilin cezalandırılmasına lüzum görülmemiş olabilceeği gibi, aslen tecrim edilmiş bir fiilin Anayasa ve Kanunlarda ceza sorumluluğunun ortaya konmasına imkân vermeyen hükümlerin himayesi altında veya tecil, af ve bunlara benzeyen işlemlere uğramış olması veyahut müruruzamana tâbi olmuş bulunması muhtemeldir. Bu itibarla, siyasî partilerin kapatılmasına dair dâvalarda Cumhuriyet Başsavcılığı ve Anayasa Mahkemesi fiilin cezayı müstelzim olup olmadığına değil; bu tasarının dördüncü kısmı hükümleri ile yasaklanıp yasaklanmadığına bakacaktır) denilmektedir.

Dördüncü kısmı incelerken, başka Kanunlardaki bir takım hükümlerin değişik biçimlerle sözü edilen Kanunda da yer aldığına işaret etmiştik. Örneğin; 90 ve 91 inci maddelerin T. C. Kanununun 141 inci maddesi ile, 92, 94 ve 95 inci maddelerin T. C. Kanununun 163 üncü maddesi ve 6187 sayılı Kanun hükümleri ile ve 99 uncu maddenin 5816 Sayılı Kanunla karşılaştırılması halinde, bu konu daha da açıklık kazanacak ve Kanun yapıcının amacı daha çok belirecektir.

110 uncu madde hükümlerine göre açılacak dâva üzerine Anayasa Mahkemesi 111 inci maddeye dayanarak :

a — Parti tüzük veya programının yahut diğer parti mevzuatının, bu kanunun 4 üncü kısımdaki maddeler hükümlerine aykırı olması,

b — Parti yetkili organlarınca bu Kanunun 4 üncü kısmındaki

maddeler hükümlerine aykırı kararlar alınması, genelge veya bildiriler yayınlanması,

c — Parti yetkili organları dışında kalan organ, yardımcı organ veya üyeler tarafından bu Kanunun 4 üncü kısmındaki maddeler hükümlerine aykırı eylemlerde bulunulması halinde Cumhuriyet Başsavcılığının sözü edilenlerin partiden ihracını veya işten el çektirilmesini o parti Genel Başkanlığından istemesi ve Parti Genel Başkanlığının bu istemi süresi içinde veya itiraz etmiş ise itirazının Parti Yasaklamaları İnceleme Kurulunca reddedilmesine rağmen yerine getirmemesi hallerinde siyasî partinin kapatılmasına karar verir.

111 inci Maddenin 3 numaralı bendinin (b) bendinin ikinci fıkrası ile (c) bendinde iki önemli özellik vardır: Bunlardan birincisi ihraç edilen üye hakkında genel hükümlere göre yapılmakta olan ceza kovuşturmasının takipsizlik, men'i muhakeme veya beraet kararı ile sonuçlanması halinde o kişinin parti üyeliği hakkının kendiliğinden geri dönmesi, ikincisi de parti yasaklamaları inceleme kurulunun Siyasi Parti Genel Başkanlığının itirazını kabul etmesiyle Anayasa Mahkemesinde kapatma dâvası açılmayacağı ve itiraz konusu olan fiil hakkında hiç bir ceza koğuşturması yapılamayacağı gibi başlamış koğuşturma ve soruşturmaların sona ermesidir. Ancak burada ön mesele olarak hangi merciin, yani Parti Yasaklamaları İnceleme Kurulunun mu, yoksa genel hükümlere göre, ceza kovuşturması veya soruşturmasını yapan merciin mi işlemi ele alınacaktır? Kanun bu konuda bir açıklık getirmemiştir. Biz, Siyasî Partiler Kanununun özel bir Kanun olması itibariyle Parti Yasaklamaları İnceleme Kurulu kararının beklenilmesi gerektiği kanısındayız.

Dördüncü kısımdaki bazı madde hükümlerine aykırı fiillerin işlendiği bir mihrak haline geldiğinin subutu halinde 112 inci maddeye göre, ve siyasi partilerle ilgili kanunların bu kanunun dördüncü kısmındaki hükümler dışında kalan emredici hükümlerine aykırılık halinde de 113 üncü maddeye göre siyasi partiler kapatılabilmektedir.

Kanun, 114 üncü maddesile idarî merciler, mahkemeler ve Cumhuriyet Savcılıklarına sözü edilen fiiller sebebiyle ihbar görevini vermiş bulunmaktadır. Cumhuriyet Başsavcılığının belirli fonksiyonu içinde siyasî partiler Kanunu uygulamasının eksiksiz yerine getirilmesi için, Cumhuriyet Savcılıklarının, ihbar görevlerinde çok titiz davranmaları gerektiği gerçeğinin göz önünden uzak tutulmaması lâzımdır.

149

Anayasa Mahkemesi kararı ile kapatılan siyasî partilerin bütün malları hazineye geçmekte ve kapatma kararı hükûmet eliyle yerine getirilmektedir .

Altıncı Kısım : Bu kısım Siyasî Partilerin kapanması ve kapanan partinin malları, konusunu kapsamaktadır.

Bilindiği gibi Cemiyetler Kanunu ve Türk Kanunu Medenisine göre kurulmuş derneklerin kapanması üç şekilde düşünülebilir : Mahkeme kararı ile kapanma, derneğin kendi kendini kapatması ve infisah. Siyasî Partiler Kanunu ile bir karşılaştırma yapacak olursak burada da aynı şartların varlığına rastlamak mümkündür. Gerçekten bir siyasi parti, geçen kısımlarda gördüğümüz gibi, Anayasa Mahkemesi kararı ile, bu kısımda açıklandığı şekilde kongre kararı ile ve Türk Kanunu Medenisi ile Cemiyetler Kanununun bu kanuna aykırı olmayan 70 ve 26 ncı maddelerine göre kendiliğinden, kapanabilecektir. Malları ise organ kararına göre ya başka bir siyasî partiye veya kamu yararına çalışan bir derneğe yahut hazineye geçecektir. Bu kısım yine Kanunun özelliklerinden birisi olarak kapanmanın bir tasfiye kurulu eliyle ve hükûmet denetimi altında yapılmasını öngörmüştür. Kapanma kararının yedi gün içinde İçişleri Bakanlığına bildirilmesi zorunluluğu da Kanun hükmünün gereğindendir.

Yedinci Kısım : Bu kısımda, siyasi partilerin dördüncü kısımdaki maddeler hükümlerine aykırı düşen halleri dışında, çeşitli organların bu kanunun emredici hükümlerine aykırı eylemlerini cezalandıran maddeler yer almış bulunmaktadır. Örneğin, parti sicili için istenilen bilgilerin verilmemesi, oylamada gayrimeşrû fiiller, parti defter ve kayıtları, organlarda görev alanların resmî makamlara bildirilmemesi ön seçimde propaganda suçu, gayrimeşrû bağış ve krediler, malî incelemede bilgi verilmemesi, askerî nitelikteki partiler gibi eylemlere uygun görülen cezalar bu kısımda 118 - 127 maddelerde gösterilmiştir. Hiç şüphe yoktur ki bu hükümler, genel hükümlerden sayılacak, soruşturma ve kovuşturma da o esaslara göre yapılacaktır.

Sekizinci Kısım : Değiştirilen, uygulanmayan ve kaldırılan hükümlerle ilgili bulunan bu kısımda 306 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 15 inci maddesinin değişik şekli, Anayasa Mahkemesinin kuruluşu ve yargılama usulleri hakkındaki Kanunun 43 üncü maddesine eklenen bend, Cemiyetler Kanununun malî denetiminin hükûmetçe yapılacağına dair 28 inci maddesinin ve 6187 sayılı Vicdan ve Toplanma Hürriyetinin Korunmasına dair Kanunun 2 ve 3 üncü maddelerinin Siyasî Partiler

lere bedelsiz mal devredemeyeceklerine ve bu daire ve müesseselerle münfesih derneklere ait olup siyasi partilere terkedilmiş olan gayrimenkul mallarla bu partiler tarafından genel menfaatler için yaptırılmış olan binaların sahiplerine ve hazineye iadesine dair 5830 sayılı siyasî partilerin il ve ilçe merkezleri dışında teşkilât kurmalarını yasaklayan 4/7/1960 gün ve 8 sayılı ve yine ayni konuda 30/4/1963 gün ve 228 sayılı Kanunların kaldırıldığı yolunda hükümler yer almış bulunmaktadır.

Dokuzuncu Kısım : İlk ön seçimlerde uygulanacak kurallara ve tedbirlere, eski aidet borçlarına, ilk devlet yardımına ve partilerin 8 ay içinde program ve tüzüklerini bu kanuna uyduracaklarına dair hükümleri kapsayan bu kısım geçici hükümler başlığını taşımaktadır.

Onuncu Kısım : Son hükümler başlığını taşıyan bu kısımda ise, yukarıdaki açıklamalarımızda zaman ve yeri geldikçe işaret ettiğimiz gibi, Türk Kanunu Medenisi ve Cemiyetler Kanunu ile dernekler hakkında uygulanan diğer kanunların bu kanuna aykırı olmayan hükümlerinin siyasî partilere de uygulanacağına, ve 274 sayılı Sendikalar Kanununun Siyasî Partiler Kanununa paralel bazı hükümlerinin saklı tutulacağına, Kanunun bir kısım maddelerinin yayınla ve bir kısım maddelerinin de yayından 8 ay sonra yürürlüğe gireceğine ve yürütme görevine dair hükümler verilmiş bulunulmaktadır.

Anayasa kuruluşlarının hem doğrudan doğruya Anayasa ve hem de ona uygun Kanunlarla teminat altına alınmasının örneklerinden birisi olarak kabul ettiğimiz Siyasi Partiler Kanununun getirdiği bu alışılmamış fakat özlemi duyulmuş yeniliklerin, uygulamada bir takım aksaklıklar gösterip göstermeyeceğini bugünden kesin olarak söylemek mümkün eğildir. Bununla beraber ve herşeye rağmen, eylemlerinin sonuçları kişilerin özel ve temel haklarına kadar etkili olabilecek siyasi kuruluşların, her yönden aynı hukuk düzeni içinde çalışır bir duruma getirilmiş bulunmalarını olumlu görmekteyiz.

MUKAYESELİ HUKUK AÇISINDAN TAKSİRLE ÖLÜME SEBEBİYET SUÇU

Yazan : Dr. Necdet YALKUT

BİBLİYOGRAFYA : 1 — Précis de droit pénal spécial. Robert VOUİN. Paris, 1953. — 2 — Criminal Justice. Cases and Cumments. Fred E. İNBAU - Claude R. SOWLE. 1960. — 3 — Ceza Hukuku. Prof. Tahir TANER. — 4 — Türk Ceza Hukuku. Hususi Hükümler. Cilt 2. 1962. Prof Dr. Faruk EREM. — 5 — Haşiyeli Türk Ceza Kanunu. 1955. Cemal KÖSEOĞLU. — 6 — En son tadillerile birlikte gerekçeli, notlu, içtihatlı Türk Ceza Kanunu. 1962. M. Muhtar ÇAĞLAYAN.

PLÂN

I — Giriş

II — Türk ve mehaz İtalyan sistemi
A) T. C. K. nun 455. inci maddesi
1 — Tazmini hükümler
2 — 501 sayılı kanunun getirdiği yenilikler
3 — Konuyla ilgili bazı Yargıtay Kararları
B) T. C. K. nun 383 üncü maddesi
C) T. C. K. nun 389 uncu maddesi.

III — Fransız sistemi

IV — Amerikan sistemi

V — Sonuç ve dileklerimiz

I) Giriş :

Bilindiği gibi suç, kanunun cezalandırdığı fiildir. Suçun manevî unsuru olan kasd da, belirli bir suçu işlemek iradesidir. Bir suçtan dolayı bir kimsenin cezalandırılabilmesi için, failin, neticesini istediği ve tahmin ettiği bir irade ile hareket etmesi yani cürmi kasdının bulunması elzemdir. Kanunun derpiş ettiği istisnalar dışında cürümde kasdın bulunmaması cezayı kaldırır. (T. C. K. 45)

İşte bu yazımızda inceliyeceğimiz (taksirle ölüme sebebiyet suçu), 45 inci maddede işaret edilen istisnalardan biridir. Şu halde taksir nedir? Kanun bu deyimi tarif etmemiştir. Doktrine göre taksir, fiilden

doğan neticeyi failin istememiş olmasına rağmen tahmini önceden mümkün (kusurlu) bir hareketi sebebile zararlı bir neticenin doğması halidir. Kanun, bu kusurlu hareketi, failin kasdı bulunmamasına rağmen cezalandırmaktadır.

Doktrinde taksirin hukuki mahiyetini izah için Brusa'nın ileri sürdüğü (tahmin edebilme ve önleme nazariyesi) benimsenmektedir. Bu nazariyeye göre, fail, eğer neticeyi önceden tahmin edebilir, görebilir idiyse ve buna rağmen neticeyi sağlamışsa taksiri vardır ve sorumluluğu bahis konusudur. Neticeyi önceden tahmini mümkin değilse ve zararlı neticenin meydana gelmesine engel olmamış ise ortada kaza vardır ve sorumluluktan bahsedilemez.

Doktrin, taksiri ağır, hafif ve pek hafif olmak üzere sınıflandırır :

Ağır taksir (culpa lata), fiilin neticesinin, objektif ölçüler dairesinde herkes tarafından tahmin edilebilmesi halidir.

Hafif taksirde (culpa levis), bu tahmin ancak dikkatli kimselerce yapılabilir.

Pek hafif taksir (culpa levissima) da ise ancak pek dikkatli ve basiretli şahıslarca netice tahmin olunabilir. Ve bu üçüncü sınıf taksir, mahiyeti itibarile (kaza)' ya en yakın olanıdır.

Kanunumuz ceza sorumluluğu bakımından bu üç kategori arasında fark göstermez. Başka bir söyleyişle, faile sorumluluk yükleyebilmek için ağır veya hafif ve fakat (kusur) teşkil edecek bir fiilin varlığı kâfidir. Umumî ceza prensibine aykırı düşen ve istisna teşkil eyleyen bu tarz bir cezalandırma şekli, ceza siyaseti bakımından ferdi toplum içerisinde hareketlerinde dikkat ve titizliğe zorlar, binnetice (önleyici) rol oynar.

Taksirli suç (icabi) fiillerle işlenebileceği gibi (selbi) fiillerle de işlenebilir.

Bu makalemizde, taksirli ölüme sebebiyet suçunu Türk Ceza Kanununda nizamlıyan 455, 383 ve 389 uncu maddeleri inceliyeceğiz. Bunu müteakip Fransız ve Amerikan sistemleri üzerinde duracak ve son paragrafta bu konu ile ilgili görüş ve dileklerimizi belirterek yazımıza son vereceğiz.

II — Türk ve mehaz İtalyan sistemi :

A) T. C. K. nun 455 inci maddesi : 9/7/1953 tarihinde 6123 sayılı kanunla değiştirilen Türk Ceza Kanununun 455 inci maddesine göre :

(Tedbirsizlik veya dikkatsizlik veya meslek ve san'atta acemilik veya nizamat ve evamir ve talimata riayetsizlik ile bir kimsenin ölümüne sebebiyet veren şahıs 2 seneden 5 seneye kadar hapse ve 250 liradan 2500 liraya kadar ağır para cezasına mahkûm olur.

Eğer fiil birkaç kişinin ölümünü mucip olmuş veya bir kişinin ölümü ile beraber bir veya birkaç kişinin de mecruhiyetine sebebiyet vermiş ve bu yaralanma 456 ncı maddenin 2 nci fıkrasında beyan olunan derecede bulunmuş ise 4 seneden 10 seneye kadar hapis ve 1000 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezasile mahkûm olur).

Bu maddeye tekabül eden mehaz İtalyan Kanununun 371 inci maddesinde müeyyide, birinci fıkradaki haller için (3 aydan 5 seneye kadar hapis, ve 100 liretten 5000 lirete kadar para cezası) şeklinde; ikinci fıkradaki hallerde ise (1 seneden 8 seneye kadar hapis ve 2000 liretten aşağı olmıyan para cezası) tarzındadır.

455 inci maddenin kanuni unsurlarını aşağıdaki şekilde sınıflandırmak yerinde olur:

1 — İcraî veya ihmalî bir fiilin mevcudiyeti

2 — Failin,

a) Tedbirsizlik veya dikkatsizlik

b) Meslek ve san'atta acemilik

c) Nizamlara, talimat ve emirlere riayetsizlik gibi bir kusurunun bulunması

3 — Bunların tesirile ölümün vukua gelmesi

4 — Fiil ile netice arasında (maddi illiyet bağı - lien de causalité) mevcut olması lâzımdır. Ve bu illiyet bağının (dolayısile) değil, (doğrudan doğruya) vasfı taşıması elzemdir. Ayrıca temyiz kudretinin de bulunması gerekeceği izahtan varestedir.

Neticenin meydana gelişinde mağdurun veya üçüncü bir şahsın bizatihi kusurlu hareketi rol oynamışsa fail bakımından fiil ile netice arasında aranan illiyet münasebetinden bahsedilemez.. Zira mağdur veya üçüncü şahsın taksirli fiili, failin neticeyi tahmin ve önlemeğe matuf hareketini ortadan kaldırmış demektir. Fakat mağdurun Müterafik kusuru (kısmen kusurlu hareketi), sanığın cezai sorumluluğu için yeter. Çünki denilebilir ki mağdurun kısmi kusuruna rağmen failin taksiri olmasaydı müessif neticenin önlenmesi mümkün olabilecekti.

154

Zamanında lüzumlu tedbirleri almamak tedbirsizliği, ayni şekilde gerekli dikkatin sarfedilmemesi dikkatsizliği doğurur.

Bir meslek veya san'atın icrası sırasında fiil, tedbirsizlik veya dikkatsizlikten ileri gelmişse, ACEMİLİK bahis konusudur.

Ferdi ve sosyal bir faaliyeti düzenliyen kaidelere aykırı hareket, nizam, talimat ve emirlere riayetsizlikten doğan taksiri meydana getirir. İşaret etmek yerinde olacaktır ki, bu emir, nizam ve talimata muhalefetin objektif olarak mevcudiyeti, taksirin varlığı için yetmez. Ayrıca bu aykırı davranışla sonuç arasında illiyet bağı mutlaka aranmalıdır.

Husûle gelecek neticeyi seziş kabiliyeti yaşa, yaradılışa, kültür seviyesine, muhit görgüsüne, malî ve iktisadî kudrete, meslekî ehliyet derecesine, örf ve adete.. göre değerlendirilir. Her hâdisenin mahiyet ve özellikleri hesaba katılır. Tek kelime ile taksirin mevcudiyeti, objektif ve sübjektif kıstasların ışığı altında ispatlanır.

Mahkûmiyet kararı verilebilmek için failin, kusur teşkil eden hareketinin ne olduğu hususu hükümde sarahaten açıklanmalıdır. Fakat kusurlu fiilin tedbirsizlik, dikkatsizlik, acemilik.... olması arasında ceza tayini bakımından hiçbir fark düşünülemez.

Işlenmesine karar verilen bir fiilin, araya mâni sebebler girmesile tamamlanamaması demek olan teşebbüs ile taksirli suçun bir arada bulunamıyacağı, başka bir deyişle taksirli fillere teşebbüs edilemiyeceği aşikârdır. Zira, cürmü işlemek kararı ile taksir mefhumu bağdaşamaz.

Ancak kasıtlı suçlarda düşünülebilen iştirak hâli de taksirli cürümler için söz konusu edilemez. (İştirakin ancak kasıtlı suçlarda kaabil olacağı gözetilmeden kasıtsız suçta maznunun yardımcı olarak mahkûm edilmesi bozmayı gerektirmiştir. Yargıtay 4. Ceza Dairesinin 4/6/1952 tarih ve 6521/6074 sayılı ilâmından..)

Taksirli suçlarda (**Cürümde kullanma**) hâli bulunmadığından mahkemece Müsadere kararı da verilemez. (Hernekadar T. C. K. nun 36 ncı maddesinde cürüm ve kabahatta kullanılan veya kullanılmak üzere hazır bulundurulan silâhların mahkemece zabıt ve müsadere olunacağı yazılı ise de metni maddede yazılı kullanılan ve kullanılmak için hazır bulundurulan tâbirleri ancak kasdî suçlarda mevzuûbahs olacağına ve hâdisede ise maznunun hareketi tedbirsizlik ve dikkatsizlikle ölüme sebebiyet vermekten ibaret olup bu gibi gayrı kasdî suçlarda ihtiyarile kullanma hâli düşünülemiyeceğine göre tabancanın müsadere edilmesinin yolsuzluğundan dolayı mahalli hükmünün bozulması lâzım gelirken tas-

hakkında uygulanamayacağı, resmî daire ve müesseselerin siyasî parti-

dikinde isabet görülmemiştir. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 3/11/1952 tarih ve 200/209 sayılı ilâmından)

1 — Tazminî hükümler :

T. C. K. nun 455 inci maddesiyle ilgili ve bu maddeyi tazminî hükümler bakımından tamamlıyan esaslar, aynı kanunun **465** ve **467** nci maddelerinde düzenlenmiştir. Filhakika 3038 sayılı kanunla değişik 465 inci maddeye göre : (Bir kimsenin veya bir şirketin hizmetinde bulunanlar tarafından vazife ve hizmet sırasında işlenen 455 ve 459 uncu maddelerde yazılı cürümlerden dolayı hükmedilecek tazminattan o kimse veya şirket mâlen mes'uldur.)

Şüphesizki bu tarz bir tazminî sorumluluğun ilgiliye yükletilebilmesi için taksirli suçun sübuta ermesi gerekir. (Tedbirsizlikle yaralama suçundan beraetine karar verilmiş sanığın mesulübilmal sıfatile tazminata mahkûm edilmesi yolsuzdur. Yargıtay 4. Ceza Dairesinin 4/3/1953 tarih ve 1772/2322 sayılı ilâmından)

Bahis konusu malî sorumluluk, Borçlar Kanununun hükümlerine tâbidir. (Mes'ulü bilmalin mali mes'uliyeti Borçlar Kanununda yazılı kayıt ve şartların tahakkukuna vabeste olup C. K. 465 inci maddesi Borçlar Kanununun umumi hükümlerini tağyir edemez. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 2/5/1939 tarih ve 250/188 sayılı ilâmından)

T. C. K. nun 467 nci maddesine göre : (İşbu 2 fasılda yazılı cürümlerden dolayı zarar ve ziyan ve tazminat ve zararı manevî şashî dâva ikamesi halinde ayrıca hükmolunur).

Izaha lüzum yoktur ki ölen ile kalan şahıs arasında tazminat talebine hak verdirecek fiilî ve gerçek bir ilginin varlığı, mahkemece üzerinde durulacak bir husustur.

Bu madde ile ilgili bazı Yargıtay Kararlarına göz atalım : (C. K. nun 467 nci maddesi hükmü gözetilmeksizin manevî tazminat talebinin reddine karar verilmesi yolsuzdur. 1. Ceza Dairesinin 4/12/1951 tarih ve 2583/2664 sayılı ilâmından) (Maddi zarar miktarı usulen tesbit edilmeksizin tazminine karar verilmesi yolsuzdur. 2. Ceza Dairesinin 14/12/1964 tarih ve 11738/11925 sayılı ilâmından) (Hükmedilen 200 lira tazminat ve zararı maneviden ne miktarının tazminat ve ne miktarının manevî zarar olarak hükmedildiğinin ve maddi tazminat müstenidatının gösterilmemesi yolsuzdur. 1. Ceza Dairesinin 25/6/1937 tarih ve 5451/2706 sayılı ilâmından)

2) 501 sayılı kanunun getirdiği yenilikler: 16/7/1964 tarih ve 501 sayılı kanun, 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 6123 sayılı kanunla muaddel 455 inci maddesile 2275 ve 3038 sayılı kanunlarla muaddel 459 uncu maddelerine birer fıkra eklenmesine mütedairdir. Bahis konusu 501 sayılı kanunun yazımızla ilgili birinci maddesine göre: (T. C. K. nun 455 inci madesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Yukarıdaki fıkralarda beyan olunan cezalar, kusurun derecesine göre sekizde birine kadar indirilebilir).

Madde metninden de anlaşılacağı üzere kusur derecesi de gözden uzak tutulmamak kaydile, kanun, bu hususta hâkime geniş takdir hakkı bahşetmektedir.

Taksirle ölüme sebebiyet suçu mevzuunda umumi karakter arzeden 455 inci maddenin incelenmesine burada son veriyoruz: Fakat yazımızın bu madde ile ilgili bölümünü kapatmadan önce Türk Yargıtayının bu konuya ait ve görüşümüze uygun düşen bazı kararlarını tekrarlamak yerinde olacaktır:

(Yolda 3 çucuğun bulunduğu yere yanaşırken makinanın sür'atını azaltması gerekirken, sanığın bunu yapmaması ve korna üzerine, yolun iki tarafına dağıldığına şehadet edilen çocukların üzerinden geçmesi açık bir tedbirsizlik ve ancak takdirî tahfif bahsa konu olabilirken, küçük çocuklarda büyük insan mantık ve soğukkanlılığı arar mahiyette olan mütaleaya dayanılarak beraet kararı verilmesi yolsuzdur. 4. Ceza Dairesi 15/1/1949 tarih. 14395/515).

(Halkın bulunması tabiî olan yolda emniyet tedbiri alınmadan makinanın arkaya hareket ettirilmesinin başlı başına bir tedbirsizlik olacağı gözetilmeden beraat kararı verilmesi yolsuzdur. 4. Ceza Dairesinin. 10/1/1951. 94/94).

(Olüm keyfiyetinin, sanığın tedbirsizliği neticesi olduğu kabul edilen otobüs devrilmesinden olmayıp, ölen şahsın kendisini kamyondan atması neticesi olmasına göre, sanığın fiili ile ölüm arasında doğrudan doğruya bir ittisal olmadığı düşünülmeden mahkûmiyet kararı verilmesi yolsuzdur. 4. Ceza Dairesi 21/1/1949 tarih, 131/1026.)

(Aralarında çıkan münakaşa neticesi elindeki balta ile Dilberin kafasına vurarak kucağındaki 6 aylık çocuğunun yere düşmesi neticesi meydana gelen akciğer kanamasından ölümüne sebebiyet vermede: Kucağında 6 aylık çocuk bulunan Dilbere karşı müessir fiil ika etmenin çocuk için zararlı bir netice tevlit edebileceğini maznunun evvelden id-

râk etmesi tabiî olmasına ve hüküm yerinde gösterilen mucip sebeblere nazaran mahkûmiyet kararı yerindedir. 4. Ceza Dairesi 15/10/1953 tarih, 8150/9813).

(Belediye nizamlarına aykırı olarak kamyonun sür'atle sevkedilmesile kendisini telâş ve heyecana kaptırarak kamyondan atlıyan mağdurun ölümü ile sanığın hareketi arasında doğrudan doğruya illiyet rabıtası bulunmadığı gözetilmeden mahkûmiyet kararı verilmesi yolsuzdur. 4. Ceza Dairesi 22/12/1949 tarih ve 15842/16575).

(Uzun müddet geçtikten sonra mağdurun ölmüş olmasına göre, ölümün doğrudan doğruya çarpmanın husule getirdiği yaradan mı, yoksa suitedaviden mi ileri geldiğinin araştırılarak sonucunun ona göre takdiri gerekirken zuhul olunması yolsuzdur. 4. Ceza Dairesi. 30/12/1949 tarih ve 15631/17171).

(Hernekadar birkaç kişi arasında yürümekte olan maznunun dolu mavzer tüfeğini emniyete almadan omuzda taşıması tedbirsiz bir hareket ise de, Hasan Keskin'in habersizce bu tüfeğe ve tetiğe elini dokundurması yüzünden ateş alarak yaralanıp öldüğü karar yerinde kabul edilmesine göre, ölümün hudusuna bizzat ölenin müdahalesi âmil olmuş, böylece maznunun tedbirsiz hareketile netice arasına ölen Hasanın fiili girmiş ve fiil ile netice arasındaki illiyet rabıtası kesilmiş olduğu halde, bu cihet gözetilmeden mahkûmiyet kararı verilmesi bozmayı muciptir. 1. Ceza Dairesi. 13/4/1960 tarih. 806/1020).

(Maznun Mehdinin, yıkılmasını taahhüt edip nezareti altında yıktırmağa başladığı yüksek binanın trafiğe açık ve işlek ana yol üzerinde bulunduğunu düşünerek, yıkma işine başlarken yoldan geçenlerin herhangi bir kazaya maruz kalmaları ihtimalini önlemek maksadile binanın yol cephesi üzerinde behemahal asgari 2 metre yüksekliğinde tahta perde yapması ve buradan sökülen kalın kalasların iple bağlanmak suretile tehlikesizce aşağıya sarkıtılıp indirilmesini temin eylemesi icabederken, bu gibi lüzumlu hiçbir tedbire tevessül etmemek ve diğer 2 maznun Mehmet ve Süleymanın da birlikte tutup aşağıya attıkları büyük kalasın, yoldan geçen şahıslara zarar vermesi ihtimalini derpiş ederek, yolda kimse olup olmadığına dikkat etmeden aşağı atmak gibi tedbirsizlik, dikkatsizlik ve nizamlara riayetsizlikleri neticesinde fiilin meydana geldiği tahakkuk etmesine, ölümün, doğrudan doğruya maznunların bu kusurlu hareketlerinin neticesi olarak husul bulduğu aşikâr olmasına göre mahkûmiyet hükmünün tasdikine ekseriyetle karar verildi. 1. Ceza Dairesi. 8/7/1960. 1557/1371).

(Sanıklar, şehir belediye otobüsü şoför ve biletçisi olup, duraklar-

da yolcu ininceye kadar şoförün durması ve biletçinin kapıları kontrolle (TAMAM) işareti verdikten sonra otobüsün hareket etmesi icap ettiği halde, mağdurun henüz otobüsten inmemiş bulunduğu bir sırada usulsüz olarak otobüsün hareket etmesinin hadiseye sebebiyet verdiği mevcut delillerle sabit olduğu halde mücerret ehlivukuf raporuna istinaden beraat kararı verilmesi kanuna aykırı görüldüğünden bahsile ..... C. Başsavcılığının vâki itirazı Ceza Genel Kurulunca oy çokluğu ile kabul edilmiştir. C. G. K. 3/10/1960. İtiraz, 54/51.)

B) T. C. K. nun 383 üncü maddesi : Bu madde, özel bazı taksirle ölüme sebebiyet hallerini nizamlamaktadır. Gerçekten madde metnine göre : (Bir kimse, tedbirsizlik veya dikkatsizlik veya san'at ve meslekte tecrübesizlik veya nizam ve emir ve kaidelere riayetsizlik neticesi olarak bir yangına veya infilâka veya batmağa ve deniz kazasına veya umumi bir tehlikeyi mutazammın tahribata ve musibetlere sebebiyet verirse 30 aya kadar hapse ve 100 liraya kadar ağır cezayı nakdiye mahkûm olur.

Eğer bu fiilden bir şahsın hayatınca tehlike hasıl olursa 6 aydan 5 seneye kadar hapse ve 50 liradan 150 liraya kadar ağır cezayı nakdiye ve bundan ölüm vukua gelirse 5 seneden fazla olmamak üzere ağır hapse ve 100 liradan 500 liraya kadar ağır cezayı nakdiye mahkûm olur.)

Mehaz İtalyan Ceza Kanununun 311 inci maddesine tekabül eden bu maddenin metninden de anlaşılacağı üzere, gösterilen hallerden birine taksirli bir hareketle sebebiyet vermek, suçun (maddi unsuru) nu meydana getirir. Genel vasıftaki 455 inci maddede olduğu gibi bu madde yönünden de taksirden bahsedilebilmesi için fiil ile netice arasında illiyet bağı aranır. Ayni sebeblerle bu suça da teşebbüs edilemez.

Maddenin yazılışına uygun olarak Yargıtayımız, deniz kazalarında ancak batma gerçekleşmişse bu maddenin uygulanabileceğini düşünmektedir. (Hâdisenin dikkatsizlik ve tedbirsizlikle deniz vasıtasının zarara uğramasına sebebiyetten ibaret olmasına ve evvelki maddelerdeki kasıtlı suçların adi zarar irasını şumulüne almaması hasebile bunların kasıtsız şeklinden bahseden 383 üncü maddenin batma veya batma tehlikesi tahakkuk etmedikçe bu kabil zarara sebebiyet hâdiselerini şumulüne alamıyacağından bütün halleri (veya) ile ayırmışken batmak ve deniz kazası hallerini atıf edatı olan ve ile birleştirmesinden de anlaşılmasına göre hâdisenin deniz kazası sayılarak sanığa ceza verilmesi yolsuzdur. Yargıtay 4. Ceza Dairesi. 6/4/1949. 4010/5384) (Deniz Ticaret Kanununda, deniz kazasının su alma, karaya oturma, parçalanma, yanma, batma, patlama gibi gemiye ait ve yıldırım isabeti ve

buz çarpması gibi tabiî hâdiselerden ibaret gösterilmesine göre, çarpma sonucu bir tarafın hasara uğramasından ibaret olan dâva konusu hâdisenin ancak ceza tehdidi altında olmayarak münhasıran hukukî tazmini müstelzim zarara sebebiyet olacağı gözetilmeden sanığa ceza verilmesi yolsuzdur. 4. Ceza Dairesi. 1/7/1949 tarih. 8433/10019).

C) T. C. K. nun 389 uncu maddesi : Özel bazı kusurlu halleri nizamlıyan bir diğer madde de T. C. K. nun 389 uncu maddesidir. Metinde : (Bir kimse tedbirsizlik veya meslek veya san'atında tecrübesizlik veya nizam ve emir ve kaidelere riayetsizlik neticesi olarak demiryolu üzerinde bir kaza vukuu tehlikesine meydan verirse 30 aya kadar hapse ve 200 liraya kadar ağır cezayı nakdiye ve kaza vuku bulmuş ise 5 seneye kadar hapse ve 150 liradan aşağı olmamak üzere ağır cezayı nakdiye mahkûm olur.

Demiryolu arabaları içinde silâh atanlar hakkında dahi kaza vuku bulup bulmamasına göre bâlâdaki 1 inci ve 2 nci fıkraya tevfikan ceza hükmolunur.) denilmektedir. (mehaz kanun madde 314)

Demiryolu kazası tâbirinden vagonların devrilmesi, eşyanın tahribi, insanların yaralanması ve ölmesi... gibi halleri anlamak gerekmektedir. Madde metninde (ölüm) den bahsedilmemişse de ölüm vukuunda, şartları mevcut olduğu takdirde 455 inci madde yerine 389 uncu maddenin uygulanması gerekir.

Demiryolu kazası vukuu tehlikesine sebebiyet veren herhangi bir fiil, bu suçun maddi unsurunu teşkil edebilir. Suçun teşekkülü için, gösterilen kusur şekillerinden bir veya birkaçının mevcudiyeti ve failin bu kusurlu hareketi ile netice (demiryolu kazası vukuu tehlikesi) arasında illiyet bağının varlığı ispatlanmalıdır.

Önemine binaen Yargıtay 4. Ceza Dairesinin 18/3/1955 tarih ve 16080/5312 sayılı kararını yazımıza alalım : (Demiryolu üzerinde vukua gelen kaza neticesi ölüme sebebiyet verilmiş olmasına ve bu itibarla fiilin 389 uncu maddeye uygun bulunmasına göre, vazife cihetinin düşünülmemesi yolsuzdur).

T. C. K. nun 413 üncü maddesinde : (İşbu babın ilk iki faslında yazılı fiillerden ileri gelecek tehlike gayet ehemmiyetsiz olur, yahut fail neticelerini men veya tahdit etmek için hususi ve ciddi bir surette mesai sarfeylemiş bulunursa ceza üçte birinden yarısına kadar indirilebilir.) denilmektedir. Bu madde metninin 383 ve 389 uncu maddeler bakımından uygulama kabiliyeti taşıdığı izahtan varestedir.

160

III — Fransız Sistemi :

Taksirle ölüme sebebiyet suçu, Fransız Ceza Kanununun 319 uncu maddesinde nizamlanmıştır. Mezkûr madde, kanunumuzda olduğu gibi kusur teşkileden hareketleri ayrı ayrı göstermektedir. Gerçekten madde metninde : Quiconque, par maladresse, imprudence, inattention, négligence on inobscrvation des reglements aura commis involontairements un homicide, ou en aura été involontairements la cause, sera puni d'un emprisonnement de trois mois à deux ans, et d'une amende de 24000 francs à 720000 francs) denmektedir. Taksirle ölüme sebebiyet suçu Fransız mevzuatına göre (cünha - dèlit) nev'inden bir fiildir. Kanunumuzda olduğu gibi Fransız Ceza Kanununda da, kusur teşkil eden haller tahdididir. Bunların haricinde hâkim kendiliğinden kusur teşkil eden bir durum yaratamaz. Bundan başka bizde olduğu gibi Borçlar kanununda nizamlanan (hukukî mahiyetteki kusurlu fiiller) ile cezaî sorumluluğu gerektiren ve Ceza Kanununda yer alan (taksirli suçlar)' ın ayni zamanda vuku bulmaları mümkündür. Her hukuki kusurlu fiil, cezaî taksirli fiilin şümulüne dâhildir.

Yine bizde olduğu gibi, bu suçun tekemmülü için, failin kusurlu fiili ile mağdurun ölümü arasında (**maddi illiyet alâkası - Lien de causalité -**) aranmaktadır. Fransız tatbikatına göre, failin bu kusurlu hareketinin mutlaka ölümün tek, direkt ve anî sebebi olması gerekmez. Olayın birden fazla faili, her birinin birden fazla kusurlu hareketi mevcut olabilir... ve bu gibi hallerde her sanığın ayrı ayrı cezaî sorumluluğu söz konusudur. (Les fautes multiples, imputables à plusieurs personnes, engagent la responsabilité de chacune, aucune d' elles n'ètant justifiée par la faute des autres. Crim. 1. Mars, 1951)

Sahibinin serbestçe dolaşmasına müsaade ettiği köpeğin, yoldan geçen bir şahsı ısırması neticesi o şahsın ölümüne sebebiyet vermesi olayında mağdur, yaranın tedavisi için gerekli tedbirleri ihmal etmiş olsa dahi mahkeme, köpeğin sahibi hakkında müsbet suçtan dolayı mahkûmiyet kararı vermiştir. (Crim. 18 Nov. 1927)

Inşaat kusurlarından esas itibarile müteahhitler sorumludur. Mal sahibi, müteahhidin faaliyetine fiilen katılmışsa onun da cezai mesuliyeti vardır (Crim. 24 Nov. 1865)

Taksirle ölüme sebebiyet suçunun kara, deniz veya havada oluşu arasında Fransız kanun vazıı fark gözetmez ve müesseseyi 319 uncu maddenin bünyesinde nizamlar. Yalnızca, tedbirsizlik neticesi yangına sebebiyet halinde ölüm de vukua gelmişse, Fransız Ceza Kanunu bu gi-

bi hallerde 320 nci maddenin uygulanacağını derpiş eder. (Art. 320, bis) Ki bu madde dahi müeyyidesini gene 319 uncu maddeden alır.

IV — Amerikan sistemi :

Amerikan sisteminde **taksirle ölüme sebebiyet suçu (= involuntary manslaughter)** iki ayrı kısımda nizamlanır. Meselâ Texas eyaleti Ceza Kanununun 1230 ve müteakip maddeleri taksirli fiilleri :

A) 1 inci derece (Negligent homicide of the first degree)

B) 2 nci derece (Negligent homicide of the second degree) olarak sınıflandırmaktadır. Filhakika Texas Penal Code Art. 1230. da (Negligent homicide occurs in doing lawful of anlawful act carelessly or negligently, without apperent intention, to kill, when there is apperent danger of causing death) denmektedir.

A) 1 inci dereceye dahil edilen fiillerde, failin kusurlu eylemi sonucu ölüme sebebiyet vakıasına tekaddüm eden safhada, kendisine kabili atıf kanun dışı bir husus mevcut değildir.

B) 2 nci dereceye dahil taksirli fiillerde ise, failin, mağdurun ölümü ile sonuçlanan kusurlu davranışı esnasında mevzuata aykırı eylemi bahis konusudur. Bu kanun dışı hareket (kabahat) nev'inden (misdemeanor) bir fiildir. Içkili araba kullanmak, normalin üstünde sür'at gibi.....

1 inci derece taksirli fiile verilen ceza miktarı ve nisbeti, 2 nci dereceden çok daha hafiftir.

Ilk okul çağındaki çocuklara mahsus özel bir okul otobüsünün, küçük yolcularını indirdiği bir sırada, bu durumu uzaktan görebildiği halde 20 - 25 mil sür'atle yoluna devam eden bir arabayı kullanan şahsın, çocuklardan birine çarpıp ölümüne sebebiyet vermesi olayında failin (ikinci derece taksirli fiilinin) bulunduğundan bahisle Texas Ceza Mahkemesinin verdiği mahkûmiyet kararı tasdik edilmiştir. (Menefee V. State... Court of Criminal Appeals of Texas, 1935)

V — Sonuç ve dileklerimiz :

1 — Denizde, havada veya karada, nerede vukua gelirse gelsin, ölüme sebebiyet suçunda kanun koyucu yalnızca taksirli bir hareketi cezalandırdığına göre, fiil nerede işlenirse işlensin tekmil hallerin genel olarak tek bir maddede nizamlanması, kanun maddeleri arasında, müeyyidelendirilen hukukî müesseseler yönünden insicam sağlıyacağı için

şüphesiz ki tercihe şâyandır. Bu bakımdan Fransız sistemini, Türk sisteminden üstün tutmamak kanaatımızca imkânsızdır.

2) Genel ve tek bir madde (taksirli ölüme sebebiyet) müessesesini nizamladığı takdirde Türk mevzuatında değişik maddeler arasında müşahede edilen ve hukuk tekniğine aykırı düşen müeyyide farkı, unsurlar arasındaki ayniyetsizlik, hürriyeti tahdit eden cezanın vasıf farkı (hapis - ağır hapis), ayrı kaza merciileri, tazminî mahiyetteki hükümlerin değişik görünüşü gibi mahzurlar da giderilmiş olacaktır.

3) Bir kişinin ölümü ile birden fazla ölüm veya bir şahsın ölümüne ilâveten 20 günden fazla iş ve güçten kalmayı gerektiren hallerin, mevzuatımızda farklı müeyyidelere, farklı kaza mercilerine tâbi kılınmasını da tasvip edemiyoruz. Bu hususta kanun koyucunun kullandığı ölçü, bu kabil suçları önlemek ve fiilin vahamet derecesini hesaba katmak ise, bu gerekçe dahi bizi tatmin etmekten uzaktır. Zira meselâ 2 kişinin ölümü ile 1000 kişinin ölümü arasında da (vahamet) bakımından pek büyük fark bulunduğu halde müeyyide aynidir. Kanaatımızca, olayda bir veya daha ziyade mağdur bulunuşu farklı müeyyidelere tâbi kılınmıyarak fiilin cereyan şekli ve dosya münderecatına göre, hâkimin, vahameti de göz önünde tutarak takdir hakkını kullanmak suretile asgari ve azami hadler arasında ceza tertibi cihetine gitmesi en doğru yoldur.

4) Maddede tasrih edilen kanunî taksir şekilleri (tedbirsizlik, dikkatsizlik .....) nin tahdidî mahiyette olması ve bunların dışına çıkılamaması da görüşümüze aykırı düşmektedir. Bütün bu sıralanan haller (kusur) deyimi altında toplandığına göre, ya maddeyi (Bir kimse **kusurlu bir hareketi** neticesi .....) şeklinde değiştirmek veya hiç değilse maddeye (Tedbirsizlik, dikkatsizlik ..... gibi) tarzında bir (ek kelime) konulmak suretile (kusur) tâbirini maddede zikredilen deyimler bakımından sınırlandırmaktan kurtarmak daha doğru olacaktır. Bu ilâvenin ise (Suçların ve cezaların kanuniliği prensibi)' ne zarar vermiyeceği, tam aksine, hâkimi kalıplaşmış şeklî formüllerden uzaklaştırıp, günün icaplarına uygun olarak, ona, kusur mefhumunu ve ağırlık derecesini daha serbest olarak takdir imkânı bahşedeceğini düşünüyoruz.

5) Bilindiği gibi 9/7/1953 tarihinde T. C. K. nun 455 inci maddesi 6123 sayılı kanunla tâdil edilmiş, bu değişiklikle, maddede derpiş edilen ceza miktarları artırılmıştır. Kanaatımızca, bahis konusu fiilin cezalandırılmasının, bu kabil suçları (önlemek) gayesile vazedilmiş bulunmasına, memleketimizde bilhassa profesyonel şoförlerin görgü ve bilgi seviyeleriinn düşüklüğüne nazaran söz konusu değişiklik çok yerinde olmuştur.

63

6) Amerikan sisteminde olduğu gibi bizde de taksirle ölüme sebebiyet suçunu derecelendirmek ve sınıflandırmak görüşümüzce adalet esaslarına daha uygun düşecektir.

7) Kusur derecesine göre hâkime ceza miktarını ayarlama yetkisini veren 501 sayılı kanun, yalnızca T. C. K. nun 455 ve 459 uncu maddelerini tamamlamış, yani genel taksirle ölüme ve yaralamağa sebebiyet suçlarını düzenleyen iki maddenin mevcut eksikliğini gidermiş bulunmaktadır. Çok defa sanık lehine durum yaratan 501 sayılı kanunun bu hükümlerini, ayni mahiyetteki suçları diğer maddelerde nizamlıyan fiillere, başka bir söyleyişle 383 ve 389 uncu maddelere teşmil etmeğe imkân yoktur.

Bu hâlin adaletsizlik derecesini ve 501 sayılı kanuna yeni bir madde eklenmek suretile mevcut ahenksizliğin en yakın bir gelecekte giderilmesindeki kesin zarureti takdirlerinize bırakıyoruz.

8) **Asliye Ceza Mahkemesi derecesinde** bahis konusu suçları rüyet edecek **ihtisas mahkemelerinin** hiç olmazsa İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük şehirlerimizde kurulması da temenniye şâyandır.

6831 SAYILI ORMAN YASASININ EN ÇOK UYGULANAN 91 - 93 ÜNCÜ MADDELERİ ÜZERİNDE BİR İNCELEME

Yazan : Ahmet İNAN

PLÂN

A — Giriş

B — En çok uygulanan maddeler üzerinde mukayeseli inceleme

C — Yargıtay içtihatları

Bibliyografya : 1 — Çağlayan - Kobakoğlu - Kıyak - Şenel : Nazarî ve Tatbikî Orman Kanunu ve alâkalı mevzuat; 2 — Abdullah Güner : 6831 sayılı Orman Kanununun cezaî hükümleri üzerinde mukayeseli bir inceleme, Adalet Dergisi, 1961, sayı : 1 - 2; 3 — Şinasi Akın : Orman Kanununun bazı hükümlerinin tatbikına ait Yargıtay'ın görüşleri, Adalet Dergisi 1961, sayı : 3 - 4; 4 — Yargıtay içtihatları.

A — Giriş :

8/9/1956 tarihinde yürürlüğe giren 6831 Sayılı Orman Yasası hususi bir yasa olup, başlıca ereği esasen pek az olan Türkiye Ormanlarını korumak ve yurdumuzun çöl haline gelmesini önlemektir. Yine bu arada takati nisbetinde vatandaşın yakacak ve kereste ihtiyacını gidermek amacını gütmektedir.

Bugünkü Orman Koruma Teşkilatı yetersiz olup işlenen suçlar hakkındaki Cezai müeyyideler de orman tahribatını önleyememektedir. Yüksek Yargıtayın bu hussutaki mahkeme kararlarına fazlaca müdahalesi durumu daha da ağırlaştırmaktadır.

B — En çok uygulanan maddeler üzerinde mukayeseli inceleme :

Orman Kanunu madde (Yasa) : 91

6831 Sayılı Orman Yasasının 91 inci maddesi en çok uygulanan maddeler arasında olup birinci cümlesi (14 üncü maddenin A ve B bentleriyle yasak edilen fiilerden kerestelik ağaçları kesenler...) denmek-

te olup bu cümle ile Devlet Ormanlarından mevcut dikili yaş veya kuru kerestelik ağaçları kesenler cezalandırılmaktadır.

Tatbikatta suç zabıt varakaları iyice okunarak hadiseden sondaki durumun tasviri ve hazır olan sanığın savunması incelenmelidir. Ekseriya Sanık Duruşma da Eski Savunmasını kabul etmiyerek kerestelik ağaçları kendisinin veya yakın bir akrabasının hatta ortakçı olduğu şahsın Tapulu ve Vergide kayıtlı yerinden kestiğini veya senetle satın aldığını savunur. Her halde sanığın savunması Adaletin gerektirdiği şekilde incelenmeli, lüzûm görülürse keşif yapılmalıdır. Yapılacak keşifte zabıt varakası mümzilerinden en az bir kişi hazır bulundurulmalı, şayet Tapu Kadastoraca Revizyon görmemiş ise tescil evrakı müsbitesi celb edilmelidir. Sanığın Tapusu tapulamaya tabi tutulmuş ise evvelce Orman Idaresince itiraz vaki olup olmadığının sorulup Kroki ve tapulama kayıt suretiyle tapulama sırasındaki bilirkişilerinin isimleri celp edilerek onlarda mahallinde hazır bulundurulmak suretiyle mütehassıs bilirkişi marifetiyle keşif İcra edilmelidir. Yapılan keşifte bu yerin orman olup olmadığı hususunda kesin bir neticeye varılamazsa aynı yasanın geçici birinci maddesi gereğince keyfiyet Tarım Bakanlığından sorulmalıdır. (Içtihat 1).

Ağaç kesilen yerin Orman olduğu anlaşıldığı taktirde cümlede yazılı ceza taktir edilip Orman Emvalinin Zoralımına ve Orman İdaresinin istediği tazminata hükmedilmek icap eder.

Orman sayılmayan yerlerden olduğu anlaşılır, sanık veya yakını olan kimsenin tapusu bu yeri tutar ve hudutlar sabit olursa Orman Kanunun birinci maddesindeki ayrıcalıklara, aynı Yasanın 116 nci maddesinin C-D fıkralarına girip girmediği incelenerek 109 uncu maddeye giren bir suç olup olmadığı araştırılıp sanığın hukuki durumunu tayinle ona göre bir karar verilmesi icap eder.

Maddenin ikinci cümlesinde yukarıda izah ettiğimiz kerestelik Ağaçlardan orta Kutru 20 Cm. den aşağı olanlara verilecek para cezası bir misli artırılarak hükmolunacaktır. Burada dikkat edilmesi lâzım gelen iki husus vardır :

1. Kutur deyince bunun dik kutur olmayıp Orta Kutur olduğu yargıtay İçtihatlarıyle iyice aydınlanmıştır. (İçtihat 2).

Kuturlar suç zabıt varakasında yazılıdır. Yalnız bunların doğru olarak yazılıp yazılmadığına dikkat ederek hakiki kuturlar tespit edilmelidir. Bazen de suç zabıt varakasının mahsus sütunlarına yanlış yazılmaktadır. Bu hallerde zaptı tanzim eden Bakım Memurundan izahat almak icap eder.

2. Bu cümleye göre verilecek cezalarda dikkat edilecek ikinci husus : Sanığa birinci cümleye göre ceza tayin olunup on kuruşun küsuru atıldıktan sonra elde edilen cezanın bir misli artırılmasıdır. Aksi halde sanığa fazla ceza verilmiş olacağından hüküm Yargıtayca Bozulacaktır. (İçtihat 3).

Eğer sanıkta yakalanan kerestelik ağaçların bir kısmının orta kutru 20 Cm. den fazla, bir kısmı 20 Cm. den az ise bunları ayırıp ona göre ceza taktir edilmesi gerekir. tabiî ayrı ayrı verilen cezaların toplamı hükmolunacaktır. Dikkat edilecek diğer bir hususda birden fazla sanık birlikte suç işledikleri taktirde her sanığın kestiği miktar belli ise cezanın ona göre tayini icap eder. Eğer sanıkların kestikleri miktar belli olmaz ve tespitine de imkân bulunmazsa Orman Emvalinin tamamı üzerinden verilecek para cezasının bütün sanıklardan ayrı ayrı tahsiline karar verilmesi lâzımdır. (İçtihat 4).

Üçüncü cümleye gelince : Kerestelik niteğinde bulunmayan diğer Orman ağaçlarını keserek odun veya Kömür yapanlara verilecek cezayı göstermektedir.

Bu cümlede kerestelik olmayan ağaçları keserek odun veya kömür yapanlara verilecek cezayi tayin etmekte olup kerestelik ağaçları keşerek odun veya kömür yapılmış ise yukarıdaki cümlelere göre ceza tayini gerekir. Aksi halde verilecek hükümde kanuni isabet bulunmaz. Bu halde de emvalin zoralımına ve Orman İdaresinin istediği tazminatın hüküm altına alınması gerekir. Zoralıma tabi olmayan araçlarla Ormandan çıkartırsa aynı yasanın 108/son maddesi gereğince ayrıca munzam para cezası verilmelidir. (İçtihat 5).

Dördüncü cümle : Odun ve kömür için verilecek para cezalarının (10) liradan aşağı olamıyacağını göstermektedir. Bu husus kerestelik ağaçlardan odun ve kömür yapılması halinde uygulanmayıp yanlız kerestelik olmayan ağaçlardan odun ve kömür yapılmış olması halinde uygulanacaktır. Zaten kerestelik niteliğindeki ağaçlardan odun ve kömür yapılması halinde odun ve kömürün kentali üzerinden para cezası verilip kental veya metreküp kesrinin vahide iblâğ olunmaması lâzımdır. Bu husus kerestelik ağaçlar için bir ayrıktır. Şu hale göre kerestelik ağaçlardan odun ve kömür yapıldığı hallerde para cezası 10 liradan az olabilir. (İçtihat 6).

91 inci maddenin ikinci fıkrasındaki suçların işlenmesi halinde birinci fıkraya göre verilecek para cezaları beş misli artırılarak hükmolunur. Yanlız cezayı artırıcı sebebin kabul edilebilmesi için hacimleri-

ağırlıkları titizlikle ölçülüp hesap edilmelidir. İcabı halinde ilgili mercilerden izahat alınıp birlirkişi dinlenmelidir.

91 inci maddenin üçüncü fıkrası : Tatbikatta en çok güçlük getiren hükümdür. Ondördüncü maddenin A ve B bentlerinde de yasak edilen fiillerden yukarıdaki fıkralarda yazılı olmayan fiillere uygulanacaktır. Bunlar yaş ağaçları yaralamak tepelerini veya dallarını kesmek, koparmak, ağaçları kökünden kesmek ve bunlardan kabuk, Çıra, Sakız, Katran çıkarmak; yatık veya devrik ağaçları kesmek götürmek ve kök sökmek fiillerini kapsar.

Tatbikatta sanıklar kendilerinde yakalanan ağaçları kesmediğini sel ve karların devirdiğini veya sellerin getirdiğini veya başkaları tarafından kesilen ağaçlardan tedarik ettiğini savunmaktadır. Bu gibi hallerde suç zabıt varakası mümzileri tanık olarak dinlenip kesim tarihi de nazara alınarak durumun takdiri gerekir; sanığın savunmasının aksi sabit olmadığı taktirde samimi olduğunu kabul etmek gerekir. Burada dikkat edilecek bir husus var: Devrik ağaçları Ormandan çıkarmadan yakalamaları halinde suçun teşebbüs derecesinde kalıp kalmadığının tayin ve tespitidir. Bu maddenin uygulandığı hallerde de aynı kanunun 108/1 maddesi uygulanmaz. Burada nakletmek fiili zaten suç unsurlarına dahildir. Emval zoralınmış ise ayrıca tazminata hükmedilmez. (İçtihat 7).

91 inci maddesinin dördüncü fıkrası : Orman Kanununun 14 üncü maddesinin C bendindeki yazılı çalılar ve ağaçlardan dökülen yapraklar, yosunlar, çalı ve çırpılar Orman Örtüsü olarak kabul edilmektedir. Buraya Çam Kozalağını da dahil etmek uygun olur. Zira Mazı Kozalağı maddeye dahil edilmiştir.

Bu maddenin 5 inci fıkrası hususi orman Sahiplerine verilecek cezayi göstermekte, 6 ncı. fıkrası da emek mahsulü ormandan bahsetmektedir. Bu maddenin 7 nci fıkrası cezayı artırıcı sebepleri sıralamaktadır.

Madde : 93 Bu maddeyi Orman Yasasının 17 nci maddesiyle birlikte mütâlea etmek icap eder. Bu hükme giren yasak fiiler Ormanlarda Işgal, yangın kesme, Sökme, Boğma gibi yollarla ormanların tahribine gidilmiş ise bu maddeye göre tecziyesi; İşgal ve faydalanma yeniden tarla açmak veya yanmış orman sahasına taalluk ettiği taktirde cezanın artırılmış cihetine gidilmiştir.

Bu maddenin birinci cümlesine giren fiiller : Devlet Ormanlarında her nevi ağıl, Bina, inşaası ve hayvanların barınmalarına mahsus yerler yapılması, eskiden tarla yapılan yerin ekilmesi, yerleşilmesi ve Orman örtüsü bulunmayan bir yerin tarla haline getirilmesi gibi fiillerdir.

Burada dikkat edilecek hususlar şunlardır: Tatbikatta ekseriya sanıklar bu yerlerin ecdadından kalma tarla olduğunu, orman örtüsünü kaldırmadıklarını tapulu olduğunu veya vergide kayıtlı olup satınaldıklarını beyanla bazı belgeler ibraz ederler. Bu hallerde herşeyden evvel suç tarihinin tespiti ile 5653 sayılı yasanın mı, yoksa, 6831 sayılı yasanın mı uygulanacağı hususunun taktiri gerekir.

Sanığın tapusu Kadastroca Revizyon görmemiş ise tescil evrakı müsbitesi, varsa Krikosi, Revizyon görmüş ise çaplı Tasarruf vesikası ve geldileri, tapulama sırasındaki bilirkişilerin isimleri celp edilerek mahallinde keşif tetkikatı yapılması zaruridir. Keşifte tapu uygulanıp sabit hudutlu olmayan tapularda sabit huduttan başlanarak ölçü yaptırılıp Devlet Ormanına bir tecavüz olup olmadığının, varsa miktarının tayin ve tespiti gerekir. (İçtihat 8).

Tatbikatta ekseriya sanıklar bu yerlerin orman olmadığını savunurlar; bu hallerde niteliğinin Tarım Bakanlığından sorulması 6831 sayılı yasanın geçici birinci maddesi gereğince lâzımdır. (İçtihat 9).

Sanığın eylemi, üzerinde ot bile bitmeyen orman açıklığına taalluk ediyorsa Orman Yasasının 93 üncü maddesinin birinci fıkrası, eğer asgari orman örtüsü kaldırılmak ve yanmış orman sahasına girmek suretiyle işlendiği taktirde aynı maddenin ikinci fıkrası uygulanacaktır.

Ormandan açılan sahanın miktarı bir dekardan fazla olduğu taktirde Orman Yasasının 114 üncü maddesi gereğince ve dekarı 200 lira hesabıyle teşcir bedeline de hükmetmek gerekir. Bu hususta Müdahil orman Idaresinin istemine lüzum olmayıp resen nazara alınması gerekir. (İçtihat 10).

Bunun üzerinden nisbi harç da alınmalıdır. Bu eylemlerde 113 üncü maddeye göre ayrıca tazminata da hükmedilmek icap eder. Tazminat raporları müdahil Idarece tanzim edilmiş ise sanıkların itirazı varsa tahkik edilmelidir. (İçtihat 11)., (İçtihat 12).

İçtihat listesi

1. Yargıtay 3. C. D. 3/11/1964 tarih 14278/15867.
2. Yargıtay C. G. K. 12/9/1960 tarih 49/87.
3. » 3. C. D. 5/6/1959 tarih 6416/8058
4. » 3. C, D. 26/12/1960 tarih 228/228.
5. » 3. C. D. 15/9/1959 tarih 8359/10334
6. » C. G. K. 27/1/1958 tarih 11/9,
7. » 3. C. D. 15/11/1964 tarih 5624/7178.
8. » C. G. K. 21/11/1960 tarih 177/208
9. » 3. C. D. 2/12/1960 tarih 14480/20476.
10. » C. G. K. 3/10/1960 tarih 3/98 - 109
11. » C. G. K. 24/10/1960 tarih 3/135 - 138
12. » 3. C. D. 26/12/1960 tarih 16636.

İÇTİHATLAR

I — YARGITAY HUKUK KARARLARI

BİR AHLAK ÖDEVİNİN YERİNE GETİRİLMESİ (NAKIS BORÇ) — BAĞIŞLAMA — DÂVA HAKKI : Ahlâk ödevinin yerine getirilmesi amacı ile bağışlamayı yükümlenme gerçekleşen bağışlamalardaki gibi, dâva hakkından yoksun nakıs bir borçtur. Evlâdın babaya maddî ve manevî yardımlarına karşılık kazancından belli bir payını süreli veya süresiz ödemeyi yükümlenmesi esas tutularak dâva açılamaz.

(BK m. 234/3, 238)

(Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 12/1/1965 gün, E. 1031, K. 82)

Uyuşmazlık evlâdın babaya karşı «babamın bana manen ve maddeten yardımına karşı babama bütün kazancımın % 30 unu vereceğimi teahhüt ederim. Babam sağ kaldığı müddetce» şeklindeki yazılı bağışlama teahhüdünden doğmuştur.

Gerçekten Borçlar Kanunumuz Alman Medenî Kanununun aksine, ahlâki bir ödevin yerine getirilmesini bağışlama saymamıştır. Bu hüküm her ne kadar gerçekleşen bağışlamalara ilişkin ise de, ilkeyi bütün müesseseye şumüllendirmemenin gerektiği ileri sürülemez. Başka bir deyimle kanunun benimsediği çözüm yolunun «bağışlama teahhütlerinde» de geçerli sayılmaması bir ilke çelişmesinin deyimi olacaktır. İrade açıklamasında özellikle (babamın bana manen ve maddeten yardımına karşı) sözlerinden daha sonraki tasarrufun amacı ve anlamı açıkca anlaşılmakta olup böylece tasarruf bir hediye vadi de sayılamaz. O halde ahlâki bir ödevin, baba oğul ilişkisinden doğan bir minnet borcunun yerine getirilmesi anlamında bulunan yazılı yükümlülük esas tutularak dâvalı evlât kazancının belli oranını karşılıksız babaya bırakmaya zorlanamaz, dâvanın reddi bu bakımdan doğrudur.

Sonuç : Gösterilen nedenlerle doğru olan kararın onanmasına ve aşağıda yazılı örnek harcının temyiz edene yükletilmesine 12/1/1965 gününde oybirliğiyle karar verildi.

ÖZEL HUKUK TÜZEL KİŞİSİNİN TEMSİLİ — KANUN VEYA TÜZÜKLE BELİREN ORGAN — ORGAN DIŞIDAKİ GERÇEK KİŞİNİN TEMSİLCİ ATANMASI — TEMSİLCİNİN MAHKEMEDEKİ DURUMU : 1 — Özel hukuk tüzel kişisinin, tüzüğü uyarınca seçilmeyip, yetkili temsilci organı tarafından atanan temsilci, temsil kudretini, tüzük, dernekler hukuku ve Medeni Kanunun tüzel kişiler hukukundan değ,il Borçlar Kanununa göre gerçekleşen tasarruftan alır.

2 — Tüzel kişiliği, Borçlar Kanununa uygun bir tasarrufla temsil kudretini kazanan temsilci, derneği, mahkemede Hukuk Usulünün 61. maddesiyle Avukatlık Kanununun tanıdığı sıfatı varsa temsil edebilir.

(MK m. 48 - BK m. 32, 368 - HMUK m. 61 - 3499 SK m. 23)

(Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 18/1/1965 gün, E. 1513, K. 192)

Dâvacı avukatı, dâvalı kulübün müvekkili şirketten taşınır mal alarak borcunun 3000 lirasını ödediği halde, 1399 lira 63 kuruşu ödememiş olduğunu ileri sürerek, bu paranın faiziyle birlikte dâvalıdan alınmasına karar verilmesini istemiştir.

Karar : Yapılan muhakeme sonunda, dâva konusu eşyaların alındığı dâvalı tarafca ikrar ve ibraz edilen fatura ve ticari defterlerle sabit olmuş ve ödemede isbat edilememiş bulunduğundan sabit olan 1399 lira 63 kuruşun faiziyle birlikte dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine karar verildiği hakkındadır.

Yargıtay Kararı

Hükmedilen miktar itibariyle duruşmaya bağlı işlerden olmadığından bu isteğin reddine karar verildikten ve temyiz isteğinin süresinde olduğu anlaşıldıktan sonra dosya incelendi, gereği konuşuldu :

Özel Hukuk Tüzel kişiliğini temsil edecek organın hangisi olduğu tüzüğü ile belli olur. Tüzükte temsilci gösterilen kişi veya yetkili kanunî vekili durumunda olmayan organ, yönetim kurulu tarafından bir işin görülmesinde temsilci seçilir ise bu tüzel kişilik hukukuna göre değil genel hükümlere göre temsilcilik sıfatının kazanılması niteliğinde bir hukuk ilişkisi doğurur. Bu durumdaki bir temsilci, temsil kudretini, Medenî Kanunun 48 inci maddesinde gösterildiği üzere tüzük veya dernekler hukukundan değil, temsilci organın tasarrufundan almakta olduğu gibi burada genel hükümlerin uygulanması asıldır. O halde, dosyadaki tüzük örneğine göre, derneği temsil etmeğe yetkisi bulunmayan genel kâtibe, ayrıca tüzükte kabul edilmiş bir tasarruf hakkı değil genel hükümler uyarınca verilmiş belgeye dayanarak derneği mahkemede temsil edebilme hakkı tanınmaz. Çünkü, bu hak, usulün 61 inci maddesi ile avukatlık kanunu hükümlerine göre genel hükümler uyarınca yal-

nız avukatlara tanınmış bir haktır. Başka bir deyimle özel hukuk tüzel kişiliğini mahkemede ya' tüzüğe göre derneği temsil edebilecek organ veya bunun avukatlık kanunu hükümlerince atadığı, vekil temsil edebilir. O halde mahkemeye kabulü mümkün olmayan, yetersiz temsilci önünde yapılan duruşma sonunda verilen karar bozulmalıdır.

Sonuç : Temyiz olunan kararın gösterilen nedenlerle bozulmasına ve bozma nedenine göre diğer itirazların şimdilik incelenmesine yer olmadığına ve aşağıda yazılı örnek harcının ileride haksız çıkacak tarafa yükletilmesine 18/1/1965 gününde oybirliğiyle karar verildi.

PAYLILIĞIN SÜRDÜRÜLMESİ SÖZLEŞMESİ — DÂVA AÇMAYI YASAKLAYAN ŞART VE BUNUN GEÇERLİĞİ — EMREDİCİ HÜKÜM — SÖZLEŞMENİN YORUMU — SÖZLEŞMEDE KARARLAŞTIRILMAYAN İKİNCİ DERECEDEKİ YÖNLER — DÂVADA İLERİ SÜRÜLEN İSTEĞİN AŞILMASI : 1 — Paylılığın giderilmesi konusundaki hükmün yerine getirilmesinden önce; paydaşların, bir daha dâva açmamak üzere yerine getirmeden vazgeçmeyi sözleşmiş olmalarının yorumlanmasında, kanunun emredici hükümleri esas tutulmak gerektir. Bu sözleşmedeki şuyuun giderilmesinin süresiz yasaklanması şartı; kanunun sürenin on yıldan uzun olamıyacağı hükmü karşısında geçersiz sayılmak, meydana gelen boşluk Borçlar Kanununun 2. maddesi uyarınca işin niteliğine bakılarak hâkim tarafından doldurulmak gerekir.

2 — Dâvada, isteği aşan tanık sözlerine değil, istek sınırlarına göre karar verilmesi Usulün emredici hükmü gereğindendir.

(MK m. 627, 2, 19, 20/2 - HMUK m. 74)

(Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 21/1/1965 gün, E. 187, K. 259)

Dâvacı, öz kardeşi olan dâvalı ile müşterek taşınmaz mallarının sekiz parçası kendisi ile diğer ortaklar aleyhine açtığı dâva üzerine şuyuun giderilmesine karar verilmiş ise de, köy ihtiyar kurulu yanında yaptıkları anlaşma uyarınca dâvalıya verdiği 1200 lira karşılığında şuyuun giderilmesi yoluyla satıştan vaz geçtiği halde, parayı aldıktan sonra şuyuun giderilmesi için tekrar mahkemeye baş vurarak dâva açtığını ve bu eylemiyle sözleşmeye aykırı davrandığını ileri sürerek dâvalıya verdiği bu paranın yargılama gideriyle birlikte alınmasına karar verilmesini istemiştir.

Karar: Yapılan muhakeme sonunda; dâvalı tarafından dâvacı ve ortakları aleyhine açılan dâva üzerine 8 parça taşınmaz malın satılarak şuyuun giderilmesine Sulh Mahkemesince verilen karar kesinleşmiş ise

(23)

de, dâvalının sonradan verdiği dilekçeyle vaz geçmesinden ötürü satış işleminin durdurulduğu, dâvalının ayrıca taşınmaz mallar hakkında yeniden dâva açması üzerine Sulh Mahkemesinin kararı ile şuyuun giderilmesine karar verildiği ve bu hükmünde, kesinleştiği getirilip incelenen dâva dosyaları ile anlaşılmış, dâvalı dâvacıdan 1200 lirayı aldığını kabul eylemekle beraber bu paranın 500 lirasının yargılama gideriyle avukat parası, 700 lirasınında vaz geçme tazminatı olduğunu, dâvacı ise dâvalıya bir daha şuyuun giderilmesi dâvası açmamak üzere bu parayı verdiğini söylemiş, dinlenen tanıklar dâvacının sözlerini doğrulamış, dâvalının tanıklarda yapılan giderler için bilgileri olmadığını söylemiş ve dâvalının teklif ettiği andı dâvacı yerine getirmiş olduğundan sabit olan 1200 liranın dâvalıdan alınarak dâvacıya ödenmesine karar verildiği hakkındadır.

Yargıtay Kararı

Temyiz isteğinin süresi içinde olduğu anlaşıldıktan sonra dosya incelendi gereği konuşuldu:

1 — Belli oranda paylı bulunan taşınmaz malların üzerindeki paylılık durumunun devamı için yapılan sözleşmeler 10 yıl süreyle sınırlandırılmıştır. Daha uzun süreye ilişkin sözleşmelerdeki süre şartının geçerliği durumunun tarafların iradesine göre yorumlanması gerektir. Taraflar arasında geçen bir şuyuun giderilmesi dâvası sonunda ve ilâm alındıktan sonra satıştan vazgeçilme konusunda sözleşildiği dâvacı tarafından ileri sürülmüştür. Gerçekten satış için belli edilen 23/6/1959 gününden önce 10/6/1959 gününde dâvacı belli bir para karşılığında satıştan vazgeçmiştir. ancak sonradan 30/1/1962 gününde yeniden şuyuun giderilmesi dâvası açarak yükümlülüğe aykırı davrandığı dâvacı tararafından ileri sürüldüğüne göre sözleşmeye aykırı davranıldığının kabulü için 10/6/1959 günlü sözleşmede kararlaştırılan süreden önce şuyuun giderilmesi dâvası açıldığının subutu gerektir. O halde, mahkemenin, taraflara 10/6/1959 günlü satıştan vazgeçme sözleşmesinde süre şartı bulunup bulunmadığını sorup ispat ettirmesi, şayet süre kararlaştırılıp da daha önce dâva açıldığı anlaşılırsa bu aykırı davranışın sonuçları ve zarar konusunun incelemesi, süre şartı bulunmaz veya ispat edilen sözleşmenin süresi veya yeterliği Borçlar Kanununun 2. maddesi ile 19 ve 20 nci maddeleri ve Medeni Kanunun 627 nci maddesinin birlikte manalandırılması ile varacağı sonuca göre karar vermesi gerektir. Mahkemenin bir daha dâva açmamak üzere vazgeçme şeklindeki geçerli olmayan şartın varlığını kabul ederek hüküm vermesi usul ve kanuna aykırıdır.

124

2 — Dâvada ve sonraki duruşma safhasında (satıştan vazgeçildiği) ve satışın tehiri) kararlaştırıldığı ileri sürüldüğü halde, bu yönü aşan tanık sözlerinin kabulü ile sonunda bir daha açmamak üzere sözleşildiğinin benimsenmesi istekten fazlaya hüküm niteliğinde olduğundan kabul şekli itibarile Usulün 74. maddesi hükmüne aykırıdır.

Sonuç: Temyiz olunan kararın gösterilen nedenlerle Bozulmasına ve aşağıda yazılı örnek harcının ileride haksız çıkacak tarafa yükletilmesine 21/1/1965 gününde oybirliğiyle karar verildi.

BEDEN ZARARI VE ÖLÜM HALİNDE MANEVÎ ZARAR — ÖZEL DURUM — AĞIR KUSUR — ADAM KULLANANIN SORUMLULUĞU — AİLE VE MENSUP OLANLAR — EVLİLİK DIŞI BİRLİKTE YAŞAYANIN MANEVÎ TAZMİNAT HAKKI: 1 — Ölüm sonunda gerekleşen manevî zarardan eylemi işleyenin sorumlu tutulabilmesi için (özel durumun) araştırılmasının kanunda şart kılınması, işleyenin kusurunun ağır olmasının belirtilmesi amacıyladır. Adam kullananda ,çalıştırdığı kimsenin eylemindeki sebep olma durumunun ağırlığı anlaşılmadan manevî zararla sorumlu olmaz.

2 — Ölüm sonunda manevî tazminat ödenmesi gereken halde, bu, ölenin ailesine verilir. Kanunlarımızda (aile) deyiminin sınırı çizilmiş değildir. İsviçre Kanununun Almanca metninde bu esas (mensup olanlar) sözü ile deyimlendirildiğinden, aile sözü, bir arada yaşıyan usul furuğ ve evlilik bağı ile bağlı olanlarla sınırlandırılmamak gerekir. Ölen erkekle uzunca süreden beri evlilik dışı yaşıyan ve ölenden çocuğu bulunan kadının da, zarar verenden, manevî tazminat istemeğe hakkı vardır.

(BK m. 47, 55 - 6652 SK m. 1)

(Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 22/1/1965 gün, E. 8350, K. 327)

Taraflar arasındaki ölüm tazminatının ödetilmesi dâvasının yapılan muhakemesi sonunda, ilâmda yazılı nedenlerden ötürü 42808 lira 88 kuruşun faiziyle birlikte dâvalılardan ortaklaşa ve müteselsilen alınarak dâvacılara kararda gösterilen oranda verilmesi ve Zahire Candan'ın dâvasının reddi hakkındaki hüküm dâvacılardan Zahire Candan ile dâvalılar avukatlarınca temyiz edilmiş ve dâvalılar avukatı tarafından da ayrıca duruşma yapılması istenilmiş olmakla iglililere çağrı kâğıdı gönderilmişti. Belli günde temyiz eden dâvalılar adına avukat Kemal Dedeoğlu ile diğer temyiz eden dâvacı Zahire adına Tahir Tanrıdağlı gelmiş, çağrıya rağmen diğer dâvalı tarafından kimse gelmemiş olduğundan onun yokluğunda duruşmaya başlanarak temyiz isteklerinin süresinde olduğu anlaşıldıktan ve hazır bulunan avukatların sözlü açıklamaları dinlenildikten sonra dosya incelendi, gereği konuşuldu:

1 — Ölüm sonunda meydana gelen manevi zarardan eylemi işleyen kişinin sorumlu tutulabilmesi için kusur derecesinin ağır olması kanunca şart kılınmıştır. Borçlar Kanununun 47 inci maddesindeki (özel du-

rumlar) deyiminin amaca budur. O halde dâvalılardan kamyonun şöförü Hayrinin kusurunun bu özel duruma uygun olduğu tesbit edilmiş olmadığı halde, onu çalıştıran dâvalı Mehmedin de manevi zararla sorumlu tutulmuş bulunması Borçlar Kanununun 47 inci ve 55 inci maddeleri hükmünce aykırıdır.

2 — Dâvacılar hükmedilecek tazminata olay gününden başlayarak faiz yürütülmesini istemişlerdir. O halde, mahkemenin her dâvacıya düşecek destekten yoksun kalma tutarını tesbit ettirmesi bunun yine her dâvacı için tahsili mümkün olan günü belirterek o güne kadar yoksunkalınacak tutarı peşin sermaye faizi indirmeden ve yürütülecek kanunî faizle birlikte ve tahsili mümkün olacak günden sonra gerçekleşecek destekten yoksun kalmayıda peşin sermaye faizini indirerek ayrıca hesaplanması ve bu miktara daha sonra tahsili gerçekleşirse tahsil edileceği güne kadar faiz yürütülmesi gerektiğini de açıklayarak hüküm vermesi gerektir. Mahkemenin 1 ve 2 inci raporlarda gösterilen miktarları birbirine tedahül ettirerek hükmetmiş olması dahi bozmayı gerektirir.

3 — Ölüm yüzünden tazminat istenen kişinin 954 yılından önce başkası ile evli iken ayrıldığı, bir ikinci kişi ile nikâhsız karı koca gibi yaşadıktan sonra dâvacılardan Zahire ile 1956 yılında karı koca gibi yaşamaya başladığı ve ondan evlilik dışında iki çocuğu olduğu sabittir. Böylece gerçekleşen evlilik dışı birleşme sonunda, çocuk da meydana geldiğine ve ölüm gününde fiilî evlilik durumu mevcut bulunduğuna göre bu birleşme 6652 sayılı kanun hükmünce tescili gereken birleşmelerdendir. Şayet bu kanun hükmü uyarınca tescil mümkün olmasa bile arada bir mensubiyet durumu gerçekleşmiş olmaktadır. Ölüm sonunda manevî tazminat hak kazanabilmek için Borçlar Kanununun 47 nci maddesinde (aile) kapsamına girilmek unsur olarak belirtilmiştir Mehaz kanunun Almanca metininde bu söz (mensup alanlar) şeklinde deyimlendirilmiştir. Bu esasa ve Yargıtayın kökleşmiş uygulanmasına göre manevî tazminata hak kazanabilmek için her halde kan veya sıhrî hısımlık şart olmayıp, nişanlı, evlâdlık veya diğer yakınlar da duydukları manevî ezanın karşılığını dâva edebilirler. Dâvacı Zahirenin de bu durumda olduğunu kabulü gerekir. O halde Zahirenin manevî tazminat dileğinin reddi anılan esasa aykırıdır.

Sonuç: Temyiz olunan kararın birinci bentte gösterilen nedenle dâvalı Mehmet, 2 inci bentte gösterilen nedenle dâvalılar, 3 üncü bentte gösterilen nedenle dâvacı Zahire yararına Bozulmasına ve diğer bütün itirazlarının reddine ve dâvacı Zahire için takdir edilen 400 lira duruşma avukatlık parasının dâvalılara, dâvalılar için takdir edilen 400 lira du-

176

ruşma avukatlık parasının dâvacı Zahireye, aşağıda yazılı örnek harcında ileride haksız çıkacak tarafa yükletilmesine 22/1/1965 gününde oybirliğiyle karar verildi.

YARGITAY DURUŞMA AVUKATLIK PARASI — BUNUN GERİ İSTENİLMESİ — KESİN HÜKÜM: Davanın Yargıtay duruşması sonunda, karar yararına bozulan taraf için takdir olunan avukatlık parası, dayandığı karar uyarınca, dâva henüz bitmeden ödenmesi gerekli yargılama giderlerindendir. Dâva henüz sona erip haklılık anlaşılmadan bu paranın ödenmiyeceği, geri alınması gerektiği ileri sürülen dâva dinlenmez. Yargıtay duruşma avukatlık parasını ödeyen taraf, ancak, esas dâva sona erip haklılığı kesin hükümle belli olunca, diğer yargılama giderleri gibi, bu giderini de, kesin hükmün hüküm fıkrası uyarınca geri isteyebilir. İçtihadı Birleştirme Kararı bu konuyu kapsamına almamıştır.

(HMUK m. 86, 423/6, 237 - İİK m. 40/2)

(Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 28/1/1965 gün, E. 1865, K. 442)

Dâvacı, devam etmekte bulunan bir dâva sırasında verilen ısrar kararının bu dâvada dâvalı gösterilen kişi yararına Hukuk Genel Kurulunca duruşmalı inceleme yapılarak sonunda bozulduğunu ve Genel Kurul'un bozma kararında harc ve benzeri giderlerin ileride haksız çıkacak taraftan alınmasına karar verildiği halde kendisinin 400 lira duruşma avukatlık parasına mahkûm edilip bunun ödendiğini, halbuki asıl dâvanın henüz sona erip kendisinin haksız çıkmadığını bildirerek 400 lira Genel Kurul duruşma avukatlık parasının geri alınmasını istemiştir. Yargılama giderleri 29/5/1957 gün ve 4/16 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı gerekçesinde de açıklandığı üzere bir dâvaya ilişkin usulî ve fer'i alacak haklarından ibarettir. Bu giderlerin kapsam ve sınırları Usulün 423 üncü maddesinde belirtilmiştir. Bu maddenin 6 ncı bendinde Yargıtay'ın duruşmalı incelemesinde ödenmesi gerekli avukatlık parası konusunda özel bir açıklama yapılmadan vekil ücretlerinin de dâva giderleri cümlesinde bulunduğu itlak üzere kabul edilmiştir. İçtihadı Birleştirme Kararında peşin ödenen vekil ücretinin geri alınması konusu içtihat uyuşmazlık dışında bırakıldığından bu uyuşmazlığın o İçtihadı birleştirme uyarınca incelenmesi düşünülemez. Dâva konusu, özel hüküm uyarınca henüz dâva bitmeden bir tarafın diğer tarafa ödenmeye zorunlu kılındığı bir paraya ilişkindir. Olayda Usulün 86 ncı maddesinde ıslâhın yapılması için giderlerin henüz dâva bitmediği halde ıslâh edenin mahkeme veznesine yatırmaya mecbur tutulmuş olması hali niteliğinde bir durum vardır. Ancak Genel Kurulun duruşma avukatlık parasına ilişkin hükmün ödemeyi amir bir kesinlik taşımakta olduğundan ve Genel Kurulu Kararı da bozulmuş olamayacağından olayda İcra ve İflâs

Kanununun 40 ıncı maddesinin 2 nci fıkrası hükmünün uygulanması da düşünülemez. O halde, bu dâvacının ödemesi, Genel Kurulun kanun ve tarifeye uygun kararına dayanmaktadır, İleride bu dâvacının esas dâvayı kazanması halinde az yukarıda açıklanan usul hükmü uyarınca dâva giderlerini ve bu arada Yargıtay'da yapılan duruşma sırasında ödeme zorunluğunda kaldığı avukatlık parasını almaya haklılığı anlaşılacağından ve yargılama giderleri arasında da unsurun da belirtilmesi gerekeceğinden gerçekleşecek bu ihtimalin subutu halinde Yargıtay duruşma avukatlık parasının geri alınması ancak o yolla sağlanabilir. Dâvanın reddi ancak bu nedenle ve sonucu bakımından doğrudur.

Sonuç : Temyiz olunan kararın gösterilen nedenlerle onanmasına ve aşağıda yazılı örnek harcının temyiz edene yükletilmesine 28/1/1965 gününde oybirliğiyle karar verildi.

ZARARDAN SORUMLULUĞUN ŞARTI — HUKUK İLİŞKİSİ — UYGUN NEDEN — SONUÇ BAĞININ NİTELİĞİ — HUSUMET : Bir kimseye satılması vadedilen taşınır malı ariyet alan kimsenin, bunu üçüncü kişiye satıp teslim etmesi halinde; ariyet alan, kendisine satış vadedilen kimseye karşı menfi zarar ödemekle yükümlü tutulamaz. Çünki, aralarında, tazminat istemine esas tutulacak haksız eylem, sözleşme, dayanaksız mal edinme gibi bir hukuk ilişkisi ve eylemle mal varlığında ki çoğalmaya engel olunması arasında Borçlar Kanununun şart kıldığı nitelikte uygun neden - sonuç bağı yoktur.

(BK m. 1, 41, 48, 61)

(Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 10/2/1965 gün, E. 2141, K. 652)

Alacak hakkını doğuran hukuk ilişkisi sözleşme, haksız eylem veya dayanaksız mal edinmeden ibaret olabilir. Her ne kadar haksız rekabet, tazminat hakkının ve zararın ödetilmesine hukukca dayanak olabilirse de, olayda, bu yolda bir eyleme dayanılmış değildir. Dâvacı, iki kardeş tarafından yetiştirilip, kendisine satılması düşünülen ve hatta bu amaçla kaprorası alınan malı, kendisine geçici olarak bırakılan dâvalının, teslim edilen bu malı, üçüncü kişiye satmasından doğan zararının ödetilmesini istemektedir. Olayların ileri sürülüş şekline göre taraflar arasında sözleşme veya haksız eylem ilişkisi doğmuş değildir. Her ne kadar dâvalının, malı üçüncü kişiye satmış olması dâvacıya bazı günahkârın sağlanmasından yoksun bıraktığı düşünülebilirsede, dâvalının bu eyleminin dâvacıya karşı haksız eylem niteliğine girdiği düşünülemez. Çünkü; dâvacı, asıl mal sahibi ile sözleşme yapmış, fakat mülkiyeti henüz üzerine geçirtmiş değildir. Böylece kendisiyle üçüncü kişi arasında gerçekleşen sözleşme hükümlerinin yerine getirilmemesinden doğan za-

178

rar varsa, bu konudaki dâva hakkı yalnız kendisiyle sözleşene karşı yöneltilebilir. Başka bir deyimle husûmet dâvalıya düşmez, çünkü, kendisiyle dâvalı arasında az önce açıklandığı üzere borç doğuran hiç bir hukuk ilişkisi yoktur. O halde, kendisine satılıp teslim edileceği sahibi tarafından vaad ve taahhüt edilen taşanır malın tevdi edildiği dâvalının, bunları üçüncü kişiye satması sonunda gerçekleşen zarar, ancak satmak vadinde bulunan kimseden istenebileceğinden dâvanın husumet yönünden reddedilmemiş olması bozmayı gerektirir.

Sonuç : Temyiz olunan kararın gösterilen nedenle bozulmasına ve aşağıda yazılı örnek harcının ileride haksız çıkacak tarafa yükletilmesine 10/2/1965 gününde oybirliğiyle karar verildi.

TARAFLARIN İLİŞKİSİ — HAKLARIN TELÂHUKU — BİRLİKTE KUSUR HALİ — EMREDİCİ, TEFSİR EDİCİ VE TAMAMLAYICI HÜKÜMLER — İŞÇİNİN KISA SÜRELİ HASTALIĞI — HÂKİMİN TAKDİR HAKKI VE DAYANAĞI : 1 — Yardımcısının uyarmalarile gerideki depoya yanaşan aracın şoförü, ona verdiği beden zararından; telâhuk eden hakların (sözleşme ve haksız eylem kurallarınca) ikisi de kullanıldığından, onun uyarlamaları dışında davranışı olmuşsa ancak, aykırı davranışı oranında sorumludur.

2 — Sözleşmede taraflar değinmemiş olsalar bile tefsiri hükümlerden başka konularda çıkan uyuşmazlıklarda, tarafların hak ve borçlarını tayin ederken Borçlar Kanununun tamamlayıcı hükümlerinin uygulanması gerekeceğinden, hizmet sözleşmesinde şart konulmamış olan kısa süreli hastalıklar için iş verenin işçiye tam iş parası ödemesi gerekir.

3 — Hangi süreli hastalıkların tam iş parası ödenmesini gerektiren hallerden olduğunun takdiri hâkime ait olup, bunda, işin nitelik ve özelliği esas tutulmak gerektir.

(BK m. 41, 44, 98/2, 328 — HMUK m. 76)

(Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 18/2/1964 gün, E. 6053, K. 870)

Dâvacı, dâvalıya ait kamyonun şoför yardımcısı olduğunu, fabrikatör Ahmet Ziya Çetintaş'ın işlerinde çalışan dâvalının kendisine ayda 250 lira ücret verdiğini, 7/2/1962 gününde Çorlu istasyonundaki toprak mahsulleri ofisinden buğday almak için gidip kamyonu silolara yanaştırdığı sırada dâvalının kusuru sonucu kamyonun arka kapağı ile beton kaldırım arasında kalarak sağ bacağının kırıldığını, bu yüzden Kırklareli Devlet Hastanesinde tedavi altına alınarak yedi ay çalışmadığını, çalışmadığı süre zarfındaki aylıklarının ödenmesini dâvalı kabul ve taahhüt ettiği halde vermediğini ileri sürerek yedi aylık ücreti tutarı 1750 lira ile 2250 lira tazminatın alınmasına karar verilmesini istemiştir.

129

Karar : Yapılan muhakeme sonunda; dâvacının dâvalının dikkatsiz liği ve tedbirsizliği sonucu, kamyonun arka kapağı ile beton kaldırım arasında sağ bacağının sıkışarak kırıldığı, devlet hastanesine götürülen dâvacının ayağının alçıya alınmak suretiyle tedavi edilerek iyi olduğu ve bu yüzden 3 ay 15 gün iş ve gücünden kaldığı tarafların sözleri, tanık ve doktor raporundan anlaşılmış, dâvacı dâva dilekçesinde, bacağının kırılması sonunda iş görme kabiliyetini kısmen kaybetmiş olduğundan 2250 lira tazminat istemiş ve duruşmada bunun manevi tazminat olduğunu söylemişse de, manevi tazminat hakkında bir isteği olmadığından, sabit olan 3,5 aylık ücret tutarı 875 liranın dâvalıdan alınarak dâvacıya ödenmesine ve fazla isteğin reddine karar verildiği hakkındadır.

Yargıtay Kararı

Temyiz isteğinin süresi içinde olduğu anlaşıldıktan sonra dosya incelendi gereği konuşuldu :

Olayın meydana gelmesi sırasında aracı kullanan şoför geri yürütme direktifini depoya yanaşma durumuna göre veren dâvacıdır. O halde dâvalı bu tarif ve emirlere göre davranmamış ve işin özelliğine göre ayrıca kendisine düşen bir tedbiri yerine getirmekte kusur göstermiş, yahut da dâvacının direktif ve uyarması dışında bir manavra yapmışsa zarardan Borçlar Kanununun 41 inci maddesi hükmünce sorumludur. Bu sorumluluğun tesbitinde ve derecesinde esas zararlı sonucun doğmasında tarafların birleşen eylemleri derecesidir. Bundan başka hizmet sözleşmesiyle bağlı olan taraflardan iş veren sözleşmede kararlaştırılmış olmasa bile nisbeten kısa süren bir hastalık yüzünden işinden kalan işçiye tam iş parası ödemekle yükümlüdür. Ve bunun süresi işin özelliğine uygun şekilde takdir edilmek gerektir. Ancak Borçlar Kanununun olaya uygun bulunan 328 inci maddesinin uygulanabilmesi için işçinin bu zararlı sonuçta kusurlu bulunmaması şarttır. Kusur birleşmişse Borçlar Kanununun 98 inci maddesinin son fıkrası yoluyle ödenecek miktar Borçlar Kanununun 44 üncü maddesi hükmünce kusur derecesi oranında olmak gerektir. Bu halin gerçekleşip ödeme zorunluğunun doğması için bu süreye ilişkin iş parasının verileceğinin her halde sözleşmede kararlaştırılmış bulunması gerekmez. Sözleşmede bu konuda bir şey denilmiş olması bile kanunun tanıdığı bu hak taraflar arasında kararlaştırılmış sayılır. Dâva dilekçesinde hem haksız eylem hem de sözleşmeye dayanılmış bulunmasına göre hâkim usulün 76 ncı maddesi hükmünce ve sözleşmeye dayanılması olmasını düşünürek Borçlar Kanununun 328 inci maddesinin ön gördüğü şartların olayda gerçekleşip gerçekleşmediğini resen aramakla mükelleftir.

180

Sonuç : Temyiz olunan kararın gösterilen nedenle bozulmasına ve aşağıda yazılı temyiz giderinin ileride haksız çıkacak tarafa yükletilmesine 18/2/964 gününde oybirliğiyle karar verildi.

MANEVÎ ZARARIN TAZMİNİ YOLU — PARA ÖDETİLMESİ — PARA İLE BİRLİKTE VEYA MÜSTAKİLLEN ONUN YERİNE GEÇECEK TAZMİN ŞEKLİ — İCRANIN SAĞLANABİLMESİ ŞARTI : Manevî zararın giderilmesi için, hâkimin, para yerine veya para ile birlikte seçtiği bir veya bir kaç tazmin yolu, icrada zorla yerine getirilebilir nitelikte olmak gerekir. Mahkûmiyet hükmünün belediye oparlörü ile yayımı bu yolla sağlanabilirse de (tarziye verme) sağlanamıyacağından tazminat yerine geçirilemez.
(BK m. 49/2)

(Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 22/2/1965 gün, E. 2793, K. 927)

1 — Borçlar Kanununun 49 uncu maddesi hükmünce manevi zararın giderilmesi için, hâkim, para ödetilmesi yerine eylem sonunda gerçekleşen manevi ezayı giderici herhangi bir tazmin yolu seçebilir. Yahut da; manevî tazminat olarak ödetilmesine karar verilen paraya bu tazminat yollarından birini ekleyebilir. Ancak, gerek para ödetilmesinden başka bir veya birden ziyade tazmin veya tatmin şekli seçilmiş ve ya hükmedilecek paraya ilâve edilmiş olsun, bu yolun üstün tutulması halinde, hükmün infaz edilebilme niteliğinin bulunması ve isteğin aşılmaması şarttır. Mahkeme dâvada ileri sürülen 1500 lira manevî tazminat ödetilmesi dileği yerine dâvalının, babasının geliri ile geçinen bir kimse olduğunu kabul ederek, şahsen, dâvacıya tarziye vermesine ve sözlerini geri almasına ve mahkûmiyet hükmünün belediye hoparleriyle ilânına karar verilmiştir. Tarziye ve sözü geri almak gerçekten bir tazmin yoludur. Ancak bu yolun hükmen yerine getirilmesi icrada sağlanamaz. Çünkü, sarfedilen hakaret niteliğindeki sözlerin geri alınması, bunun dâvalı tarafından geri alındığının ifade edilmesi ve tarziye de özür dilemeyi ifade eder. Dâvalı icraen bu yönü ifade etmezse ifaya zorlanmasının imkânsızlığı düşünülmek gerektir. O halde mahkemenin Borçlar Kanununun 49 uncu maddesinin son fıkrası hükmünce tazmin yolu olarak seçtiği üç ikame yolundan ikisinin infaz kabiliyeti bulunmadığını düşünmemesi usul ve kanuna aykırıdır.

2 — Yapılan soruşturmaya, toplanan delillerle ve subute göre diğer bütün itirazlar yersizdir.

Sonuç Temyiz olunan kararın yalnız birinci bentde gösterilen nedenle bozulmasına ve diğer bütün itirazlarının reddine ve aşağıda yazılı örnek harcının ileride haksız çıkacak tarafa yükletilmesien 22/2/1965 gününde oybirliğiyle karar verildi.

TÜRKİYE DIŞINDA OTURAN KİMSENİN AÇACAĞI DÂVADA GÖSTERMESİ GEREKLİ İNANCA — İNANCANIN TUTAR VE YETERLİLİĞİ — İNANCANIN 17 SAYILI KARARNAMEYE UYGUNLUĞU: Türkiye dışında oturan kimsenin açtığı dâvada göstermesi gerekli ve tutarı ile yeterliliği hâkim tarafından resen takdir edilecek teminatın, Türk Parasının Değerinin korunması hakkındaki 17 sayılı Kararnamenin 23. maddesine uygunluğunun da araştırılması gerektir.

(HMUK m. 97, 100 - 1567 SK)

(Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 16/3/1965 gün, E. 3786, K. 1468)

Dâvacı Suriye'de oturmaktadır. Usulün 97 nci maddesi hükmünce, Türkiye'de oturmayan kimsenin açtığı dâva için, diğer tarafın muhtemel zarar ve ziyanları ile yarıglama giderlerinin karşılığı olmak üzere, mahkemece takdir edilecek parayı, inanca olarak, mahkeme veznesine yatırmaya mecburdur. Bu teminat gerek nakdî gerek kefalet yoluyla gösterilmiş olsun Usulün 100 üncü maddesi gereğince tutarı ve yeterliği konusu resen incelenip araştırılmak gerektir. Gerçekten, mahkemece, bu yola gidilmiş ve vekil tarafından mahkemenin takdir ettiği 500 lira inancanın yatırıldığı tutanağa geçirilmiş ise de, bu inancanın Türk Parasının değerini koruması konusundaki 1567 sayılı Kanun ve bunun uygulanmasına ilişkin 11/8/962 gün 11178 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan 17 sayılı Kararnamenin 82 inci maddesi gereğince getirilmiş bir inanca parası olması Usulün 100 üncü maddesinin hükmü gereğindendir. Dâvacı, Suriye tebaalı ve Halepte oturan bir kimse olması itibariyle gösterilen inancanın yeterli bir inanca olup olmadığının araştırılması ve şayet inanca yeterli değil ise eksikliği giderilmesi gerektir. Gösterilen şekilde inancının yeterliği üzerinde durulmadan işin esasının çözümlenmiş olması anılan esaslara aykırıdır.

Sonuç: Temyiz olunan kararın gösterilen nedenle bozulmasına ve esasın şimdiden incelenmesine yer olmadığına ve aşağıda yazılı örnek harcının ileride haksız çıkacak tarafa yükletilmesine 16/3/1965 gününde oybirliğiyle karar verildi.

ŞARTA BAĞLI BORÇTA BORCUN DOĞUMUNUN İSBAT YÜKÜ — CEZA ŞARTINDA İSBAT YÜKÜ: Sözleşmeler alanında şartın gerçekleşip yükümle-

182

nilen borcun doğduğunun isbatı yükü alacaklıya düşer. Fakat, ceza şartında cezanın ödenmesini gerektiren neden asıl borcun yerine getirilmemesi ve borcun ödendiğinin isbatı da borçluya yöneldiğinden, isbat borçluya düşer.

(BK m. 96, 149, 158)

Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 18/3/1965 gün, E. 3660, K. 1544)

Dâvacı avukatı; Edirne Kapıda yıktırılan evlere ait enkaz dâvalıya satılmış, sözleşme ile yıkmadan ötürü molozları da kaldırılmakla mükellef bulunduğu halde kaldırmamış, sonradan belediyece kaldırılmış olduğunu ileri sürerek 1600 lira taşıma giderleri ile 500 lira ceza şartından 277 lira inanca parasının indirilerek kalan 1823 liranın dâvalıdan alınmasına karar verilmesini istemiştir.

Karar : Yapılan muhakeme sonunda; dâvalının anlaşmaya rağmen molozları kaldırmadığı sözleşme ve tanık sözleriyle sabit olmuş, dâvacının molozları kaldırmasının, dâvalının kaldırması gereken süreden bir veya daha fazla süre geçtiğini isbat edememiş ve bu bakımdan ceza şartı isteğinin kabulüne imkân görülmemiş olduğundan bilirkişi raporuyla edilen 1170 lira giderinden 277 lira inanca parasının indirilerek geri kalan 893 liranın faiziyle birlikte dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine ve fazla isteğin reddine karar verildiği hakkındadır.

Yargıtay Kararı

Temyiz isteğinin süresinde olduğu anlaşıldıktan sonra dosya incelendi, gereği konuşuldu :

1 — Karşılıklı yükümlülükleri taşıyan sözleşmelerde, kendisine karşı borç yükümlenilen alacaklı, borcun zamanında yerine getirilmediğini ileri sürer ve belli zamanda ifade bulunulduğu savunulur ise, isbat-yükü, ceza şartı teahhüdünde bulunan borçluya düşer. Bu kural genel kurala ayrık bir hükümdür. Genellikle şartın gerçekleşip ödeme borcunun doğduğunun isbatı alacaklıya aittir. (Fakat ceza şartının ödenmesini gerektirecek şart borcun yerine getirilmemesinden ibarettir. Yerine getirilmenin isbatı ise daima borçluya düşer. O halde, borçlu, esas borcun yerine getirdiğini isbat edemez ise kararlaştırılan ceza şartını ödemekle yükümlü olur) Tuhr, Borçlar Hukukunun Umumî Kısmı, C. 2. S. 825, İstanbul 1953, C, Edeğe çevirisi, ve bakınız : F. Funk Sahife (153). Dâvalı, savunmasında, sözleşme ile üzerine düşen borcun yükümlendiği üzere, kararlaştırılan günde, yerine getirildiğini bildirmiştir. O halde, yerine getirmenin, savunulduğu üzere gerçekleştiği, dâvalıya isbat ettirilmeden, bunun yöneltilmesinde yanlışa düşülerek verilen karar bozulmalıdır. Yapılacak iş, dâvacı, özellikle isbat yükünü üzerine alma-

dığına göre, savunmanın isbatına imkân verilmek ve bu konuda tarafların gösterecekleri deliller toplanarak varılacak sonuca göre karar vermekten ibarettir.

2 — Aradaki sözleşmede molozların kaldırılması için belli bir miktar üzerinde anlaşma şartı bulunmamasına göre dâvacı bu şartın yerine getirilmemesinden doğan zararı isteyebileceğinden, bilirkişi zararın tutarını doğru takdir ettiğinden 1600 yerine 1170 lira hüküm edilmesini hedef tutan dâvacı itirazları yersizdir.

Sonuç: Temyiz olunan kararın gösterilen nedenlerle Bozulmasına ve aşağıda yazılı örnek harcının ileride haksız çıkacak tarafa yükletilmesine 18/3/1965 gününde oybirliğiyle karar verildi.

İCRA KOVUŞTURMASINDA MALI HACZEDİLEN 3. KİŞİNİN ZARARI — ÖZEL ZARAR ŞEKLİ — ÖZEL YARGILAMA USULÜ — FARZ OLUNAN ZARAR — KANUNİ KARİNE — GÖREV: Alacaklı ile borçlu arasındaki icra kovuşturması sırasında borçluya ait olduğu sanılarak malı haczedilen kimsenin, bu eylem sonunda gerçekleşen zararı; İcra ve İflâs Kanununda, özel bir tanımlama ile belirtilip, hak ediş dâvasının isbatlanmasına bağlanmıştır. Bundan başka, kanun, hak ediş dâvasının gerçekleşmesi halinde, zararın, ayrıca isbatlanmasına yer bırakmadan en az zarar karinesini ve isbat şartile fazlasının istenebilmesini benimsemiş olduğundan; genel hükümlere göre, bu nitelikteki bir zararın mahkemede ileri sürülebilmesi mümkün değildir.

(BK m. 41, 42 - İİK m. 97/15)

(Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 22/3/1965 gün, E. 2149, K. 1577)

İcra ve İflâs Kanununun 97 inci maddesi usul hükümlerinden başka özel bir tazminat hükmünü de taşımaktadır. Bir kimsenin malına tedbir veya benzeri usul nedenleriyle el konulmuş kazancına engel olunması halinde doğan tazminat isteme hakkından ayrı olarak, alacaklı ile borçlu arasında geçen bir icra kovuşturması sırasında borçluya ait olduğu düşüncesiyle haciz olunan, el konulan malın, bu eylem nedeniyle gelirinden yoksun kalınması hali, Borçlar Kanununun 41 inci maddesinin öngördüğü halde oranla daha özel bir durum sayılmış ve İcra ve İflâs Kanununun 97 inci maddesinin 15 inci fıkrasında tanımlanmıştır. Burada benimsenen ilkeye göre, zarar doğmamış olsa bile, aranan diğer şartların varlığı halinde, hak ediş dâvasını kazanan yararına % 10 dan aşağı olmamak üzere tazminata hükmolunur, isbatlanmak şartiyle fazlasının alınması yoluna gidilebilir. Böylece kanunun özel tazminat hükmü kabul ettiği haller için genel kuralın uygulanması mümkün değildir. Sözü edilen hüküm hak ediş dâvasının ancak icra merciinde ileri sürülebi-

leceğini ve zararın da orada hüküm altına alınabileceğini öngördöğüne göre genel hükümler uyarınca genel mahkemede ayrıca dâva açılabilmesi düşünülemez. Çünkü kanun, zarar olmasa bile ödenmesini benimsediği tazminat durumunun ancak malın kime ait olacağına ilişkin uyuşmazlıkla birlikte çözüleceğini öngörmüş bulunmaktadır. (Bakınız: Ilhan Postacıoğlu İcra Hukuk Esasları, 2 inci Bası, 1962, Sahife 321) Esassen Yargıtay'ın yerleşmiş uygulaması da bu yoldadır. Kanunun «tazminat alınmasına asıl dâva ile birlikte hükmolunur» şeklinde emredici hükmünün başka türlü anlamaya yer vermeyecek kadar açıklığa uygun olan karar gösterilen nedenlerle onanmalıdır.

Sonuç: Gösterilen nedenlerle tamamen kanuna uygun olan kararın Onanmasına ve aşağıda yazılı örnek harcının temyiz eden dâvacıya yükletilmesine 22/3/1965 gününde oybirliğiyle karar verildi.

ADAM ÇALIŞTIRANIN ÇALIŞTIRDIĞI ADAMIN VERDİĞİ ZARARDAN SORUMLULUĞUNUN KAYNAĞI — SEÇİM DENETLEMEDEKİ KUSUR — ORTAKLIK VE MÜŞTEREK KUSUR — TESELSÜL: Zararı meydana getiren aracının belli bir payına malik olan kimsenin adam çalıştıran sıfatile zararın tamamından sorumlu tutulması; çalıştırdığı adamın seçiminde ve denetlenmesinde diğer ortaklarile birlikte gerçekleşen müşterek kusuruna dayanır. Çünki birden fazla kişiler birlikte sebebiyet verdikleri zarardan müteselsilen sorumlu olur.

(BK m. 50, 55)

(Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 25/3/1965 gün, E. 3861, K. 1672)

Dâvacı avukatı, dâvalılardan Baki ve Nuri'nin sahib bulundukları kamyonet, müvekkilinin motorsikletine çarparak kol ve bacağının kırılmasına sebebiyet vermiş olduğunu ileri sürerek maddî ve manevî 5500 lira tazminatın alınmasına karar verilmesini istemiştir.

Karar: Dâvacı vekili, duruşma sırasında kazayı yapan kamyonetin olaydan evvel Mustafa Kocabaş'a satıldığını öğrendiklerini, adı geçen hakkında açtıkları dâvanın bu dâva ile birleştirilmesini ve Baki, Nuri ve Selâhattin haklarındaki dâvalarını müracaata bırakarak dâvayı Mustafa Kocabaş'a yönelttiğini bildirmiş olmakla her iki dâvanın birleştirilerek yapılan muhakeme sonunda; dâvalının şöförünün dâvacıyı dikkatsizlikle yaraladığı şöförün yüzde yüz kusurlu bulunduğu, kamyoneti olay tarihinde noter senediyle satın aldığı ceza dosyası ve faturalarla sabit olmuş, istihdam olunan kişinin zararından mal sahibinin Borçlar Kanununun 55 inci maddesi gereğince sorumlu bulunmuş ve dâva edilen paraya dâvalı bir itirazda bulunmamış olduğundan 1118 lira 50 kuruş maddî ve

2381 lira 50 kuruş manevî tazminatın dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine karar verildiği hakkındadır.

Yargıtay Kararı

Temyiz isteğinin süresinde olduğu anlaşıldıktan sonra dosya incelendi gereği konuşuldu:

1 — Adam çalıştıranın, çalıştırdığı kimsenin meydana getirdiği zarardan sorumluluğu; seçimdeki ve seçtiğini denetlemedeki kusuruna dayanmaktadır. Bu kusur malik birden ziyade ise, müşterek bir kusurdur. Müşterek kusur ile meydana gelen zarardan birden çok adam kullanan var ise müteselsilen sorumlu olur. (Tuhr, Borçlar Hukukunun Umumî Kısmı, C. Edege çevirisi, Istanbul 1952, C I, S. 437). Borçlar Kanununun 50 inci maddesiyle 55. maddesinin birlikte incelenmesinden çıkan budur. O halde, mahkemenin bu esas uyarınca zararı meydana getiren aracın belli bir payına sahip olan dâvalının meydana getirdiği zararın tamamından onu çalıştırdığı kimse ile müteselsilen sorumlu kılması doğrudur ve bu yöne ilişkin itirazlar reddedilmelidir.

2 — Dâvalı, birleştirilen dâvada verdiği esasa karşılık dilekçesinde, zararın ileri sürüldüğü kadar olmadığını belirtmiştir. O halde mahkemenin kabulünün aksine, zarara itiraz olunmuştur. İtiraz uyarınca gerçekten eylem sonunda ileri sürülen oranda zarar doğup doğmadığının araştırılmamış olması usul ve kanuna aykırıdır.

3 — Yapılan soruşturmaya, toplanan delillere ve işten kalmayı sonuçlandıran beden zararına göre manevî tazminatı hedef tutan itirazlar yersizdir.

Sonuç: Temyiz olunan kararın yalnız maddî tazminata ilişkin bölümünün ikinci bentde gösterilen nedenle Bozulmasına, manevi tazminata ilişkin kısmının üçüncü bentde gösterilen nedenle Onanmasına ve aşağıda yazılı temyiz harcının temyiz edene yükletilmesine 25/3/965 gününde oybirliğiyle karar verildi.

TÜZEL KİŞİ TEMSİLCİ ORGANININ HAKSIZ EYLEMİ — MÜTESELSİL SORUMLULUK — CEZA MAHKEMESİNİN KESİN HÜKMÜ — HUKUK HÂKİMİNİ BAĞLAYAN CEZA MAHKEMESİ KESİN HÜKMÜ: 1 — Özel Hukuk Tüzel Kişileri, organları aracılığı ile ve bu organa atanan gerçek kişilerle temsil olunurlar. Bu temsilcinin, tüzel kişi adına, işleri yürütme sırasında işlediği haksız eylemden meydana gelen zarardan organı olan kişi ile tüzel kişi müteselsilen

186

sorumlu olur.

2 — Bir borçtan müteselsilen sorumlu olmak, borçluların her birinden borcun tamamının istenebilmesi yetkisinin, kanunca (veya borcu doğuran tasarrufa göre) alacaklıya tanınmış olmasını sağlar.

3 — Ceza mahkemesinin kesinleşmiş hükmü (sanığın bir eylemi işlediği veya işlemediği konusunda) sabit gördüğü olaylar yönünden hukuk hâkimini bağlar. Ceza dâvasının af, zaman aşımı ve benzeri nedenlerle bir sonuca bağlanmadığı hallerle eylemin işlendiğinin tesbit edilemediği sonucuna ulaşılan hallerde olayların hukuk hâkimince yeniden incelenmesi gerekir.

(MK m. 48/3 - BK m. 41, 55, 141)

(Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 8/4/1965 gün, E. 4030, K. 1998)

1 — Tüzel kişiler ve özellikle dernekler, kendi iş ve eylemlerini kendileri, nitelikleri gereği gibi, yürütemezler. Esasen bunların var sayılmaları için, temsilci organlarının bulunması zorunludur. Tüzel kişi veya bu nitelikdeki dernek, işlerini organı eliyle yürütür. Temsilci organ bu yürütme sırasında her hangi bir suç yahutda alelade bir haksız eylem işlemiş olursa, malca, dernek ve onun adına yahutda hesabına bu davranışda bulunan organı, kişisel mal varlığı ile gerçekleşen zarardan müteselsilen sorumlu olurlar. (Bakınız, A. Egger, İsviçre Medeni Kanunu şehri, kişinin Hukuku, ikinci kısım, 1948, Adalet Bakan. yayımlarından, W. Çernis çevirisi, s 47, ve F. Funk, Borçlar Hukuku, Hıfzı Veldet çevirisi s, 72.) Bir borçtan, kaynağı ne olursa olsun müteselsilen sorumlu olmak demek o borcun tamamının borçlulardan her hangi birinden istenebileceği ilkesinin benimsenmiş olması demektir. Bu durumda dâvalı cami yaptırma kurumu başkanı olduğu sırada, işlediği haksız eylemden kurumla birlikte kural olarak müteselsilen sorumludur. Mahkemenin bu esaslara aykırı şekilde husumet yönünden dâvayı reddetmiş bulunması Medenî Kanunun 48 inci maddesinin 3 üncü fıkrası ile Borçlar Kanununun 41 inci maddesi hükmüne aykırıdır.

2 — Dâvalı için yapılan koğuşturmada orman suçundan beraat kararı verilmiş ve yedieminliği kötüye kullanma dâvası af nedeni ile ortadan kaldırılmıştır. Bir kimse işlediği suçtan ötürü beraat eder ve verilen kesin hüküm onun bu eylemi işlemediği yönünü kapsarsa bu hüküm Hukuk Hâkimini bağlar. Ancak, suçluluğun tesbit edilemediğinin belirtildiği hallerle, af veya zaman aşımı gibi bir nedenle ceza dâvasının sonuca ulaşmadığı hallerde haksız eylemin işlenmediği bir kesin hükümle tesbit edilmiş olamayacağı için bu karar hukuk hâkimini bağlamaz. Bu gibi hallerde mahkeme olayları bu konuda gösterilecek delillerle birlikte inceleyerek varacağı sonuca göre sorumluluk şarlarını sabit görürse isbat edilen oranda dâvalıyı sorumlu tutar. Ancak sorumluluğu gerek-

tiren yön, şartlar, yahut zarar sabit olmazsa yalnız bu takdirde dâvayı reddeder. Mahkemenin bu yönü gözetmeyen kararı gösterilen nedenle bozulmalıdır.

3 — Usulün 61 inci maddesi hükmünce duruşmaya girmesi yasaklanan kimsenin önünde dâvanın görülmesi ve bu yön in doğrudan doğruya hâkimlikce incelenmemesi kabul şekli bakımından usul ve kanuna aykırıdır.

Sonuç: Temyiz olunan kararın gösterilen nedenlerle Bozulmasına ve aşağıda yazılı örnek harcının ileride haksız çıkacak tarafa yükletilmesine 8/4/1965 gününde oybirliğiyle karar verildi.

AYIRIK HÜKÜM VE KAPSAMI — ADLÎ ARA VERMEDE SONA EREN SÜRELER — SÜRELERİN UZAMASI — İÇTİHADI BİRLEŞTİRME KARARI — ADLÎ ARA VERMEYİ KOVALAYAN İLK İŞ GÜNÜNÜN PAZARA DÜŞMESİ VE BU PAZAR GÜNÜNDE BİTEN SÜRELER: Özel ve ayırık kurallar, bir dayanağı olmadıkça, deyimi ile sınırlı uygulanmak gerekir. Bu esas uyarınca, adlî ara verme içinde biten süreler, ara vermenin bitmesinden başlıyarak bir hafta uzatılır. Adlî ara vermeyi kovalayan günde sona eren süre; bir haftalık uzatma hali yalnız adlî ara vermede biten sürelere ilişkin olduğundan, bu günün pazarı kovalayan iş günü akşamı sona erer.

(HMUK m. 177)

(Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 27/4/1965 gün, E. 9195, K. 2229)

Celile Ersoy adına avukat Hani Yücer ile İstanbul ve Beyoğlu ve Yeniköy Daireleri Türk Anonim Gaz Şirketi adına avukat Ramiz Rauf Akü aralarındaki tazminat dâvası hakkında İstanbul Asliye 18 inci Hukuk Hâkimliğinden verilen 16/7/1964 gün ve 569 sayılı hüküm dâvacı avukatı tarafından temyiz edilmesi üzerine dosya incelendi, gereği konuşuldu:

Usulün Birinci babının on ikinci faslı adlî ara vermeden söz etmektedir. Bu fasılda yer alan 177 inci madde hükmünce (ara verme) de biten süreler, ara vermenin bitmesinden başlayarak bir hafta süre ile uzamış olur. Bu esas genel hükümlere ayrık bir kuraldır. Genel hükümlere ayrık olan kurallar, kuralın deyimi ile sınırlı uygulanmak ve özel bir dayanağı bulunmadıkça genişletilmemek gerektir. Gerçekten adlî ara vermenin son günü pazara veya tatil günü dîni bir bayram gününe rastlarsa sözü edilen ayrık hükmü şumüllendirerek birleşen bu ek tatilde de uygulamaya yer yoktur. Olayda, on beş günlük temyiz süresinin son günü, adlî ara vermeyi kovalayan 6/9/1964 gününe rastlamış ve bu

188

nedenle temyiz edenin; Usulün 177 inci maddesi hükmünce, bir haftalık ek süreden faydalanmaya hakkı bulunmamıştır. Ancak, temyiz süresinin son günü olan altı Eylûl Pazar olduğundan, süre, 7/9/965 günü akşamı sona ermiştir. Daha sonra, 12/9/964 de verilen dilekçe bu nedenlerle süre aşımı yönünden reddedilmelidir.

Sonuç: Süresinden sonra verilmiş temyiz dilekçesinin reddine ve aşağıda yazılı örnek harcının temyiz edene yükletilmesine 27/4/1965 gününde oybirliğiyle karar verildi.

129

II — YARGITAY CEZA KARARLARI

HIRSIZLIK — TARIM ALETLERİNİ ÇALMAK : Bahçe ve tarla sulanmasında kullanılan su motorları tarım aletlerinden sayılır.

(TCK m. 492/8)

(Yargıtay 6. Ceza Dairesi 25/6/1965 gün, E. 4012, K. 3926)

Ali Kasap ve Hasan Dağlıya ait olan ve etrafları açık bulunan bahçelerdeki tulumbaları söküp çalmaktan sanık Mahmut Yeşilat hakkında yapılan duruşma sonunda: suçları usûlen sabit olduğundan Türk Ceza Kanununun 491/ilk, 522, 71, 525, maddelerine tevfikan dört ay hapsine ve cezası kadar emniyeti umumiye nezareti altında bulundurulmasına dair Odemiş Sulh Ceza Mahkemesinden verilen 14/5/1965 tarihli hükmün temyizen tetkiki mahallî C. savcılığı tarafından istenilmiş olduğundan dâva evrakı C. Başsavcılığı Yüksek Makamından onama isteyen 23/6/1965 tarihli tebliğname ile 24/6/1965 gününde daireye gönderilmekle okunarak gereği düşünülüp görüşüldü :

Türk Ceza Kanununun 491. maddesinin ikinci bendindeki hükümden anlaşılacağı üzere (adet muktezası) veya (tahsis ve istimalleri itibarile) durumlarından her ikisininde umumun tekâfülü altında bulunan eşyadan olma unsuru ortak unsurdur, bir şey adet muktezası olarak bir yerde bulundurulmuş olsa bile eğer umumun tekâfülü altında olan eşyadan sayılmıyorsa o şeyin oradan çalınması bu madde ve bend hükmünün uygulanmasını gerektirmez, motorların bahçeye veya tarlalara bırakılmaları hâdise yerinde teamül icabından olabilir, fakat, bu teamül eşyaların umuman tekâfülü altındaki eşyadan sayılmasını icap ettirmez, bu münasebetle C. Savcısının sanığın eyleminin 491. maddenin ikinci bendine gireceğine mütedair itirazı yerinde görülmemiştir. Ancak :

Dosya münderecatından anlaşıldığına göre mağdurların bahçelerinde bulunan su motorları sanık tarafından çalınmıştır.

Bu motorlar tarlanın ve içindeki meyva ağaçlarının sulanmasında kullanılırsa sanığın eylemi 492. maddenin 8. bendine girecektir.

Zira kanun koyucu Ziraat işlerinde uğraşanların ve bu işle maişetini temin edenlerin Ziraat aletlerini çalmağı ağır cezalarla tecrim etmiş ve bunun için de 492. maddenin 8. bendindeki hükmü vaz etmiştir.

Eğer bu motorlar tarım işlerinde de kullanılırsa ve bu işleri yapabilecek evsafda imal edilmişse, başka bir işde kullanılması (meselâ ev halkının su ihtiyaçlarında) suçun sözü edilen maddeye girmesine mani teşkil etmez, buna göre bilirkişi tekrar celp edilerek motorların Ziraat İşlerinde ve bahçelerin sulanmasında kullanılıp kullanılmadığı hususu sorularak kullanıldığı tesbit edildiği takdirde dâvayı görmenin mahkemenin vazifesi dışında kalacağı düşünülerek Asliye Ceza Mahkemesine tevdii gerekirken yapılmayarak noksan tahkikatla karar verilmesi.

Bozmayı gerektirmiş, C. Savcısının temyiz itirazı bu itibarla varit bulunmuş olduğundan tebliğnamedeki onama isteminin reddile hükmün bu sebepten dolayı bozulmasına 25/6/1965 tarihinde oybirliğile karar verildi.

HIRSIZLIK : Rehinli alacaklı lehine bir durum ihdas etmesi ve alacaklı zilyet durumuna geçmesi sebebiyle bu malları faydalanmak maksadiyle almak hırsızlık suçunu teşkil eder.
(TCK m. 492)
(Yargıtay 6. Ceza Dairesi 29/6/1965 gün, E. 4005, K. 4072)

Ziraat Bankasına rehin ettikleri fındıkları Bankanın kiraladığı depodan çalmaktan sanık Muzaffer Pekdemir ve İsmail Dizdaroğlu haklarında yapılan duruşma sonunda : beraetlerine ve hukuki mahiyette görülen bu fiilden dolayı Bankanın ait olduğu mahkemeye müracaatla muhtariyetine dair Giresun Ağır Ceza Mahkemesinden verilen 1/4/1965 tarihli hükmün temyizen tetkiki müdahil Ziraat Bankası vekili tarafından istenilmiş ve para depo edilmiş olduğundan dâva evrakı C. Başsavcılığı Yüksek Makamından bozma isteyen 22/6/1965 tarihli tebliğname ile 24/6/1965 gününde daireye gönderilmekle okunarak gereği düşünülüp görüşüldü :

Dosya münderecatı ve sanık Muzafferin ifadeleri ile tanık Hasan Kankaya ve İsmail Ayaz'ın şahadetleri mahiyetinde, sanık İsmail Dizdaroğlunun diğer sanık Muzaffer Pekdemir'in hırsızlık suçuna iştirak ettiği anlaşılamadığından hakkında ittihaz edilen beraet kararı binnetice yerinde olduğundan onanmasına;

Müdahilin diğer sanık Muzaffer Pekdemir hakkında verilen beraet kararı aleyhine vaki temyizine gelince :

Sanık Ziraat Bankasından aldığı krediye mukabil 109 ton fındığı ortağı bulunduğu şirket namına Bankaya rehin etmiş ve bankada şirke-

te ait bir depoyu aylığı on liradan kiralayarak fındıkları buraya koymuş ve kapusunu kilitleyip anahtarları muhafazası altına almıştır.

Sanık Muzaffer keşif zabtından ve ikrarlarından anlaşılacağı üzere deponun kilidinin bağlı olduğu betonu kırıp kapıyı açarak fındıkları müstahdem Hasan Kankaya ve İsmail Ayaz Vasıtasiyle çıkartıp kırdırarak satmıştır.

Her ne kadar rehin veya haciz olunan malların zilyetliğinin rehinle birlikte nakledilmiş olamıyacağı ve hırsızlık fiili de zilyetliğin ihlâlinden ibaret bulunacağı ve bu münasebetle bunları rehin eden şahsın mallardan istifadesi, hırsızlık suçunu teşkil etmiyeceği vehleten düşünülebilirse de, rehin alacaklı lehine bir durum ihdas etmesi sebebile rehin edenin bu mal üzerindeki tasarruf selâhiyeti bir takım tahditlere tâbi bulunmaktadır. Bu itibarla mal üzerindeki tasarruf selâhiyeti tahdit edilmiş olan malik bu mal rehin olmakla zilyet durumuna girmiş kimsenin veya müessesenin rızası hilâfına ve faydalanmak maksadiyle bu malları aldığı takdirde eylemi hırsızlık suçunu teşkil eder kaldı ki mallar Bankanın kiraladığı depoya konmuş ve anahlarıda bankada bulunmuş olmasına göre bu mallar sanığın hukukan ve fiilen tasarrufundan çıkmıştır. Buna göre sanığın subutu kabul edilen fiilinden dolayı mahkûmiyeti cihetine gidilmesi gerekirken yazılı gerekçelerle beraet kararı verilmesi,

Bozmayı gerektirmiş ve müdahilin temyiz itirazları varit bulunmuş olduğundan sanık Muzaffer hakkındaki hükmün bu sebeple tebliğname mucibince bozulmasına, depo parasının geri verilmesine 29/6/1965 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

YALAN BEYAN — TRAFİK EHLİYETİNDE YALAN BEYAN: Başkasına ait trafik ehliyetnamesini ibraz etmek Türk Ceza Kanununun 343. maddesine değinen suçtur.

(TCK m. 343)

(Yargıtay 6. Ceza Dairesi 12/7/1965 gün, E. 4336, K. 4393)

Eline geçirdiği Bayram Yanıka ait Şoför ehliyetnamesini kendisine ait olduğunu beyanla kullanmaktan sanık Seyhan Arısoy hakkında yapılan duruşma sonunda: Suçu usûlen sabit olduğundan T. C. K. nun 357. maddesine tevfikan yedi gün hapsine dair Sarayköy Asliye Ceza Mahkemesinden verilen 6/4/1965 tarihli hükmün temyizen tetkiki sanık tarafından istenilmiş ve yokluk kâğıdı verilmiş olduğundan dâva evra-

kı C. Başsavcılığı Yüksek Makamından onama isteyen 7/7/1965 tarihli tebliğname ile 8/7/1965 gününde daireye gönderilmekle okunarak gereği düşünülüp görüşüldü.

Sanığın trafik kanununa aykırı hareketinin trafik polisi tarafından tutanakla tesbiti sırasında Bayram Yanık isminden birine ait olup bir suretle eline geçmiş bulunan trafik ehliyetnamesini ibrazla kendisine ait olduğunu iddia ettiği Bayram Yanık hakkında ceza tutanağı düzenlenmesine sebebiyet verdiği oluş ve kabulden anlaşılmasına göre eyleminin 343. maddeye temas ettiginin düşünülmemesi aleyhe temyiz olmadığından bozma sebebi sayılmamıştır.

Dosya ve duruşma tutanakları münderecatına, toplanıp karar yerinde açıklanan delillere, gerekçeye ve takdire göre sanık Seyhan Arısoy'un temyiz itirazları yerinde görülmediğinden reddile hükmün tebliğname uyarınca onanmasına 12/7/1965 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

GAYRIMENKULE TECAVÜZÜN DEF'İ : 5917 sayılı kanunun yürürlüğe girmesinden önce bucak müdürlerince verilen men kararları geçerlidir. (5917 SK)

(Yargıtay 6. Ceza Dairesi 21/9/1965 gün, E. 5086, K. 5088)

Müdahalesi men edilen yere tekrar tecavüz etmek suretiyle 5917 sayılı kanuna muhalefetten sanık Ibrahim Özdem hakkında yapılan duruşma sonunda : suçu usûlen sabit olduğundan adı geçen kanunun 7/6. maddesine tevfikan iki ay hapsine dair Kurşunlu Sulh Ceza Mahkemesinden verilen 6/5/1965 tarihli hükmün temyizen tetkiki sanık tarafından istenilmiş ve yokluk kâğıdı verilmiş olduğundan dâva evrakı C. Başsavcılığı Yüksek Makamından bozma isteyen 13/9/1965 tarihli tebliğname ile 16/9/1965 gününde daireye gönderilmekle okunarak gereği düşünülüp görüşüldü.

Bucak müdürünce verilen karar suç unsuru olmayıp ancak idari bir muameleye esas teşkil eden bir tedbirden ibaret olmasına göre 5917 sayılı kanunun meriyetinden evvel verilen bu kararın geçerli sayılması tâbii bulunduğundan tebliğnamenin bir numaralı bendindeki düşünceye iştirak edilmemiştir. Ancak :

Men kararının mahallinde usûlen infaz edilip edilmediğinin araştırılmaması,

193

Bozmayı gerektirmiş ve sanığın temyiz itirazları varit bulunmuş olduğundan hükmün tebliğname veçhile bu sebepten dolayı bozulmasına 21/9/1965 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

GASP : Kumarda parasını kaydenen sanığın silâhla mağduru tehdit ederek parasını geri alması gasp suçunu teşkil eder.
(TCK m. 495)

(Yargıtay 6. Ceza Dairesi 30/9/1965 gün, E. 5122, K. 5339)

Gasp suçundan sanık Kâzım Ozçırak hakkında yapılan duruşma sonunda : Sanığın suçu kumarda kaybettiği parayı geri almak maksadile başkalarını silâhla tehdit etmek ve ruhsatsız tabanca taşımak mahiyetinde görüldüğünden Türk Ceza Kanununun 188/1-3-son, 59, 6136 sayılı kanunun 13 ve Türk Ceza Kanununun 74, 75. maddelerine tevfikan on ay ağır hapis, altı ay hapis ve ikiyüz lira ağır para cezalariyle mahkûmiyetine ve dört sene iki ay emniyeti umumiye nezareti altında bulundurulmasına dair Rize Ağır Ceza Mahkemesinden verilen 28/4/1965 tarihli hükmün temyizen tetkiki sanık tarafından istenilmiş ve para depo edilmiş olduğundan dâva evrakı C. Başsavcılığı Yüksek Makamından bozma isteyen 16/9/1965 tarihli tebliğname ile 20/9/1965 gününde daireye gönderilmekle okunarak gereği düşünülüp görüşüldü :

Toplanıp hüküm yerinde izah edilen elverişli delillere istinaden tesis edilen mahkûmiyet hükmünün sübutuna ilişen itirazları yerinde olmadığından reddine, temyizi haklı bir sebebe istinat etmediğinden depo parasının irat kaydına, Ancak :

Türk Ceza Kanununun 188. maddesinde (bir kimse bir şeyi işlemek veya işlemesine müsaade etmek, yahut o şeyi işlemeğe mecbur etmek için diğer bir şahsa cebir ve şiddet gösterir veya onu tehdit ederse) cezalandırılır, denilmekle o kimsenin karar verebilme ve serbest hareket edebilme hürriyetlerini tahdit eden veya bertaraf eden kimsenin tecziye edileceği, kabul edilmiştir. Buna göre sözü edilen maddedeki, suç, ferdlerin arzularile ve iradelerile hareket edebilmesi serbestliğine karşı gelindiği zaman teşekkül etmektedir. Türk Ceza Kanununun 495. maddesindeki suç ise menkul bir malın zilliyedini cebrü şiddet veya tehdit kullanmak suretile teslime mecbur etmektir. Burada asıl olan menkul malın alınmasıdır. Hırsızlıktan farkı ise cebrü şiddet kullanılmasıdır.

Kumarda parasını kaybeden sanık bu parayı geri almak için taşıdığı silâhla mağduru tehdit etmiş ve paranın kendisine teslimine mecbur kılmıştır.

194

Menkul bir malın zilliyeti hakkında o şeyi kendisine teslime mecbur etmek için çebrü ve şiddet veya tehdit kullandığı takdirde teşekkül edecek suç 188. maddede yazılı fiil değil 495. maddedeki gasp suçu olup sanığın 188. madde ile mahkûm edilmesi kanuna aykırıdır ve hükmün bozulmasını gerektirmiştir.

Sonuç : Sanığın ceza miktarı itibarile müktesep hakkına halel gelmemek üzere ayrıca 6136 sayılı kanuna muhalefetten dolayı verilen hürriyeti bağlayıcı cezanın miktarına göre sanık hakkında 647 sayılı kanunun hükümlerini tatbiki gerekip gerekmeyeceği mahalli mahkemece düşünülmek kaydile hükmün bozulmasına 30/9/1965 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

YALAN BEYAN : Dünyaya gelen bir çocuğunu fazla tazminat almak için iki çocuk olarak gösterip gerçeğe aykırı beyan hazırlamak Türk Ceza Kanununun 343. maddesine giren suçtur.
(TCK m. 343)
(Yargıtay 6. Ceza Dairesi 6/10/1965 gün, E. 5528, K. 4956)

Memura yalan beyanda bulunmaktan ve sahte olarak düzenlediği doğumla ilgili varakayı kullanmaktan sanık Murat Yüksel hakkında yapılan duruşma sonunda: suçları usûlen sabit olduğundan Türk Ceza Kanununun 343/2, 59/2, 345, 71. maddelerine tevfikan onbeş ay hapsine dair Tavşanlı Asliye Ceza Mahkemesinden verilen 23/6/1965 tarihli hükmün temyizen tetkiki sanık tarafından istenilmiş ve para depo edilmiş olduğundan dâva evrakı C. Başsavcılığı Yüksek makamından bozma isteyen 30/9/1965 tarihli tebliğname ile 4/10/1965 gününde daireye gönderilmekle okunarak gereği düşünülüp görüşüldü:

Dosya ve duruşma tutanakları münderecatına, toplanıp karar yerinde izah ve münakaşa edilen elverişli delillere, gerekçeye ve takdire göre sanık Murat Yüksel vekilinin temyiz itirazları ve sanığın bir çocuğu dünyaya geldiği halde daha fazla doğum tazminatı almak için iki çocuğun dünyaya gelmiş gibi ilmühaberi hazırladığı, muhtarın da olayın gerçek yönünü araştırmadan ve bilmeden ilmühaberi sanığın sözlerine itimat ederek tasdik ettiği ve varaka ile nüfus idaresine müracaat ederek tescil işlemini yaptırdığı, şu suretle olay gerçeğe aykırı beyan suçu niteliğinde olup muhtarın önceden iğfal edilmesinin sonuca etkisi bulunmadığından 343. maddenin uygulanmasında isabetsizlik bulunmamış ancak muhtarın imzasının taklit edilmesi halinde 345. maddenin uygulanması gerekeceğine göre tebliğnamedeki düşünce yerinde görülmemiştir. Ancak :

Sahte varakayı düzenleyen sanığın onu bizzat nufus idaresine ibraz suretile kullanması ayrıca kullanma suç teşkil etmediği gözetilmeden 345. maddenin uygulanmasında isabet görülmemiş sanığın temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmüş olduğundan hükmün bu sebepten dolayı bozulmasına, depo parasının geri verilmesine 6/10/1965 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

DÖVİZ KAÇAKÇILIĞI : İthalini taahhüt ettiğinden başka bir malı kasten gümrüğe getirmek ve bunun fiîi ithaline imkân bulunmamak ve bu suretle döviz ziyaına sebebiyet vermek fili 1567 sayılı kanunun değişik 3 üncü maddesinin C bendi kapsamına girer.

(1567 SK m. 3/c)

(Yargıtay 7. Ceza Dairesi 25/10/1965 gün, E. 6605, K. 8109)

1567 sayılı kanuna muhalefetten sanık Arşavir Papazyan hakkında yapılan duruşma sonunda : adı geçen kanunun 3/A ve T. C. K. nun 59, 89. maddeleri gereğince neticeten 5 ay 25 gün hapis 833 lira 30 kuruş ağır para cezaları ile hükümlülüğüne, cezası miktarınca mesleki ve ticari faaliyetten yasaklanmasına ve cezalarının ertelenmesine dair İstanbul 1. Ağır Ceza Mahkemesinden verilen 8/6/1965 günlü hükmün Yargıtayca incelenmesi sanık ve müdahil tarafından süresinde istenilip şartı depo paraları ile yerine getirilen dâva evrakı C. Başsavcılığının bozma isteyen 22/9/1965 günlü tebliğnamesiyle daireye gönderilmekle okunup iş anlaşıldıktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü.

Sanığın hastalığı sonucu temyiz süresinde veremediği dosyada da mevcut rapordan anlaşılmış olmakla eski hale getirme isteğinin kabulüne ve temyizin süresinde yapıldığına karar verildikten sonra tekmil dosya okunup gereği düşünüldü :

Yapılan duruşmaya, toplanan delillere göre sanığın yerinde olmayan temyiz itirazlarının reddine, depo parasının gelir kaydına,

Müdahilin temyizine gelince :

Sanığın ithalini taahhüt ettiğinden başka bir malı kasten gümrüğe getirdiği ve bunun fiilî ithaline imkân olmadığı, bu suretle döviz ziyaına sebebiyet verdiği kabul edilmiş olmasına göre 6258 sayılı kanunla değişik 1567 sayılı kanunun 3. maddesinin C bendi yerine A fıkrasının uygulanması yasaya aykırı ve müdahilin temyiz itirazları vârit olmakla hükmün tebliğname uyarınca bozulmasına, depo parasının geri verilmesine 25/10/1965 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

196

DÖVİZ KAÇAKÇILIĞI : Konsinye olarak ihraç edilen mallara ait ibraz edilecek vesikaların ihticaca salih ve kararnamenin kabul ettiği belge mahiyetinde bulunması ve aradaki fark dövizin yurt dışında bırakılması fiili 1567 sayılı kanunun 3 üncü maddesinin C fıkrası kapsamına girer.

(1567 SK m. 3/c)

(Yargıtay 7. Ceza Dairesi 27/10/1965 gün, E. 6436, K. 8273)

14 ve 17 sayılı kararlara muhalefetten sanıklar Suray kollektif Şirketi tüzel kişiliği ve Abdullah Nasih Tümay haklarında yapılan duruşma sonunda : 1567 sayılı kanunun 3/A ve T. C. K. nun 59, 89. maddeleri gereğince neticeten 833 er lira 30 ar kuruş ağır para cezaları ile hükümlülüklerine, sanık Abdullah'ın ayrıca 5 ay 25 gün hapsine, cezaları miktarınca mesleki ve ticari faaliyetten yasaklanmalarına ve cezalarının ertelenmesine dair İstanbul I. Toplu Asliye Ceza Mahkemesinden verilen 9/6/1965 günlü hükmün Yargıtayca incelenmesi sanıklar tarafından süresinde istenilip şartı depo paraları ile yerine getirilen dâva evrakı C. Başsavcılığının bozma isteyen 17/9/1965 günlü tebliğnamesiyle daireye gönderilmekle okunup iş anlaşıldıktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

Sanığın, Konsinye suretiyle Almanya'ya ihraç ettiği yaş sebzelere ait ibraz ettiği vesikaların ihtiyaca salih ve kararnamenin kabul ettiği belge mahiyetinde olmadığı anlaşılmış, aradaki farkı dövizin dışında bırakıldığı iddia edilmiş olmasına göre eyleminin 1567 sayılı kanunun 3. maddesinin C fıkrasına girdiği sonuç olarak görev ciheti düşünülmeden duruşmaya devamla yazılı şekilde hüküm tesisi,

Yasaya aykırı, sanıklar vekilinin temyiz itirazları bu itibarla varit olmakla sair cihetleri incelenmeksizin hükmün bozulmasına, depo paralarının geri verilmesine 27/10/1965 tarihinde oybirliğile karar verildi.

DÖVİZ KAÇAKÇILIĞI : Bedeli önceden transfer edilmeksizin ithal edilen mallara ait Türk parası karşılıklarının tayin edilen süreler içinde yetkili bankalara yatırmak mecburiyetine riayet edilmemesi fiili 1567 sayılı kanunun değişik 3 üncü maddesinin A fıkrası kapsamına girer.

(1567 SK m. 3/A)

(Yargıtay 7. Ceza Dairesi 27/10/1965 gün, E. 6516, K. 8275)

1567 sayılı kanuna muhalefetten sanık Mahmut Adli Atadoğan hakkında yapılan duruşma sonunda : 17 sayılı kararın 23/2 maddesi, bu ka-

rara ilişkin 3 numaralı serinin 1 sayılı tebliğin 6. maddesi delaletiyle adı geçen kanunun 3/C maddesi gereğince 1 sene ağır hapis 37174 lira 95 kuruş ağır para cezalariyle hükümlülüğüne, cezası miktarınca ithalatçılıktan yasaklanmasına dair Mersin Ağır Ceza Mahkemesinden verilen 22/4/1965 günlü hükmün Yargıtayca incelenmesi sanık tarafından süresinde istenilip şartı depo parası ile yerine getirilen dâva evrakı C. Başsavcılığının bozma isteyen 20/9/1965 günlü tebliğnamesiyle daireye gönderilmekle okunup iş anlaşıldıktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

Sanığın, bedeli önceden transfer edilmeksizin ithal ettiği mallara ait Türk parası karşılıklarının, tâyin edilen süreler içinde yetkili Bankalara yatırmak mecburiyetine riayet etmediğinden dâva açılmış olmasına göre fiilinin 6258 sayılı kanunla değişik 1567 sayılı kanunun 3. maddesinin A fıkrasına temas edeceği, suç tarihine ve olayda döviz ziyanından bahsedilemiyeceğine nazaran, olayın 218 sayılı af kanununun 3/H maddesi şümulü dahilinde olup olmayacağının düşünülmesi gerektiği halde bazı düşüncelerle yazılı şekilde hüküm tesisi,

Kanuna aykırı, sanığın temyiz itirazları ve tebliğname bu itibarla vârit olmakla hükmün bozulmasına, depo parasının geri verilmesine 27/10/1965 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

DÖVİZ KAÇAKÇILIĞI : 1 — Hesabın kapatılması için Bankaca ilgiliye tebligat yapılıp yapılmadığının, 2 — Tebligat yapıldığı halde hesabını kapatmadığı tahakkuk ettiği takdirde taahhüdü dışında başka bir mal göndermesi için satıcı firmaya talimat verip vermediğinin araştırılması,

Gereklidir.

(1567 SK)

(Yargıtay 7. Ceza Dairesi 27/10/1965 gün, E. 6557, K. 8277)

1567 sayılı kanuna muhalefetten sanıklar Ali Erdal Fişek ve Kayhan Fişek haklarında yapılan duruşma sonunda : Adı geçen kanunun 3/A ve T. C. K. nun 59, 89. maddeleri gereğince Ali Erdal'ın 5 ay 25 gün hapis 833 lira 30 kuruş ağır para cezaları ile hükümlülüğüne, cezası miktarınca Mesleki ve Ticari faaliyetten yasaklanmasına, cezasının ertelenmesine ve diğer sanığın Beraetine dair Izmir 3. Asliye Ceza Mahkemesinden verilen 30/3/1965 günlü hükmün Yargıtayca incelenmesi sanık Ali Erdal ve müdahil taraflarından süresinde istenilip, şartı depo paraları ile yerine getirilen dâva evrakı C. Başsavcılığının bozma isteyen 20/9/1965 günlü tebliğnamesiyle daireye gönderilmekle okunup iş anlaşıldıktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

198

1 — Müdahil kambiyo idaresi vekili, sonradan verdiği dilekçe ile temyiz talebinden vazgeçtiğini bildirmiş olmakla bu yönden tetkikat icrasına mahal olmadığına,

2 — 17 sayılı karara ek ithalât seri 3, numara 4 sayılı tebliğin 13 ve 16. maddeleri ile geçici 1 inci maddesi gereğince ilgili Merkez Bankası şubesi tarafından sanığa hesabını kapatması için usulüne göre tebliğat yapılmış olup olmadığının araştırılmaması suretiyle soruşturmanın eksik bırakılması,

3 — Sanığa yukarda adı geçen tebliğ hükümlerine göre tebliğat yapıldığı halde hesabını kapatmadığı tahakkuk ettiği takdirde sanığın taahhüdü dışında başka bir mal göndermesi için satıcı firmaya talimat verip vermediği araştırılmadan ve değişik mal gelmesinde ne gibi bir kasıt ve kusuru olduğu karar yerinde izah edilmeden yazılı şekilde mahkûmiyet kararı verilmesi,

Yasaya aykırı ve sanığın temyiz itirazları bu itibarla varit olmakla hükmün tebliğname gibi bozulmasına, depo parasının geri verilmesine 27/10/1965 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

DÖVİZ KAÇAKCILIĞI : Kambiyo müdürlüğünce banka tarafından yapıldığı bildirilen tebligata ait vesaikin incelenerek tebligatın kime yapıldığının tesbiti lâzımdır.

(1567 SK m. 3/A)

(Yargıtay 7. Ceza Dairesi 6/11/1965 gün, E. 7571, K. 8535)

1567 sayılı kanuna muhalefetten sanık Sotiri çobanoğlu hakkında yapılan duruşma sonunda : Adı geçen kanunun 3/A ve T. C. K. nun 59, 89. maddeleri gereğince neticeten 5 ay 25 gün hapis ve 833 lira 30 kuruş ağır para cezalariyle hükümlülüğüne ve cezası miktarınca ticari ve meslekî faaliyetlerden men'ine ve cezalarının ertelenmesine dair İstanbul 1. Toplu Asliye Ceza Mahkemesinden verilen 2/8/1965 günlü hükmün Yargıtayca incelenmesi sanık tarafından süresinde istenilip şartı depo parası ile yerine getirilen dâva evrakı C. Başsavcılığının bozma isteyen 22/10/1965 günlü tebliğnamesiyle daireye gönderilmekle okunup iş anlaşıldıktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

İstanbul Kambiyo Müdürlüğünün 31/12/1964 tarihli ve 21828 sayılı yazılarında ithalat seri 3, numara 4 sayılı tebliğin 13 üncü maddesi gereğince Merkez Bankası tarafından yapıldığı bildirilen tebliğata ait vesikalar incelenerek tebliğatın kime yapıldığının tesbiti ve sonucuna göre bir karar verilmesi lüzumunda zuhul edilmesi,

Yasaya aykırı ve sanık vekilinin temyiz itirazları bu itibarla varit olmakla hükmün tebliğname uyarınca bozulmasına, depo parasının geri verilmesine 6/11/1965 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

DÖVİZ KAÇAKÇILIĞI : Süresi geçtikten sonra verilmiş olan komisyonculuk devre beyannamesinin geç verilmesindeki mecburi sebeplerin neler olduğunun araştırılması gerekir.

(1567 SK)

(Yargıtay 7. Ceza Dairesi 11/11/1965 gün, E. 6776, K. 8732)

1567 sayılı kanuna muhalefetten sanık Namık Kemal Tetik hakkında yapılan duruşma sonunda : Beraetine dair Ankara 1. Ağır Ceza Mahkemesinden verilen 6/7/1965 günlü hükmün Yargıtayca incelenmesi müdahil tarafından süresinde istenilip şartı depo parasile yerine getirilen dâva evrakı C. Başsavcılığının onama isteyen 28/9/1965 günlü tebliğnamesiyle daireye gönderilmekle okunup iş anlaşıldıktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

Sanığın 31/5/1965 tarihine kadar vermeğe mecbur olduğu komisyonculuk devre beyannamesini 17 sayılı karara ek seri 4 numara 2 sayılı tebliğin 3 bölüm 4 ünün 16/A kısmında kabul edilen süre içinde vermediği iddia edilmiş, bu olayın dövizin gelip gelmemesi ile ilgisi bulunmamış olmakla geç verilmesindeki mecburi sebeplerin nelerden ibaret olduğu karar yerinde açıklanmadan yazılı şekilde beraet kararı verilmesi,

Yasaya aykırı ve müdahilin temyiz itirazları bu itibarla varit olmakla onama isteyen tebliğnamenin reddine, hükmün bozulmasına, depo parasının geri verilmesine 11/11/1965 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

İMAR KANUNUNA GÖRE CEZA KARARI — İTİRAZ MERCİİ : Belediye encümenlerinin 6785 sayılı kanuna göre ittihaz edecekleri ceza kararları aleyhine yapılacak itirazların idâri mercilerce incelenmesi gerektiği.

(6785 SK)

(Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 22/12/1965 gün Esas : 9346 Karar : 10168)

İmar kanununa muhalif hareketinden dolayı, Ankara Belediye Encümeninin 29/11/1965 tarihli kararı ile 750 lira para ve bir ay müddetle fenni mes'uliyetinin kabul edilmemesi cezalarile cezalandırılan Selim

Sayar vekili Avukat Kadri Komer'in vaki itirazının kabulü ile sözü geçen kararın kaldırılmasına dair Ankara 3. Sulh Ceza mahkemesinden verilen 12/10/1962 günlü karar aleyhine Yüksek Adalet Bakanlığından gönderilen 17/12/1965 gün ve 42129 sayılı yazılı emre müsteniden dâva dosyası C. Başsavcılığının 20/12/1965 tarih ve 635 sayılı tebliğnamesile daireye gönderilmekle okundu.

Mezkûr tebliğnamede;

6785 sayılı imar kanununun; bu kanuna göre belediye Encümenlerince tâyin edilen ceza kararlarına vaki itirazların tetkikj yetkisinin Sulh Ceza Mahkemelerine ait olduğuna dair bir hüküm bulunmadığına nazaran Belediye Encümeninin 29/11/1961 tarihli kararının, idari kanun yoluna tabi bulunduğu gözetilmeden esasın tetkikine girişilerek, kararın kaldırılmasında isabet görülmediğinden C. M. U. K. nun 343. maddesi gereğince mezkûr kararın bozulması lüzumu yazılı emre atfen ihbar olunmuştur.

Gereği görüşülüp düşünüldü :

Yazılı emre dayanan ihbarname münderecatı yerinde görüldüğünden Ankara 3. Sulh Ceza Mahkemesinden verilen 12/10/1962 gün ve esas 1962/603 ve karar 1962/795 sayılı kararın, C. M. U. K. nun 343. maddesi uyarınca bozulmasına, 22/12/1965 tarihinde oybirliğile karar verildi.

III — UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ KARARLARI

HAKEMİN GÖREVİ — İKİ İDARE ARASINDAKİ İHTİLÂF: Nakil ücreti alacağından dolayı iki idare arasında çıkan dâvaya bakmak 3533 sayılı kanunda gösterilen hakemin görevi içindedir.

(3533 SK — 521 SK)

(Uyuşmazlık Mahkemesi 11/12/1965 gün, E. 1965/34, K. 1965/65)

Dâva konusu : Milletlerarası Brüksel Fuarında teşhir edildikten sonra Haydarpaşaya getirtilen eşyanın Ankara'ya nakli, Dışişleri Bakanlığının 27/3/1959 günlü yazısiyle T. C. Devlet Demiryolları İşletme Genel Müdürlüğünden istenmiş; 18 vagonla Ankara'ya nakledilen eşya tesellüm edilmeyerek, 17/11/1959 günlü diğer bir yazı üzerine, tekrar İstanbul'a götürülüp İstanbul Belediyesine teslim edilmiştir.

Bu nakil ve beklemeden doğan nakliye ve somaj ücretleri olarak istenen 263.099.45 liranın ödenmemesi sebebiyle alacaklı Daire vekili Avukat Ziya Kurt tarafından hâkem nezdinde tahsil dâvası açılmıştır.

Dâvalı Bışişleri Bakanlığınca verilen cevapta; bir Bakanlar Kurulu kararına dayanılarak dâvacı İdareden hizmet talep edildiği, bu hizmetin yapılmasından dolayı ücret istenemeyeceği bildirilmiştir. Hakemce incelenen karşılıklı yazışmalardan, bu nakil işinin ücretle karşılanması gerekip gerekmiyeceği hususunda iki tarafın farklı düşünüşünün bu anlaşmazlığı meydana getirdiği anlaşılmaktadır.

Uyuşmazlığı doğuran kararlar : 1 — Hakem sıfatiyle Ankara Birinci Asliye Hukuk Hâkimi; Bakanlar Kurulu kararının 5 inci maddesinde, bu sergi dolayısiyle iktisadî Devlet Teşekküllerinden yardım istenebileceği yazılı olduğuna, bu yardımın neleri iktiza ettireceğinin tayini kararnamenin tefsiriyle mümkün olup butefsiri yapmak da Danıştayın görevi içinde bulunduğuna dayanarak dâvanın görev noktasından reddine 15/3/1961 gününde E. 1960/185 K. 1961/20 sayı ile karar vermiştir.

2 — Dâvacı vekilinin müracaati üzerine Danıştay Sekizinci Dairesi de; dâva konusu, nakil ve somaj ücreti niteliğini taşıyan bir alacağın tahsili talebinden ibaret olmasına ve bu gibi anlaşmazlıkların çözümlenmesinin Danıştayın görevi dışında bulunmasına dayanarak dâvanın reddine 22/12/1964 gününde E. 1961/2121 - K. 1964/8428 sayı ile karar vermiştir.

Dâvacı vekili 21/6/1965 günlü dilekçesiyle, görevli merciin tayinini istemiş; dâvalı Bakanlık tarafından verilen 14/7/1965 günlü cevapta da, bu konunun daha evvel Uyuşmazlık Mahkemesince incelenip 8/5/1965 günlü ve 1965/10 - 19 sayılı kararla isteğin reddedildiğini, ortada muhkem kaziye bulunduğundan bu dilekçenin de reddi gerektiğini bildirmiştir.

İnceleme: Uyuşmazlık Mahkemesinin Başkan Ş. Akçoğlu, Üyeler F. Müderrisoğlu, Z. Dokumacı, A. Özoğlu, Y. Kişioğlu, S. Köksal ve K. Yenice'nin katıldığı 11/12/1965 günlü oturumunda, dosyadaki kâğıtlar okunduktan ve Başkanunsözcüsünün, dâvanın Hâkemin görevine girdiğine dair düşüncesi dinlendikten sonra gereği görüşülerek aşağıda yazılı karar verilmiştir.

Gerekçe: 1 — Dâvacı idare namına Ulaştırma Bakanlığının müracaatı üzerine bu uyuşmazlık evvelce Uyuşmazlık Mahkemesine intikal etmişse de istek, hükmî şahsiyeti olan dâvacı İdarece yapılmayıp onun bağlı bulunduğu Bakanlıkça yapıldığından, usule uygun görülmeyerek 8/5/1965 günlü ve E. 1965/10 - K. 1965/19 sayılı kararla reddedilmiş olmasına göre bu karar, dâvalı Bakanlığın ileri sürdüğü gibi, dâvacı vekili tarafından usulüne uygun olarak bu defa yapılan müracaatin reddini gerektirecek nitelik taşımamaktadır.

2 — Dâva, nakliye ve somaj ücretinin tahsili isteğiyle açılmıştır. Dâvalı Bakanlık, bir Kararname gereğince dâvacı İdarenin yardım yaptığını, bu yardımın karşılığı olamayacağını müdafaa etmektedir.

Başbakanlıktan getirilip incelenen 5/5/1956 günlü ve 4/7246 sayılı Kararnamenin 5 inci maddesinde (Sergenin hazırlanması işleriyle alâkalı bilumum Vekâletler, Devlet Daireleri, İktisadî Devlet Teşekkülleri ve Üniversitelerden hizmet talep edilmesi) hususunda Dışişleri Bakanlığına yetki verildiği yazılıdır.

Dâva, sergi işleri için 5 inci maddede sayılan yerlerden istenecek hizmetlerin karşılıksız olacağına dair bir kaydın kararnamede yer almış olması sebebine dayanan ve bu kaydın iptalini hedef tutan nitelikte değildir. Zira kararnamede, ücret isteklerini evvelden bertaraf eden bir kayıt bulunmamaktadır. Dâva, dâvacının hakkını ihlâl eden idarî bir karardan değil yapılan nakil işinden doğan borcun dâvalı Bakanlıkça ödenmesinden doğmuştur.

Bu nitelikteki bir dâvanın, özel hukuk hükümlerine göre çözümleneceği yer genel mahkemeler ve bu dâvanın taraflarına göre Hakemdir.

3 — Üyelerden Yeredoğ Kişioğlu, dâvanın çözümlenmesinin kararname hükümlerinin yorumlanmasiyle mümkün olacağını, bu yorumun da Danıştayca yapılabileceğini bu sebeple görevli yerin Danıştay olduğunu düşünce olarak bildirmişse de, yapılan hizmetin karşılıklı veya karşılıksız olduğunun tayini bakımından kararnamenin tefsirine lüzum görüldüğü takdirde Hakem, 24/12/1964 günlü ve 521 sayılı Danıştay Kanununun 30 uncu maddesinin E bendinden faydalanarak bu yorumun yapılmasını sağlayabileceğinden çoğunluk bu görüşe katılmamıştır.

Karar : Dâvada, 3533 sayılı Kanun hükümleri gereğince Hâkemin görevli olduğuna bu sebeple, Ankara Birinci Asliye Hukuk Hâkimi tarafından Hâkem sıfatiyle verilen 15/3/1961 günlü E. 1960/185 - K. 1961/20 sayılı, kararın kaldırılmasına, Üyelerden Yeredoğ Kişioğlu'nun muhalefetiyle ve oyçokluğiyle 11/12/1965 gününde karar verildi.

UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ BAŞVURMA — BAKAN'IN BAŞVURMA SÜRESİ : Uyuşmazlık Mahkemesine Bakan tarafından bizzat yapılmayan başvurmanın kanuna uygun olmaması sebebiyle, buna müsteniden 4788 sayılı kanunun 9 uncu maddesinde yazılı süre geçirildikten sonra Bakan tarafından yapılan başvurmanın reddi gerekir.

(4788 SK m. 9)

(Uyuşmazlık Mahkemesi 11/12/1965 gün, E. 1965/57, K. 1965/66)

Olay : Sadalet Şengül vekili avukat Bilâl Sofuoğlu tarafından Millî Savunma Bakanlığ aleyhine Ankara Dördüncü Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan dâvanın görülmesi sırasında dâvalı idare vekili tarafından ileri sürülen görev itirazının mahkemenin 24/5/1965 günlü oturumunda reddedilmesi üzerine görev konusunun incelenmesi Başkanunsözcülüğünce istenmiştir.

İnceleme : Uyuşmazlık Mahkemesinin, Başkan Ş. Akçoğlu, Üyeler F. Müderrisoğlu, Z. Dokumacı, A. Özoğuz, Y. Kişioğlu, S. Köksal ve K. Yenice'nin katıldığı 11/12/1965 günlü oturumunda dosyadaki kâğıtlar okunduktan ve Başkanunsözcüsünün süresi geçirilmiş olması sebebiyle başvurmanın reddi gerektiği yolundaki düşüncesi dinlendikten sonra gereği görüşülüp aşağıda yazılı karar verilmiştir.

Gerekçe : Uyuşmazlık Mahkemesi Kurulması hakkındaki 9/7/1945 gün ve 4788 sayılı Kanunun 8 ve 9 uncu maddeleri, idare ve askerlik yargı yerleri tarafından çözülmesi gerekli bir dâvaya bakmağa genel mahkemeler kendilerini vazifeli gördükleri takdirde, kararın verildiği gün-

den başlamak üzere 15 gün içinde Bakan veya Vâlilerin vazife konusunun Uyuşmazlık Mahkemesince incelenmesi hususunun Danıştay Başkanunsözcüsünden isteyebileceklerini ve 16 ncı maddesi de, Uyuşmazlık Mahkemesinin, vazife uyuşmazlıkları hakkındaki istekleri önce şekil ve süre bakımından inceleyeceğini ve süresi içinde yapılmamış olan istekleri reddedeceğini hükme bağlamıştır.

Dâvada ileri sürülen görev itirazının mahkemece ret ve dâvalı idare vekiline 24/5/1965 gününde tefhim edildiği; önce Millî Savunma Bakanı yerine başka bir kişi tarafından süresi içinde Danıştay Başkanunsözcüsünden görev uyuşmazlığının incelenmesi istenilmiş ise de Başkanunsözcülüğünce bu başvurmanın kanuna uygun görülmediği sonradan, Millî Savunma Bakanı tarafından onbeş günlük süre geçirildikten sonra 21/6/1965 gününde Danıştay Başkanunsözcülüğüne tekrar başvurulduğu anlaşılmaktadır.

İkinci başvurma süre geçirildikten sonra yapıldığından ve şekle uygun olmayan ilk başvurma da süreyi kesecek bir işlem sayılmıyacağından konunun incelenmesi mümkün değildir.

Karar : Bu sebeple, süresi içinde yapılmayan başvurmanın reddine 11/12/1965 gününde oybirliğiyle karar verildi.

HAKEM KARARINA DAYANAN ALÂCAK — HAZİNE ALEYHİNE AÇILAN DÂVA : Hakem kararına dayanan bir alacağın 6183 sayılı kanuna göre ihtiyaten haczedilen borçluya ait paradan ödenmesine engel olunması üzerine hazine aleyhine açılan dâvaya genel mahkemece bakılması gerekir.

(6183 SK)

(Uyuşmazlık Mahkemesi 11/12/1965 gün, E. 1965/61, K. 1965/69)

Dâva konusu : 1 — İsmail Kalkavan Vapurculuk Ltd. Şirketiyle Topyas Stiro arasındaki anlaşma ve sözleşmeler gereğince Topyas Stiroya ait küspelerin Şirketin Mete Vapuruyla Danimarkaya nakli takarrur etmiştir.

2 — Topyas Stiro'nun, Türk Parasının Kıymetini Koruma hakkındaki mevzuata aykırı hareketi dolayısiyle, Vapura yüklenen mallar, Hazinece ihtiyaten haczedilmiştir.

3 — Şirket vekili, malların- rehinli alacağının tahsilini temin içinsatılmasına karar verilmesini İstanbul Üçüncü Ticaret Mahkemesinden istemiş ve malların İzmir Borsasında satılmasına karar almıştır.

4 — Bu satışın yapılmasına İstanbul Defterdarlığınca evvelâ mümanaat edilmişsede sonradan izin verilmiş ve 16/5/1956 gününde satış yapılabilmiştir.

5 — Satış bedelinden, Üçüncü Ticaret Mahkemesi kararında yazılı 395.000 lirası tahsil olunup kalanı, sonradan hükümle tahakkuk edecek alacaklarını isteme hakları mahfuz kalmak kaydiyle, Defterdarlığa tevdi olunmuştur.

6 — Bilâhare, Hâkeme müracaat olunarak, 395.000 liradan geri kalan 422.800 liranın tahsiline karar verilmesi istenmiş; İstanbul Bibinci Ticaret Mahkemesinin 5/1/1957 tarihli ve 956/670 sayılı kararıyle tasdik olunan 15/11/1956 tarihli Hâkem kararıyle tesbit olunan 515.500 lira alacaktan evvelce tahsil edilen 395.000 lira indirilerek geri kalan 120.500 liranın Topyas Stiro'dan tahsiline karar verilmiştir.

7 — Dâvacı şirket bu alacağın da Hazine elinde bulunan paradan ödenmesini istemişse de, İstanbul Defterdarlığının 29/7/1957 tarihli ve 21292 sayılı yazısiyle, menfi cevap verilmiştir.

Karar : 1 — Alacaklı şirket vekili tarafından Danıştayda açılan dâva ile, Defterdarlığın, alacağın ödenmemesi hakkındaki 29/7/1957 tarihli ve 21292 sayılı idarî kararının iptali ve muarazanın men'i istenmiştir.

Danıştay 7. Dairesi : (Dâva konusunun, bir icra takibinin Maliye Bakanlığınca yerine getirilmemesi teşkil etmesine, bu idarî fiil ve muameleden dolayı idareye kusur izafe edilerek bir tazminat dâvası da açılmamış bulunmasına, icra takiplerinin infaz edilmemesinden doğan ihtilâfların tetkikinin Danıştayın görevi dışında olmasına binaen vazife noktasından tetkik kabiliyeti bulunmayan dâvanın reddine) 19/12/1961 gününde E. 1961/1488 - K. 1961/6086 sayı ile karar verilmiştir.

2— Dâvacı vekili Avukat Adnan Babakol tarafından İstanbul 12. Asliye Hukuk Mahkemesinde aynı sebeplere dayanılarak açılan müdahalenin men'i ve alacağın tahsili dâvası da, (bakiye para üzerine Maliyece, 6183 sayılı Kanunla haciz konulmuştur. Onun bu faaliyeti idare hukuku sahasına dahildir..... Haciz işlemine ilişkin idarî kararın isabetli olup olmadığı, mevzuata ve hukuka aykırı bulunup bulunmadığı gibi hususların araştırılması idarî karar üzerinde tartışmayı gerektirir) düşüncesiyle, 1/3/1963 günlü ve E. 1962/616, K. 963/114 sayılı görevsizlik kararı verilmiştir.

Dâvacı vekilince Uyuşmazlık Mahkemesinden bu görevsizlik kararlarından doğan uyuşmazlığın çözümlenmesi istenmiş, dâvalı vekili cevap vermemiştir.

206

İnceleme : Uyuşmazlık Mahkemesinin, Başkan Şemseddin Akçoğlu; Üyeler F. Müderrisoğlu, Z. Dokumacı, A. Özoğuz, Y. Kişioğlu, S. Köksal ve K. Yenice'nin katıldığı 11/12/1965 günlü oturumunda dosyadaki kâğıtlar okunduktan ve başvurmanın şekline uygun yapıldığı anlaşıldıktan ve Başkanunsözcüsünün, dâvanın görülmesinin adlî yargı yerine ait bulunduğu yolundaki düşüncesi dinlendikten sonra gereği görüşülüp aşağıda yazılı karar verilmiştir.

Gerekçe : 1 — Teferruat bir tarafa bırakılırsa dâva şu sebepten doğmaktadır :

Dâvacı, İsmail Kalkavan Vapurculuk Ltd. Şirketi, Topyas Stiro aleyhine, Hâkem nezdinde bir dâva açmış ve 120.500 liranın tahsiline karar almış; bu karar, Hukuk Usulü Mahkemeleri Kanununun 536. maddesi gereğince tasdik olunmuş ve aynı maddeye göre icra kabiliyeti kazanmıştır.

2 — Defterdarlık tarafından ihtiyaten haczedilmiş olan dâvalıya ait mal bedeli bakiyesinden bu paranın ödenmesi için İstanbul Defterdarlığına yapılan müracaate rağmen para ödenmemiş; istek reddolunmuştur.

3 — Defterdarlık, doğrudan doğruya borçlu mevkiinde olmayıp, elinde borçluya ait bir para bulunan üçüncü şahıs durumundadır. Aynı paraya, 6183 sayılı kanun gereğince, bir âmme alacağından dolayı haciz koymuş olması bu durumu değiştirmez.

Olayda zikri geçen Hakem kararı ve ihtiyatî haciz kararı üzerinde, borçlu Topyas Stiro'nun iki alacaklısı mevkiindedirler ve bu vaziyette, ne Hazinenin Hakem kararına karşı, ne de dâvacının, 6183 sayılı Kanuna göre verilen ihtiyatî haciz kararına karşı söz ve münakaşa hakkı yoktur.

Borçluya ait mal bedelinden bu alacakların ne suretle tahsil edileceği, hangi alacağın diğerinden evvel ödeneceği, İcra ve İflâs Kanunu hükümlerine göre tâyin edilmek gerekir.

Sonuç olarak bir idarî kararın iptali, muaraza ve müdahalenin men'i ve paranın tahsili istekleri altındaki asıl konu, Hakem kararının infazı olarak gözükmekte ve bu nitelikte bir dâvanın da genel mahkemelerde çözümlenmesi gerekmektedir.

Karar : Yukarıda yazılı sebeplerle, dâvada genel mahkemenin görevli olduğuna ve İstanbul Asliye Onikinci Hukuk Mahkemesinin 1/3/1963 günlü ve E. 1962/616 - K. 1963/114 sayılı kararının kaldırılmasına 11/12/1965 gününde oybirliğiyle karar verildi.

İŞ KANUNUNUN KAPSAMI — KARARNAMENİN ŞÜMULÜ : 5/180 sayılı kararnameye dayanılarak İş Kanunu kapsamına alınmış olan Bankanın 5/532 sayılı kararname hükümlerinden istifadesi ve dolayısiyle İş Kanununun 101. maddesi hükmüne tâbi olmaması yolundaki dileğinin reddine dair Çalışma Bakanlığı kararının iptali isteğiyle açılan dâva Danıştay'ın görevi içindedir.

(3008 SK m. 101 — Kararname 5/532)

(Uyuşmazlık Mahkemesi 11/12/1965 gün, E. 1965/62, K. 1965/70)

Olay : Türkiye Tütüncüler Bankası 5/180 sayılı kararnameye dayanılarak İş Kanununun kapsamına alınmıştır. Evvelce kurulan bir sandığın statüsünde 5/532 sayılı Kanun hükümlerine uygun değişiklikler yapılarak Sosyal Sigorta ve Yardım Sandığı haline sokulduğundan Çalışma Bakanlığına başvurularak 5/532 sayılı kararname hükümlerinden faydalanma, binnetice İş Kanununun 101 inci maddesine tabi olmama talebinde bulunulmuş; bu talebin reddi üzerine Banka vekili Avukat Selim Hakmen tarafından 25/7/1961 günlü ve 911 - 1 - 18 - 6246 sayılı red kararının iptali talebiyle Çalışma Bakanlığına karşı açılan dâvalar sebebiyle Danıştay Sekizinci Dairesi ile Aydın Asliye Birinci Hukuk Mahkemesi kararları arasında meydana gelen selbî görev uyuşmazlığının çözülmesi ve dâvaya bakmağa görevli yargı yerinin belli edilmesi dâvacı tarafından istenilmiştir.

İnceleme : Uyuşmazlık Mahkemesinin Başkan, Ş. Akçoğlu, Üyeler F. Müderrisoğlu, Z. Dokumacı, A. Özoğuz, Y. Kişioğlu, S. Köksal ve K. Yenice'nin katıldığı 11/12/1965 günlü oturumunda dosyadaki kâğıtlar okunduktan ve Başkanunsözcüsünün, dâvanın görülmesinin idarî yargı yerine ait bulunduğu yolundaki düşüncesi dinlendikten sonra gereği görüşülüp aşağıda yazılı karar verilmiştir.

Gerekçe : Dâvacı Bankanın işçi ve müstahdemlerinin İş Kanununun 101 inci maddesine tabi tutulup tutulmaması 5/532 sayılı kararname hükümlerinden istifade edip etmediğine göre taayin edecektir.

5/532 sayılı kararnamenin hudut ve şumulünü tâyin etmek, bunu uygulamakla görevli Çalışma Bakanlığına ve ihtilâf halinde Danıştaya aittir.

Dâvacı Bankanın, 5/532 sayılı kararnameden faydalanma yolundaki dileği, teşkil edilen Sandığın toptan ödeme şeklinde yardım yapması sebebiyle reddedildiğinden bir prim ihtilâfı bahis konusu değildir. Çünkü prime tabi olmama, dâvacının müracaatinin kabulü ile mümkündür.

O halde, ihtilâf prim bahsinde değil 5/532 sayılı kararnameden Bankanın faydalanıp faydalanamayacağı noktasındadır. Bu da, kararnamenin mâna ve şumûlünün tâyini ile mümkündür. Çalışma Bakanlı-

ğının red kararının kararnameye uygun olup olmadığı hususunda karar vermek de Danıştaya aittir.

Karar : Dâvada Danıştayın görevli olduğuna ve Danıştay Sekizinci Dairesinin 13/11/1961 günlü ve E. 1961/3705 - K. 1961/3714 sayılı kararının kaldırılmasına 11/12/1965 gününde oybirliğiyle karar verildi.

İŞÇİ EMEKLİLİĞİNDE YETKİ : 3575 sayılı kanuna göre emekliye sevkedilen işçinin kıdem tazminatı isteğiyle idareye karşı açtığı dâvanın idarî yargı merciinde incelenmesi gerekir.
(3575 SK m. 44)
(Uyuşmazlık Mahkemesi 11/12/1965 gün, E. 1965/67, K. 1965/73)

Olay : Mustafa Atak vekili avukat Ömer Malkoç tarafından Millî Savunma Bakanlığına izafeten Gölcük Deniz Fabrikaları Genel Müdürlüğüne karşı iş dâvalarına bakmağa yetkili Gölcük Asliye Hukuk Mahkemesinden açılan dâvanın görülmesi sırasında, dâvalı vekili tarafından ileri sürülen görev itirazının mahkemenin 30/9/1965 günlü oturumunda reddedilmesi üzerine görev konusunun incelenmesi Başkanunsözcülüğünden istenmiştir.

İnceleme : Uyuşmazlık Mahkemesinin, Başkan Ş. Akçoğlu, Üyeler F. Müderrisoğlu, Z. Dokumacı, A. Özoğuz, Y. Kişioğlu, S. Köksal ve K. Yenice'nin katıldığı 11/12/1965 günlü oturumunda dosyadaki kâğıtlar okunduktan ve başvurmanın şekline uygun ve süresinde yapıldığı anlaşıldıktan ve Başkanunsözcüsünün dâvanın görülmesinin idarî yargı yerine ait bulunduğu yolundaki düşüncesi dinledikten sonra gereği görüşülüp aşağıdaki karar verilmiştir.

Gerekçe : Dâvacı açtığı dâvada, işçi olarak çalıştığı dâvalı idareye ait iş yerindeki işinden çıkarılmış bulunduğunu beyanla, verilmeyen kıdem tazminatının tahsiline karar verilmesini istemektedir.

Dosya münderecatına göre, dâvacı 3575 sayılı Kanunun 44 üncü maddesi gereğince yaş haddi sebebiyle emekliye sevkedilmiştir. 5434 sayılı Kanunun geçici 3 üncü maddesi uyarınca 3575 sayılı Kanuna tabi bulunan dâvacı hakkında, idarî nitelikte olan bu kanun hükümleri uygulanmak suretiyle idarece yapılan emekliye sevk tasarrufu idarî bir işlemdir. Dâvacının kıdem tazminatına ilişkin talebi emekliye sevk işleminden doğduğundan bu konudaki dâvasının da emekliye sevk işleminde görevli olan idarî yargı mercii tarafından incelenerek çözümlenmesi gerekir.

Karar : Bu sebeple, dâvada, Danıştayın görevli olduğuna ve Gölcük Asliye Hukuk Mahkemesinin 30/9/1965 günlü kararının kaldırılmasına, Başkan Şemseddin Akçoğlu ile Üyelerden Feridun Müderrisoğlu ve Kâzım Yenicenin muhalefetleriyle ve 11/12/1965 gününde karar verildi.

Muhalefet şerhi

Dâva konusu kıdem tazminatı, 3008 sayılı İş Kanununun 13 üncü maddesiyle, işçi lehine kabul edilen bir haktır.

5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanununun birinci maddesi (iş akdinden veya İş Kanununa dayanan her türlü hak iddialarından doğan) hukuk dâvalarına iş mahkemelerince bakılacağını göstermektedir.

O halde dâvacının, İş Kanuniyle kabul edilen kıdem tazminatı isteğiyle, iş mahkemesine başvurması bu hükümlere uygundur.

Gerçi dâvacı, çalıştığı müessesenin tabi olduğu hususî bir kanunla ve yaş haddi sebebiyle emekliye sevkedilmek suretiyle işten ayrılmıştır. Fakat, istediği kıdem tazminatı bu hususî kanunla değil İş Kanunu ile kabul edilen bir haktır.

Tabi olduğu kanuna dayanılarak emekliye sevkedilen bir işçinin, iş akdi İş Kanununun 13,15 ve 16 ncı maddelerinde yazılı sebeplerle feshedilen sair işçiler gibi, kıdem tazminatı isteyip istemeyeceği münakaşa konusu olabilirse de bu noktada karar vermek de iş mahkemesinin yetkisine girer. Bu hakkı Danıştaya tanımak, İş Kanununun 13 üncü maddesinin kazaî tefsirinin bu mercice de yapılabileceğini kabul etmek sonucunu doğurur. Bu kabul tarzı, İş Kanunu ile İş Mahkemeleri Kanununun açık hükümlerine de ruhuna da aykırı düşer.

Çoğunluk kararına bu sebeplerle muhalifim.

Başkan
Ş. Akçoğlu

İCABÎ GÖREV UYUŞMAZLIĞINDA TETKİK YETKİSİ : İcabî görev uyuşmazlığının halli için doğrudan doğruya Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanlığına vuku bulan başvurmanın kanuna uygun olmadığı hakkında.

(4788 SK m. 8, 9)

(Uyuşmazlık Mahkemesi 11/12/1965 gün, E. 1965/79, K. 1965/85)

210

Mustafa Gedizligil vekili avukat Ömer Malkoç tarafından Millî Savunma Bakanlığı İstanbul Jandarma Dikimevi Müdürlüğüne izafetle İstanbul Muhakemat Müdürlüğü aleyhine İstanbul 13 üncü Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan dâvanın görülmesi sırasında dâvalı idare vekili tarafından ileri sürülen görev itirazının mahkemenin 8/11/1965 günlü oturumunda reddedilmesi üzerine görev konusunun incelenmesi Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanlığından istenilmekle mahkemenin Başkan Ş. Akçoğlu, Üyeler F. Müderrisoğlu, Z. Dokumacı, A. Özoğuz, Y. Kişioğlu, S. Köksal ve K. Yenice'nin katıldığı 11/12/1965 günlü oturumunda dosyadaki kâğıtlar okunduktan ve Başkanunsözcüsünün başvurmanın kanuna uygun bulunmadığı yolundaki düşüncesi dinlendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

Uyuşmazlık Mahkemesi Kurulması hakkındaki 9/7/1945 gün ve 4788 sayılı Kanunun 8 ve 9 uncu maddeleri, İdare veya askerlik yargı yerleri tarafından çözülmesi gerekli bir dâvaya bakmağa genel mahkemeler kendilerini vazifeli gördükleri takdirde, Bakan veya Valilerin vazife konusunun Uyuşmazlık Mahkemesince incelenmesi hususunu Danıştay Başkanunsözcüsünden isteyebileceklerini ve Başkanunsözcüsünün işi inceledikten sonra o dâvayı çözmeğe genel mahkemenin vazifeli olmadığına kanaat getirirse vazife konusunun incelenmesini isteyerek işi Uyuşmazlık Mahkemesine vereceğini hükme bağlamıştır. İşbu vazife uyuşmazlığının incelenmesi Başkanunsözcülüğünden istenilmemiş, doğrudan doğruya Uyuşmazlık Mahkemesine müracaat edilmiştir. Çünkü İstanbul Valisi Niyazi Akı ve Hazine Avukatı Kutbettin Ohri tarafından müştereken imzalanan 22/11/1965 tarihli başvurma dilekçesi «Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanlığına sunulmak üzere» Danıştay Başkanunsözcülüğüne gönderilmiştir.

Karar : Kanuna uygun bulunmayan başvurmanın reddine Başkan Ş. Akçoğlu ve Üyelerden Y. Kişioğlu'nun muhalefetiyle ve oyçokluğiyle 11/12/1965 gününde karar verildi.

Muhalefet Şerhi

4788 sayılı Kanunun 8 inci ve 9 uncu maddeleri, İdare yargı merciinin görevli olduğu bir konuda genel mahkemede dâva açılması ve İdarenin görevsizlik itirazının da reddi halinde Başkanunsözcüsüne Uyuşmazlık Mahkemesine başvurarak görev konusunun incelenmesini istemek hakkını tanımış, Bakanlar Valilere de böyle bir karardan, lüzumlu bilgi ve belgeleri yollamak suretiyle, Başkanunsözcüsünü haberdar etmek görevini yüklemiştir.

Bu olayda lüzumlu bilgiler ve belgeler kendisine gönderilmiş olduğundan Başkanunsözcüsü, Kanunun gösterdiği usule göre inceleme yaparak, Uyuşmazlık Mahkemesine müracaata lüzum olup olmadığını takdir mevkiindedir. Makamına gönderilen yazıya (Uyuşmazlık Mahkemesine verilmek üzere) gibi bir kayıt ilâvesi başkasına ait bir hatata veya usulsüzlük - kanunun yalnız kendisine tanıdığı (Uyuşmazlık Mahkemesine başvurma) hakkını ihâl edemez. Nitekim, Bakanın veya Valinin, Başkanunsözcülüğüne gerekli vesikaları ve malûmatı eksik gönderermeleri veya hiç göndermemeleri gibi usulsüz hareketlerini önleyici müyiyyideler de aynı sebeple, kanunda yer almamıştır.

Dilekçenin reddi değil, gereği takdir edilmek üzere, Başkanunsözözcüsüne tevdii gerekeceği kanaatiyle çoğunluk kararına muhalifim.

Başkan

Ş. Akçoğlu

2/2

KRONİK

YENİ HUKUK YAYINLARI

Rıdvan Bülent ERCİYEŞ

Gölcüklü, Dr. Feyyaz: Türk Ceza Sistemi (Hürriyeti Bağlayıcı cezalar). Ankara 1966 Sevinç Matbaası. IV, 181 S.
«Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları 200 - 182»

Eserin kısımlarında suç ve Türkiye'deki suçluluk hareketi, ceza ve Türk ceza sisteminin özellikleri (cezanın toplumsal fonksiyonu, Türk ceza sisteminin özellikleri), hapis cezaları ve bunların infazı (bazı genel bilgiler, hapis cezaları, Türk ceza sisteminde hürriyeti bağlayıcı cezalar, infaz müessesesi, Cezaevi nüfusu ve infaz rejimi üzerindeki etkileri, müterakki sistemin tatbiki). Cezaların infazı hakkında kanun (kısa ve uzun süreli hürriyeti bağlayıcı cezalar, şartla salıverme, tahliye öncesi tretman ve infaz sonrası yardım) incelenmiştir. Eserin dip notlarında Türk Hukukcularından başka yabancı hukukculara ve dokümanlara atıflar yapılmak suretiyle mukayese imkânı sağlanmıştır. 647 sayılı kanunun uygulaması ile ilgilenenlerin de geniş surette yararlanabileceği eserin fiyatı 12 lira 50 kuruştur.

Olgaç, Senai - Haydar Köymen: Kazaî ve ilmî içtihatlarla Türk İcra ve İflâs Kanunu. Yenilenmiş ikinci bası. İstanbul 1965 İsmail Akgün Matbaası. XI, 1581 S.

Yargıtay Üyesi Senai Olgaç ile İstanbul İcra Hâkimliğinden emekli Haydar Köymen tarafından İcra ve İflâs Kanunu üzerinde geniş surette değişiklik yapan 538 sayılı kanunun getirdiği yeniliklere göre hazırlanan hacimli eser, icra iflâs işlerinde meydana gelebilecek bütün müşkülleri halledebilecek güçtedir. Kanunun tam metni bütün değ-

şiklikleri ve ek maddeleri ihtiva etmektedir. 538 sayılı kanunla, eski maddelerde yapılan terim değişiklikleri bütün kanun metnine işlenmiştir. Maddelerin altına komisyon raporlarının gerekçesi aynen konulmuştur. Her maddenin altında kanunun gerekçesine, ilmî görüşler ve kazaî içtihatlara göre açıklamalar yapılmıştır. Birinci baskıda yer alan ve hukukî kıymetini kaybeden içtihatlar çıkarılarak maddelerin altına en yeni içtihatlar ilâve edilmiştir. İlgili kanunlarla diğer mevzuata gene maddelerin altında ve ayrıca eserin mevzuat bölümünde yer verilmiştir. Yönetmeliğin uygulanmasını kolaylaştırmak bakımından, icra iflâs işlerinde kullanılan örnekler, bu yönetmeliğin ilgili maddeleri altında gösterilmiştir. Eserin sonunda bütün kitabın sistematik fihristi, İcra ve İflâs Kanununun alfabetik fihristi, ve ilgili mevzuat ile birlikte madde fihristi, Yargıtay içtihadı birleştirme kararları fihristi bulunmaktadır. Temiz ve itinalı bir baskı ile orijinal bir kapak içinde bulunan eserin fiyatı 75 liradır.

Reisoğlu, Dr. Safa : Yeni Kanuna göre kat mülkiyeti ve kat irtifakı. Ankara 1966 Sevinç Matbaası. 144 S.

Siyasal Bilgiler Fakültesi Medenî Hukuk Doçenti Dr. Safa Reisoğlu'nun Kat Mülkiyeti Kanununun sistematik incelenmesini yapmak ve bu yeni hukukî müessesenin pratik yönlerini açıklamak amaciyle hazırladığı eserde, konunun nazarî ve tenkidî yönüne yer verilmemiştir. Kanunu hazırlayan komisyon çalışmalarına da katılmış olan yazarın, konunun teknik yönüne ilişkin görüşleri 1963 yılında yayınladığı «Kat Mülkiyeti ve yeni İsviçre ve Türk Kanun Tasarıları» incelemesinde bulunmaktadır.

Yeni eserin ayrımlarında Kat Mülkiyeti Kanununa kadar olan hukukî durum, kat mülkiyetinin düzenlenmesinde kanun yolu ve kat mülkiyeti kanunu tasarısının hazırlanışı, kat mülkiyeti kanununun sistematik tenkidi; bu ayırımın birinci paragrafında, kat mülkiyeti (kavram, tesisi, devletin sorumluluğu, ortaklığın giderilmesi ve kanunî şuf'a hakkı, kat mâliklerinin hakları ve borçları, ortak yerlerde değişiklik ve ilâveler yapılması, bağımsız bölüm ilâvesi, temlikî tasarruflar, yönetim işleri, hâkimin müdahalesi ve kat mülkiyetinin mecburî devri, kat mülkiyetinin sona ermesi, bugünkü durumun kat mülkiyeti kanununa uydurulması, özel kanuna göre ortaklaştırma halinde kat mülkiyetinin durumu), ikinci paragrafta kat irtifakı (kavram, tesisi, kat irtifakının tesisi halinde ortaklığın giderilmesi ve kanunî şuf'a

hakkı, kat irtifakı sahiplerinin hakları ve borçları, kat irtifakının sona ermesi, kat mülkiyetine çevrilmesi, irtifak hakkı vaadi ve kat irtifakı) incelenmiştir.

Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğünün kanuna ilişkin izahnamesinin önemli kısımlarına ilgili bölümlerin dip notlarında yer verilmiştir ve kitabın sonuna yönetim plânı örneği ile Kat Mülkiyeti Kanununun metni konulmuştur. Fiyatı 15 liradır.

Ankara Barosu Dergisi. 1965, Sayı : 6.

Ankara Barosu tarafından iki ayda bir yayınlanan derginin bu sayısında Prof. Faruk Erem (İnfaz Kanunu ve kısa sureli ceza), Vasfi Şensözen (Mehir meselesi), Aydın Aybar (Sovyet Rusya'da avukatlık mesleği), Nuri Taşkın (Vergi usul kanununda bilirkişi tetkikatı) ve Oktay Çubukgil'in (Kiracının tek tarafı kira akdini feshinde, boş kalan aylara ait tazminat talebi) makaleleriyle çeşitli ve bol sayıda Yargıtay kararları vardır.

İzmir Barosu Dergisi. Yıl : 1964 Sayı : 1 - 6, Yıl : 1965, Sayı : 7 - 9.

İzmir Barosu tarafından eskiden yayınlanmakla olan «İzmir Barosu Dergisi» 1964 Temmuz ayında yeniden yayınlanmağa başlanmıştır. Aylık olan derğinin en son (mart 1965) tarihini taşıyan sayısına kadar çıkan nushalarını tanıtıyoruz.

Derginin 1. sayısında : Yeni Vatandaşlık Kanununun getirdiği yenilikler ve 1312 sayılı Vatandaşlık Kanunu ile ayırımları, Kanunun hâkimliği nasıl sağlanır, Mülkiyet hakkının çağdaş gelişim yönü, Avukatlık mesleği, İzmir Cezaevi inceleme ve tanıtma yazıları ile Yargıtay kararları,

2. sayıda : Hukukçu gözü ile Lozan, Çocuk Islâh evleri, Sosyal Güvenlik ilkeleri ve karlanan riskler incelemeleri, meslek haberleri, Yargıtay kararları,

3. sayıda : Meslek haberleri, 1964 - 1965 adlî yılının açılışı dolayısiyle Yargıtay Birinci Başkanı Recai Seçkin tarafından yapılan konuşma, Medenî kanunumuzda evli kadınların tasarruf ehliyeti, Yeni Vatandaşlık Kanunu, Türk Ceza Kanununda değişiklikler incelemeleriyle Yargıtay kararları,

4. sayıda : Yeni Damga Kanununun eski kanuna kıyasla özellikleri ve yeni kanunun serbest meslek makbuzlarına ilişkin hükümleri,

215

Şirket ve şirket aktinin hukukî mahiyeti incelemeleri ve Yargıtay kararları,

. sayıda : Şarkın tanınmış hukukçusu Ahmet Cevdet Paşa, Anayasa Mahkemesi kararları, Uyuşmazlık Mahkemesi, Danıştay ve Yargıtay kararları,

6. sayıda : Yaşama hakkı, kaçakçılık, 1955 - 1965 yılları arasında Gümrük kaçakcılığı konusunda çıkan Yargıtay kararlarının alfabetik sıraya konmuş özetleri, ceza zaman aşımının haksız fiil zaman aşımına tesiri incelemeleriyle Danıştay ve Yargıtay kararları,

7. sayıda : Türk Ceza Kanununun 455 inci maddesinin tadili ve taksir kavramı, İçtihadı Birleştirme Kararına göre kira bedeli tesbiti dâvası, İş kanunu tasarısı üzerine inceleme, Avukatlık incelemeleri ve Yargıtay kararları,

8. sayıda : Türk Ceza Kanunu değişirken, Miras hukukunda tenkis dâvası ve iade makaleleri ve Yargıtay kararları,

9. sayıda : Meslek haberleri, Avukatlık konusunda İzmir Barosu Dergisinin anketi, Amerikan Âli Mahkemesinin vatandaş hak ve hürriyetleri konusuyla ilgili son kararları ve Yargıtay kararları bulunmaktadır.

Derginin sayısı 1 liradır.

Türk İdare Dergisi. Kasım - Aralık 1965, sayı : 297.

İçişleri Bakanlığınca iki ayda bir yayınlanan derginin 1965 yılının son sayısı olan 297 nci sayısında Muhtar Çağlayan'ın (Uyuşturucu maddeler üzerinde bir inceleme) yazısı ile mahallî idareler, personel idaresi, köy kalkınması, idare teşkilâtı, idarî yargı, kolluk ilişkileri ve sivil savunma konulu yazılar yer almıştır. Derginin fiyatı 1 liradır.

Yeni Yayınlar. Aylık Bibliyografya Dergisi. Cilt : X, Sayı : 11, Kasım 1965.

On yıldan beri yayınlanmayı başarabilen dergi meslekleriyle ilgilili yeni yayınları takip etmek isteyenler için yararlı olmaktadır. Derginin yıllık abonesi 15 lira, altı aylığı 750 kuruştur.

216

SATIŞTA OLAN ADALET BAKANLIĞI YÂYINLARI

Zürih Şerhi Serisi	*Fiyatı*
Egger : (Çev: V. Çernis) Giriş ve Kişinin hukuku, 1 7, Cilt: 1, Mad: 1 - 51.	3.00
Egger : (Çev: V. Çernis) Giriş ve Kişinin hukuku. 1 , Cilt: 2, Mad: 52 - 89.	3.00
Egger : (Çev: T. Çağa) Aile hukuku, 1949, Mad: 24 345.	3.00
Egger : (Çev: V. Çernis) Vesayet, 1952, Cilt: 1, Mad 346 - 381.	4.50
Egger : (Çev: V. Çernis) Vesayet, 1955, Cilt: 2, Mad. 382 - 438.	450
Oser Schönenberger : (Çev : Prof. İ. Sungurbey) İs ve Borçlar Kanunu Şerhi, 1964. Mad : 492 - 529	15.00

Yargıtay Kararları						
İçtihadı Birleştirme Kararları.			Hukuk	Kısmı,	1930 947	6.00
»	»	»	»	»	1952	15
»	»	»	»	»	1954	75
»	»	»	»	»	1955	75
»	»	»	»	»	1956	50
»	»	»	»	»	1957	1.00
»	»	»	Ceza	Kısmı	1948	25
»	»	»	»	»	1950	50
»	»	»	»	»	1952	10
»	»	»	»	»	1953	25
»	»	»	»	»	1955	25
»	»	»	»	»	1954	25
»	»	»	»	»	1956	25
»	»	»	»	»	1957	25
Devletlerarası hukuku ilgilendiren Yargıtay Hukuk ve Ceza Kararları						1.00
Yargıtay Kararları		1941 - 1942	Ceza	Kısmı		3.00
»	»	1944	»	»		3.00
»	»	1946	»	»		2.50
»	»	1948	»	»		3.00
»	»	1949	»	»		2.00
»	»	1950	»	»		2.00
»	»	1951	»	»		3.00
»	»	1952	»	»		3.00
»	»	1953	»	»		3.00
»	»	1954	»	»		2.50
»	»	1955	»	»		
»	»	1957	»	»		2.50
»	»	1959	»	»		1.00
»	»	1941 - 1942	Hukuk	Kısmı		3.00
»	»	1944	»	»		3.00
»	»	1945	»	»		3.00
»	»	1946	»	»		2.50
»	»	1948	»	»		3.00
»	»	1949	»	»		2.00
»	»	1951	»	»		3.00
»	»	1952	»	»		3.00
»	»	1953	»	»		3.00
»	»	1954	»	»		3.00
»	»	1955	»	»		3.00
»	»	1956	»	»		6.00

Diğer Yayınlar

İsviçre Federal Mahkeme Kararları 1944	75
» » » » 1945	1.00
» » » » 1946	1.00
» » » » 1947	1.00
Schwarz: (Çev: R. Taşkın) Alman Ceza Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 1939	1.75
Wieland: (Çev: İ. H. Karafakih) Aynî Haklar, İkinci baskı, 1949. Cilt: 2	7.50
Wahl: (Çev: K. Berker) Deniz Ticareti Hukuku, nazarî ve amelî. 1948	3.00
Vidal-Magnol: (Çev: Ş. Devrin) Ceza Hukuku. Cilt: 1. 1949	4.00
Le Fur: (Çev: Ş. Devrin) Devletler Umumî Hukuku. 1942	3.00
Muhakemeleri Usulü Kanunu. 1951	3.00
Dr. Recai Seçkin: 1961-1962 Adalet Yılının Açılışı Dolayısiyle Söylev	50
Dr. Recai Seçkin: 1964-1965 Adalet Yılını Açış Söylevi	50
Bustamente Sirven: Hukuku Hususiyei Düvel Kanunu Projesi. 1930	50
Karl Strupp: Avrupa ve Amerika Umumî Hukuku Düvel Mebdeleri, 1929	2.00
Vehbi Yemebaş: Suç ve Suçlunun Taaddüdü ve Crüme İştirak. 1952	1.50
Seçim İşlerinde İtiraz ve Şikâyetler Kılavuzu. (T. C. Yüksek Seçim Kurulu Yayınlarından). 1964	2.50

Adalet Dergisi

1935 yılı	(1-11. sayılar kalmamıştır)	Sayısı:	30
1936 »	(13-18, 20, 22, 23. sayılar kalmamıştır)	»	30
1937 »	(1-7. sayılar kalmamıştır)	»	30
1938 »		»	30
1939 »	(10, 11. sayılar kalmamıştır)	»	30
1940 »		»	30
1941 »		»	30
1942 »		»	30
1943 »		»	30
1944 »	(1, 2, 8. sayılar kalmamıştır)	»	30
1945 »		»	30
1946 »		»	30
1947 »		»	30
1948 »		»	1.00
1949 »		»	1.00
1950 »		»	1.00
1951 »		»	1.00
1952 »		»	1.00
1953 »		»	1.00
1954 »		»	1.00
1955 »		»	1.00
1956 »		»	1.50
1957 »		»	1.50
1958 »		»	1.50
1959 »	(1959 yılında üç ayda bir olarak 4 sayı çıkmıştır, 4 üncü sayı kalmamıştır)	»	4.50
1960 »	(2-12. sayılar kalmamıştır)	»	4.50
1961 »		»	2.50
1962 »	(9-12. sayılar kalmamıştır)	»	2.50
1963 »	(1, 2, 5-10. sayılar kalmamıştır)	»	2.50
1964 »		»	2.50
1965 »			2.50

Ankara Yarı Açık Cezaevi Matbaası

218